स्पंदन

१९९७-९८

दूधसाखर महाविद्यालय

बिद्री-(मौनीनगर).

दूध साखर महाविद्यालय, बिद्री

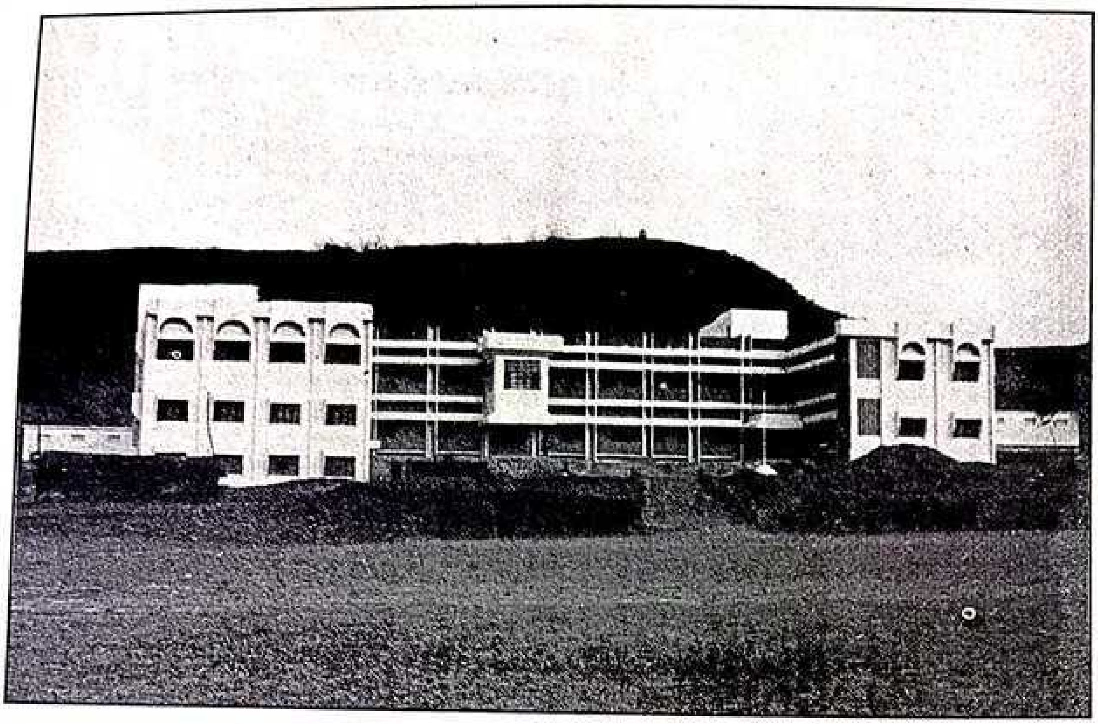

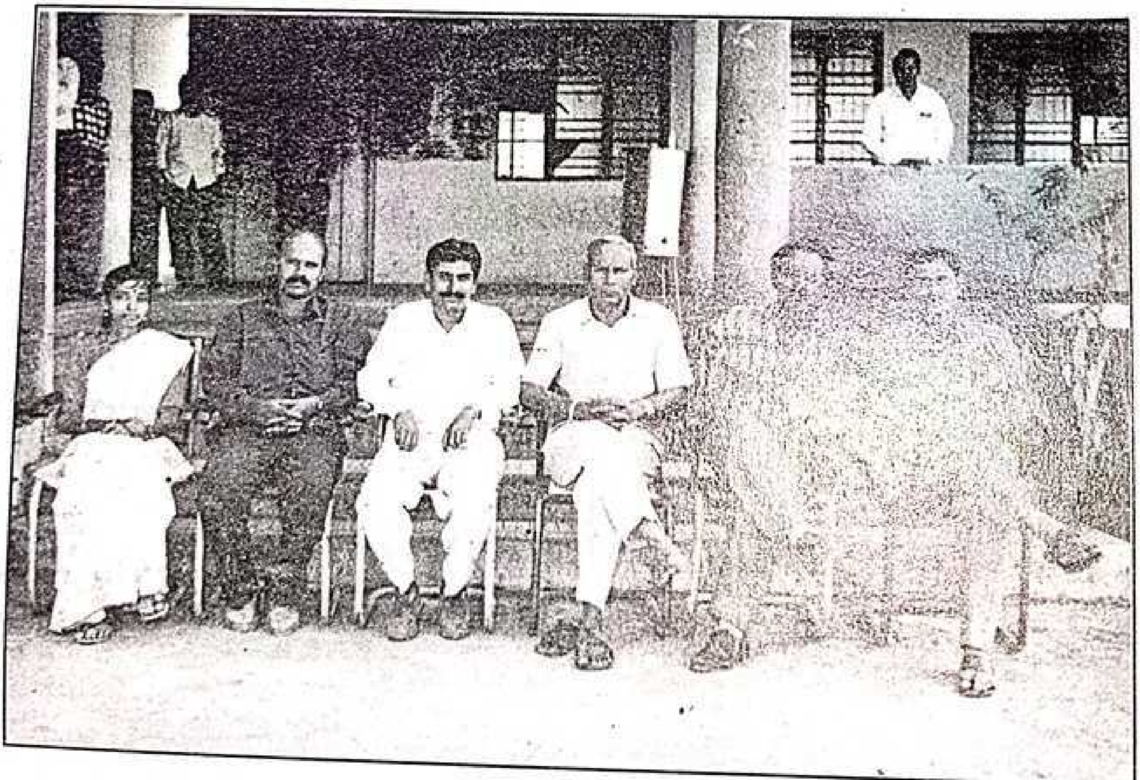

संपादक मंडळ

प्रा.सौ. जे.एम. पाटील, प्रा. आर. बी. चोपडे , प्रा. एस. ए. साळोखे,
प्राचार्य एस. के. पाटील, प्रा. एम. व्ही. टाकळे, प्रा. एस. डी. पाटील,

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ बिद्री (मौनीनगर) संचलित

दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री

(मौनीनगर) ता. कागल, जि. कोल्हापूर

स्पंदन

॥ स्पंदन ॥

वार्षिक अंक सहावा

१९९७-९८

◆ संपादक मंडळ ◆

प्राचार्य शिवाजीराव पाटील	अध्यक्ष
प्रा. श्रीकृष्ण साळोखे	कार्यकारी संपादक
प्रा. राजेंद्र चोपडे	सह-संपादक

◆ विभागीय संपादक ◆

प्रा. संजय पाटील	मराठी
प्रा. सादिक देसाई	हिंदी
प्रा. श्रीकृष्ण साळोखे	इंग्रजी
प्रा. सौ. जे. एम. पाटील	शास्त्र

◆ मुखपृष्ठ कल्पना ◆

प्रा. मानसिंग टाकळे

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ बिद्री (मौनीनगर) संचलित

दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री

(मौनीनगर) ता. कागल, जि. कोल्हापूर

भावपूर्ण

श्रद्धांजली

'स्पंदन' साहित्य अंक प्रसिध्दी काळामध्ये
जे थोर नेते, संशोधक, शास्त्रज्ञ, लेखक,
चित्रपट कलावंत, समाजसेवक व
आपल्या शिक्षण मंडळाचे सदस्य
खि. बाबी बारदेस्कर व ज्ञात,
अज्ञात लोक दिवंगत झाले, त्यांच्या
पवित्र स्मृतीस अभिवादन
करून आम्ही

भावपूर्ण श्रध्दांजली

अर्पण करीत आहोत!

भावपूर्ण श्रध्दांजली

ख्रिस्तवासी मनवेल उर्फ बाबी बारदेस्कर

संचालक

श्री दूधगंगा वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि. बिद्री.

संस्थेचे आधारस्तंभ

मा. के. पी. पाटीलसो

अध्यक्ष

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ , बिद्री.

आमचे स्फुर्तीस्थान

मा. खा. सदाशिवराव मंडलिक

मा. खा. कल्लाप्पाण्णा आवाडे

श्री दूधगंगा वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि. बिद्री

मान्यवर

मा. दिनकररावजी जाधव
(माजी चेअरमन)

मा. प्रविणसिंहजी पाटील
(व्हा. चेअरमन)

मा. [illegible]
(आमदार)

मा. के. डी. गोसावी
(प्र. कार्यकारी संचालक
व शिक्षण संस्था सचिव)

मा. शिवाजीराव पाटील
(प्राचार्य)

श्री दूधगंगा वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि. बिद्री

मान्यवर संचालक मंडळ

मा. विजयसिंह मोरे
(सरवडे)

मा. नं. वा. सुर्यवंशी
(पनोरी)

मा. बा. ब. पाटील
(कपिलेश्वर)

मा. मा. गो. फराकटे
(का॥ वाळवे)

मा. ज्ञा. [illegible] [illegible]कटे
([illegible])

मा. सु. द. सुर्यवंशी
(निढोरी)

मा. रा. दौ. पाटील
(कुरुकली)

मा. र. ग. पाटील
(आकुर्डे)

श्री दूधगंगा वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि. बिद्री

मान्यवर संचालक मंडळ

मा. ना. कों. चौगले
(निगवे खालसा)

मा. के. गो. नांदेकर
(तिरवडे)

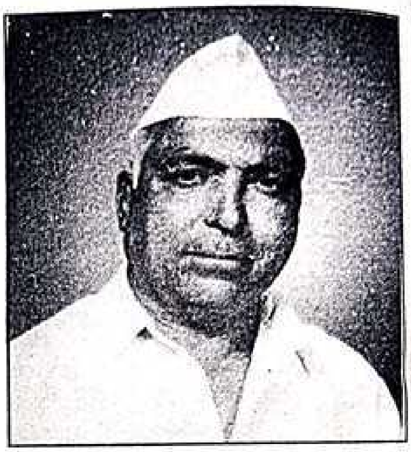

मा. चं. जो. वाडेकर
(मुरगूड)

मा. वि. द. कांबळे
(निळपण)

मा. बा. शं. पाटील
(दारवाड)

मा. य. सो. पाटील
(सुरुपली)

मा. सौ. वि. अ. चव्हाण
(सावर्डे पाटणकर)

मा. सौ. मा. पां. पाटील
(बिद्री)

संपादकीय...

सप्रेम नमस्कार,

इ. स. १९९७-९८ या शैक्षणिक वर्षाचा दूधसाखर महाविद्यालयाचा 'स्पंदन' हा सहावा वार्षिक अंक आपल्या हाती देताना मला विशेष आनंद होत आहे. स्पंदन हा अंक विद्यार्थी-विद्यार्थिनींच्या हृदयात लपलेल्या सुप्त गुणांना, त्यांच्या कल्पना शक्तींना, जिज्ञासेला, विचार शक्तींना मूर्त स्वरूप प्राप्त करून कागदावरती व्यक्त करणारा दुवा आहे. 'स्पंदन' या अंकातून विद्यार्थी-विद्यार्थिनींच्या भावी आयुष्याच्या स्वप्नांना, सुख-दु:खांना व विचारमंथनाला उजाळा देण्याचा प्रयत्न केला आहे.

श्री दूधगंगा वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि., बिद्री या प्रतिथयश साखर कारखान्याचे मा. चेअरमनसो व सन्माननीय संचालकांनी बिद्रीसारख्या ग्रामीण व दुर्गम परिसरात शेतकऱ्यांच्या व कष्टकऱ्यांच्या मुलांची शैक्षणिक सोय करून त्यांची गुणवत्ता वाढीस लागावी या उदात्त हेतूने दूधसाखर महाविद्यालयाचे रोपटे इ. स. १९९० मध्ये लावले. आज हे महाविद्यालय विद्येच्या सागरात राजहंसाप्रमाणे आठव्या वर्षात विहार करीत आहे. एवढ्या या अल्पशा काळामध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थी-विद्यार्थिनी लेखन कलेबरोबरच शैक्षणिक, वैचारीक, सामाजिक, सांस्कृतिक व क्रीडा क्षेत्रातही विशेष प्राविण्य मिळविण्याकरता सदैव प्रयत्नशील असतात. याचा मला रास्त अभिमान वाटतो.

२१ व्या शतकाकडे जात असताना आपल्याला अवेळी निवडणुका, भ्रष्टाचार, गरीबी, बेकारी यासारख्या बऱ्याच समस्यांना तोंड द्यावे लागत आहे. याचे पडसाद या अंकामध्ये विद्यार्थी-विद्यार्थिनींच्या लेखनातून पहावयास मिळतात. असे जरी असले तरी आपणास या भयान अंधारातून मार्ग काढून पुढे प्रकाशाकडे जावयाचे आहे. तो मार्गही आपल्या प्रखर इच्छा शक्तीनेच साध्य होईल, अशी मला आशा वाटते.

या अंक प्रकाशनाचे कामी कारखान्याचे चेअरमन मा. के. पी. पाटीलसो यांचे समर्थ पाठबळ, मा. प्राचार्यांचे अमूल्य मार्गदर्शन, संपादक मंडळ, प्राध्यापक, प्रशासकीय कर्मचारी, विद्यार्थी-विद्यार्थिनी, अनेक हितचिंतक, श्रीपाद मुद्रणालयाचे श्री. आर. डी. पाटील व त्यांचे सहकारी कर्मचारी व ज्यांनी ज्यांनी अंक निर्मितीसाठी हस्ते परहस्ते मदत केली त्या सर्वांचे आम्ही आभारी आहोत.

प्रा. श्रीकृष्ण साळोखे
कार्यकारी संपादक

स्थानिक व्यवस्थापन समिती

मा. श्री. कृष्णराव परशराम पाटील	अध्यक्ष
मा. श्री. प्रविणसिंह विश्वनाथ पाटील	उपाध्यक्ष
मा. श्री. नामदेवराव शंकरराव भोईटे	सदस्य
मा. श्री. मनवेल किस्तोबा बारदेस्कर	(मृत्यू दि. ३.१.९८) सदस्य
मा. श्री. कृष्णात दत्तात्रय गोसावी	सचिव सदस्य
मा. श्री. शिवाजीराव केशवराव पाटील	सेक्रेटरी (प्राचार्य)
मा. श्री. नंदकुमार धोंडी पाटील	शिक्षक प्रतिनिधी
मा. श्री. यशवंत सिताराम पाटील	शिक्षक प्रतिनिधी
मा. श्री. हरीदास दत्तु धायगुडे	शिक्षक प्रतिनिधी
मा. श्री. महादेव कृष्णा भोईटे	शिक्षकेत्तर प्रतिनिधी

दि प्रेस अँड रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स ॲक्ट नियम ८, फॉर्म नं. ४ प्रमाणे आवश्यक असलेली माहिती

।। स्पंदन ।।

प्रकाशन स्थळ	:	दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री
प्रकाशन काळ	:	वार्षिक
मुद्रकाचे नाव	:	श्री. आर. डी. पाटील
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	श्रीपाद ऑफसेट, ४६४ क, ई, संभाजी पूल रोड, व्हिनस कॉर्नर शाहूपुरी कोल्हापूर. ६५८४०१
प्रकाशकाचे नाव	:	प्राचार्य शिवाजीराव पाटील
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री
संपादकाचे नांव	:	प्रा. श्रीकृष्ण साळोखे
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री
मालकी	:	दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ, बिद्री

मी शिवाजीराव पाटील जाहीर करतो की वरील माहिती माझ्या समजूतीप्रमाणे बरोबर आहे.

शिवाजीराव पाटील
प्राचार्य

या अंकातील लेखकांच्या मताशी प्रकाशक व संपादक मंडळ सहमत असतीलच असे नाही

(For Private Circulation Only)

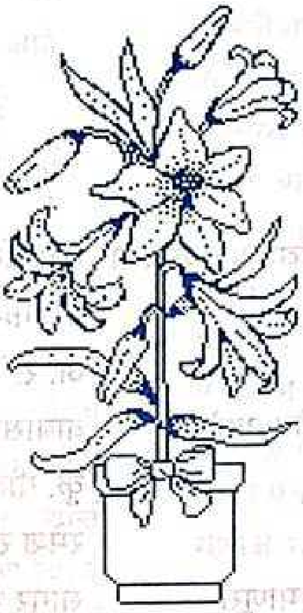

मराठी विभाग

स्वभाषा लिहावी भाषण करावे ।।
सद्गुणी असावे ।। स्वभावात ।।

– महात्मा फुले

विभागीय संपादक
प्रा. संजय पाटील

अनुक्रमणिका

मराठी विभाग (गद्य)

१)	भारत- आजचा आणि एकविसाव्या शतकातला	सुरेश वि. पाटील	बी. एस्सी-३
२)	दु:खितांची माता मदर तेरेसा	प्रभाकर पांडुरंग कांबळे	बी. ए. १
३)	वैज्ञानिक झेप	अ. र. देसाई	बी. एस्सी. ३
४)	सावधान! एड्स चोर पावलांनी येत आहे	बाबासाहेब कांबळे	बी. ए. ३
५)	दु:ख	कु. गीता खोत	बी. ए. २
६)	हत्या...	रमेश राजाराम कांबळे	बी. ए. ३
७)	अनिश्चित भविष्यकाळ आणि माणूस	सागर भारमल	बी. ए. २
८)	उतारा	विकास दि. पाटील	बी. ए. २
९)	नाते दूध-साखरेचे	विनयकुमार महादेव रेडेकर	बी. ए. २
१०)	सोनी	मोहन पाटील	बी. ए. ३
११)	आजची युवापिढी : एक चिंतन	कु. सरीता तवटे	बी. एस्सी-३

पद्य विभाग

१)	देईन चितेवरून उत्तर	पांडुरंग अंबुसकर	बी. ए. ३
२)	हॅलोSS हॅलो SS	कु. छाया मांडवकर	बी. ए. २
३)	खोडरबर	कु. सुजाता फराकटे	बी. ए. २
४)	माझ्या मढ्याने	कु. उर्मिला पाटील	बी. ए. २
५)	आई	संजय जितकर	बी. ए. १
६)	तुझे शब्द	शरद पाटील	बी. ए. १
७)	माझी आई	कु. कविता सातुसे	बी. ए. ३
८)	कृतज्ञता	शिवाजी चव्हाण	बी. ए. ३
९)	बंधन	सर्जेराव हळदकर	बी. एस्सी ३
१०)	शिकून शिकून	इंद्रजीत पाटील	बी. ए. ३
११)	आंधार	आनंदा बेलेकर	बी. एस्सी. ३

'भारत-आजचा आणि एकविसाव्या शतकातला'

पाटील सुरेश वि. बी. एससी. भाग तीन

अवती भवती हित शत्रुचा जोर वाढला आहे.
धगधगत्या ज्वालानी माझा देश पेटला आहे
नंदनवन हे आज आतूनी पेटले आहे
हिंदुस्ताना जागा हो तुझ्यावर डाव बेतला आहे,
तुझ्यावर डाव बेतला आहे !

काय हो जगामध्ये तिसरी महाशक्ती म्हणून समजल्या जाणाऱ्या अलिप्त राष्ट्रांच नेतृत्व करणाऱ्या या भारत देशाचे अंतरग कसे आहे. विविध जातीचा, पंथाचा, भाषांचा समावेश असणाऱ्या या भारत देशाकडे पाहिले की, अशी भिती निर्माण होते. ज्याची सुरवात पाकिस्तानच्या फाळणीने झाली आणि त्याचा शेवट खलिस्तान, गुरखालँड सारख्या तुकड्यानी होतो की काय ? आणि मग मात्र अशा वेळी आपल्याला खऱ्या अर्थाने भारत देशाची आवश्यकता भासते.

आपल्या देशामध्ये दररोज सकाळी विद्यार्थी प्रार्थना करतो की, भारत माझा देश आहे, सारे भारतीय माझे बांधव आहेत, माझा देश आणि बांधव यांच्याशी मी निष्ठा राखण्यासाठी प्रतिज्ञा करीत आहे. त्यांचे कल्याण आणि समृद्धी यातच माझे सौख्य सामावलेले आहे. तरी प्रार्थना करत असताना माझ्या मनात असा विचार येतो की, आज या संकल्पनेला अर्थ उरलेला आहे. का ? प्रतिज्ञेप्रमाणे आम्ही सर्वजण वागतो का ? जर देशातील प्रत्येकजण प्रतिज्ञेप्रमाणे वागू लागला तर, आज देशात निर्माण होणाऱ्या समस्यांच उरल्या नसत्या, पण हे होत नाही याचा परिणाम काय तर भारत बलाढ्य, बलवान, बलशाही होण्याऐवजी खिळखिळाच होत आहे.

आपला इतिहास काय सांगतो ? स्वातंत्र्याला आज पन्नास वर्ष झाली हे स्वातंत्र्य आम्ही कोणत्या सामर्थ्यामुळे मिळवले ? सशस्त्र इंग्रजी सत्ता, निःशस्त्र भारतीयाना शरण आली ती कशामुळे ? लो. टिळक, म. गांधी या थोर नेत्यानी आपल्या आयुष्यांत निष्ठेने अविरत कष्ट करून मानवी जीवन सागरी वाळवंटात ठेवून आपल्या भारत भूमिवर अमोल कर्तृत्वाची अशी कोरीव शिल्पे कोरलीत की ती पुसण्याची ताकद काळाच्या कठोर लाटानाही.. झालेली नाही आणि होणार ही नाही हे सर्व करून त्यानी आग्रह धरला तो राष्ट्रीय एकात्मतेचा. त्यावेळी मात्र हिमालयापासून कन्याकुमारी पर्यंत आणि द्वारकेपासून बंगालपर्यंत सारा भारत एकाच ध्येयाने प्रेरित झाला होता आणि ते ध्येय म्हणजे भारताचे स्वातंत्र्य.

लाल, बाल आणि पाल कुणा एका विभागाचे नेते नव्हते तर ते अखंड भारताचे नेते होते. अशा या राष्ट्रीय एकात्मतेमुळे बलाढ्य, बलवान इंग्रजी सत्तेला नमते घ्यावे लागले, पण आजचे चित्र काय दिसते ? परकीयांच्या छावणीतुन आपल्यातील काही जणानी दहशतवाद स्विकारलेला आहे. भारतासारख्या निधर्मी देशातील आम्ही नागरिक धर्माच्या नावाखाली आमच्याच देशबांधवांच्या जीवावर उठलो आहे. गांधीजीच्या अहिंसक भारतात आज हिंसेने थैमान घातले आहे, शिवबाच्या शिवजयंतीला गुलालाची उधळण होण्याऐवजी रक्तांची रंगपंचमी साजरी होत आहे.

फुले-आंबेडकर यांच्या पुण्यतिथिला विचारांची, उपदेशाची उधळण होण्याऐवजी शिव्यागाळीचा जल्लोष होतो. संगणक युगाकडे वाटचाल करणाऱ्या एका यांत्रिकाच्या घरी हुंड्यासाठी पत्नीचा छळ केला जातो.

भारतासारख्या लोकशाही देशात परवा

घडलेल्या मंदीर मंशीद या धार्मिक कारणावरून खून पडू लागले आहेत. देशाचे भूषण म्हणून समजल्या जाणाऱ्या मुंबईसारख्या शहराची अवस्था दिवसो-दिवस फार विकट होत चालली आहे. अनेक निर-अपराध लोकांचे जीवन उद्ध्वस्त होत आहे. त्यामुळे या महान भारतीय संस्कृतीला ग्रहण लागल्यासारखे वाटत आहे. महान नेत्यांच्या पदस्पर्शाने पावन झालेल्या या भूमित जाळपोळ, लूटालूट, मारामारी यासारखे अनेक लजास्पद प्रकार घडत आहेत.

भारत भूमी ही वीराची व संताची कर्मभूमी आहे याच मातीत कित्येक राष्ट्रपुरुषानी जन्म घेतला. कित्येकानी बलिदान देऊन देश स्वतंत्र केला पण या स्वातंत्र्याचा उपगोय देश सुधारण्यासाठी होत नाही तर राजकर्ते सुधारण्यांसाठी होत आहे.

शांतीप्रिय पडीत नेहरू, महात्मा गांधी या लोकांनी शांततेसाठी भारत प्रस्थापित केला होता. तेव्हा या महात्म्याना हवा तो भारत अजूनही तयार झालेला नाही आणि होणार ही नाही असे वाटते. ज्या गांधीजीनी देशात आफ्रिकेचा मार्ग दाखविला, ज्या आंबेडकरानी समता प्रस्थापित करण्यासाठी आपली लेखणी झिजवली, ज्या विवेकानंदानी सर्व जाती धर्माच्या लोकांना लोक कल्याणाचा मार्ग दाखवला त्या सर्व देशभक्तांचे विचार आज पायदळी तुडवले जात आहेत.

खरोखच ही गोष्ट लांछानास्पद आहे. देशाच्या दृष्टीने तो महान अपमान आहे. एक जात, एक जीव, एक भाषा ही व्यापाक जाणिवच नष्ट झाली आहे. त्यामुळे देशाच्या प्रगतीचे भारतीय लोकशाहीचे स्वातंत्र्योतर कालात रुपायाप्रमाणे अवमूल्यन झालेला आहे आणि हे जर सावरायचे असेल तर डॉ. आंबेडकर महात्मा गांधी, महात्मा फुले यांच्या विचाराशिवाय देशाला पर्याय नाही.

स्वातंत्र्य, समता, बंधुता या तीन तत्वानी देश चालला पाहिजे. देशात सामाजिक, सांस्कृतिक क्रांती झाली पाहिजे यांना अभिप्रेत असणारे समतेचे राजकारण झाले पाहिजे. धर्माधतेच्या चक्रव्यहातून देशाला बाहेर काढण्यासाठी तरूणांचा मनावर धर्म निरपेक्षतेची संकल्पना रुजवली पाहिजे.

जो पर्यंत आम्ही भारतीय नागरिक वरील तत्वाचा वापर करत नाही. समाजात सर्व धर्म समभाव धर्मनिरपेक्षतेचे तत्व स्विकारत नाही. तोपर्यंत या लोकशाहीचे भवितव्य कठीण आहे आणि मग याच लोकशाहीची स्थिती, पिसाळलेल्या कुत्र्यासारखी होईल आणि याचा परिणाम एक दिवस असा होईल, देश चोहोबाजूनी पोखरला जाऊन महान भारत देशाचे अस्तित्व संपुष्टात येईल. हे जळजवळीत, कटू सत्य आहे. त्रिकाल सत्य आहे आणि सूर्यप्रकाशाइतके स्वच्छ आहे.

जर आपणास खऱ्या अर्थाने भारत जागृत करावयाचा असेल तर, यासाठी वैचारीक जन-आंदोलन मोठ्या प्रमाणात होण्याची गरज आहे. आपली युवा-शक्ती देशाचा आर्थिक सामाजिक पाया भक्कम करण्यासाठी उपयोगात आणून पपू कलानी, हिंतेंद्र ठाकूर, हर्षद ठाकूर, हर्षद मेहता, दाऊद इब्राहिम या महागुंडाना वेळीच सावरले पाहिजे. गुरखालँडचा बुरखा पाडला पाहिजे. आसामचा प्रश्न आसान केला पाहिजे हे काम आजच्या युवकाचे आहे.

त्याचबरोबर निवडून दिलेल्या लोकप्रतिनिधीनी स्वतःचा विचार न करता जनतेचा विचार करून आश्वासनाच्या पूर्तीसाठी कटीबद्ध राहून खऱ्या खऱ्या लोकशाहीचे दर्शन घडले पाहिजे. देशाच्या भवितव्यासाठी गल्ली पासून दिल्लीपर्यंत सामाजिक, शैक्षणिक, सहकारी क्षेत्रात अमुलाग्र बदल घडवून आणावा आणि मुख्य म्हणजे धर्माचे रक्षण करण्याऐवजी देशाचे रक्षण करण्यासाठी देशनिष्ठा कायम ठेवून जगापूढे एक नवा आदर्श आणावा.

एकविसाव्या शतकाच्या भवितव्याकडे झप घेणाऱ्या या युवकाला आव्हान देतो, युवक हो उठा, जागे व्हा या हाणाऱ्या बाबीचे परिक्षण करून या होणाऱ्या अन्यायाला वाचा फोडण्याचे काम आपणच

केले पाहिजे. हे काम आजच्या युवकाचेच आहे. कारण आजचा युवक हा उद्याच्या उज्वल भारताची स्वप्ने साकार करणारा सुजान व सुज्ञ नागरिक आहे म्हणजे या युवकांनी व आपण व्यक्तिभेद, जातीभेद, भाषाभेद इ. सर्व भेदावर मात केलीच पाहिजे.

मिले सूर-मेरा तुम्हारा तो सूर बने हमारा
हिंदू-मुस्लीम, सिख, ईसाई मिलके रहे जो भाई-भाई

या भावनेने आपण वावरलोच पाहिजे. आपण प्रथम आणि शेवटपर्यंत भारतीय आहोत ही भावना सर्वांच्या मनात रुजली पाहिजे. पंडीत नेहरूंच्या मते मी व तू म्हणजे राष्ट्र नव्हे तर आपण सर्व-जाती धर्मातील लोक म्हणजे राष्ट्र होय.

कोणी हिंदू, मुस्लिम, खिस्त, ईसाई,
कोणी खिस्त, बौद्ध आहे !
अभिमान मला आहे की भारतीय आहे !!
"काश्मिर हो या कन्याकुमारी भारत है माँ हमारी !
गुजरात हो गुवाहाची एक अपना देश एक
अपनी मिली !!

म्हणून शेवटी मला अभिमानाने एवढेच म्हणावेसे वाटते.

"या भारतात बंधूभाव नित्य असू दे, दे वरची
असा दे, हे सर्व पंथ, संप्रदाय, एक दिसू दे,
मतभेद नसू दे, मतभेद नसू दे"
॥ जय - हिंद ॥

कोणाच्या डोळ्यात काय दिसते ?

आईच्या डोळ्यात – वात्सल्य
वडीलाच्या डोळ्यात – कर्तव्य
भावाच्या डोळ्यात – आधार
बहिणीच्या डोळ्यात – प्रेम
मित्राच्या डोळ्यात – सहाय्यता
गुरुच्या डोळ्यात – ज्ञान
विद्यार्थ्यांच्या डोळ्यात – जिज्ञासा
देशभक्ताच्या डोळ्यात – बलिदान
पुजाऱ्याच्या डोळ्यात – भक्ती
कवीच्या डोळ्यात – कल्पना
लेखकाच्या डोळ्यात – लेखन
गरीबाच्या डोळ्यात – करूणा
श्रीमतांच्या डोळ्यात – वर्ग

– कु. रेडेकर शोभा म. बी. ए भाग तीन

मोठ्या पैशाला काय म्हणाल –
महालक्ष्मी

भावाला तुरुंगात टाकले असता काय म्हणाल –
भाईंदर

चटईची बहिण कोण –
वसई

आईच्या लाडाला काय म्हणाल –
मालाड

परमेश्वराला झालेला आनंद कसा असतो –
देवानंद

अशी कोणती वस्तू आहे की जी मारली तरी लागत नाही –
डोळा

पाटील स. सं. बी. ए. भाग तीन

दुःखितांची माता मदर-तेरेसा

कांबळे प्रभाकर पांडुरंग, बी. ए. भाग एक

मदर तेरेसा यांचा जन्म 'युगोस्लाव्हिया'या देशातील 'स्कोख्ये' या गावी अल्बेनियम माता-पित्याच्या पोटी २७ ऑगस्ट १९१० साली झाला. त्यांचे मुळ नाव 'अग्नेस गोन्कशा बोशियन' असे होते. 'लॉरेटरी नन्सनी यानी चालवलेल्या सेवा भारी संस्थेत तिचे शिक्षण झाले. शिक्षण संपल्यावर त्यांनी याच संस्थेत शिक्षकेची नोकरी पत्करली.

परंतु मदर तेरेसांच्या लक्षात आले की, त्या शिस्तीच्या कर्मठ बंधनात आपल्या सेवा वृत्तीला वाव नाही. तेव्हा त्यानी रोमच्या पोपला विनंती केली की, आपल्याला कॉन्व्हेच्या बंधनातून व्यापक समाजसेवेसाठी मुक्त करावे. त्यानंतर त्या वयाच्या १८ व्या वर्षी नन बनून भारतात आल्या आणि कायमच्या भारतीय झाल्या. त्यांची सेवाभावी 'निर्मल हृदयाच्या माध्यमातून इतक्या वेगाने सुरू झाली की, जगातील कानाकोपऱ्यातून लोक त्यांना मदत करण्यास येवू लागले.

१९३१ रोजी दार्जिलिंग येथे सेवेची शपथ घेतली. सेवाभावी वृत्तीने काम करावयाचे असेल तर अशा कामाची जरूरी खरोखरच भारतात आवश्यक आहे. म्हणून त्यानी अनाथ, कुष्टरोगी यांच्यासाठी १९३९ साली कामाला सुरूवात केली. कलकत्ता येथे त्यानी १० सप्टेंबर १९४६ रोजी निराधार, रोगांनी पिडीत असलेल्या लोकासाठी 'निर्मल हृदय' ची स्थापना केली.

कोणत्याही कुष्टरोग्याला पाहिल्यावर आपण दोन हात मागे सरतो किंवा त्यांच्याकडे लक्ष देत नाही. परंतु मदर तेरेसायांनी 'निर्मल हृदय' मध्ये येणारे रोगी, अपघात, कुपोषण, एकाकीग्रस्तपणा, यांची त्यांनी सेवा केली. त्यात काही संसर्गजन्य रोगाचा संबंध नव्हता. परंतु कुष्टरोग्यासाठी काही करण्याची इच्छा होती. म्हणून त्यांना 'प. बंगाल'मध्ये 'असनसोल' येथे 'शांतीसागर' नावाची संस्था सुरु केली. यामध्ये महारोग्याचे पुनर्वसन करून त्यांची जातीने देखभाल करू लागल्या. विद्रुप रोग्याच्या जवळून जाण्याची कधी वेळ आली तर आपण नाकाला रूमाल लावून, तोंड वाकडे करत तेथून आपण सटकायला निघतो. पण ही माता अपार वात्सल्याने त्याचे वेडे-वाकडे हात आपल्या सबल हातात घेऊन त्याना विश्वास देत. त्या म्हणत 'मायेचा स्पर्श' हे रोग्याचे प्रभावी औषध आहे.

७ ऑक्टो.१९५० साली त्यानी 'मिशन ऑफ चॅरिटीच' ही संस्था स्थापन केली. जगभर त्यांच्या ५०० पेक्षा जास्त शाखा सेवाभावी वृत्तीने कार्यरत आहेत. एकदा त्यांना त्यांच्या चरित्र लेखकाने त्यांना प्रश्न केला होता. ''तुमच्या कामाचा स्पर्श नाही असा पृथ्वीतलावर एक तरी देश असेल का ?'' त्यावर त्या म्हणाल्या, ''चंद्रावरही माझ्या मदतीची गरज असेल तर मी तेथे ही जाईन''.

मदर तेरेसांच्या आजवरच्या समाजसेवेच्या व कार्याच्या कामात सर्वांत महत्वाचे कार्य म्हणजे, झोपडपट्टीतील कुपोषण समस्या लक्षात घेऊन त्यांनी त्यांच्यासाठी पोषक आहाराची योजना सुरु केली व मोलाचे कार्य म्हणजे पाकिस्तान व बांगला देश यांच्या युद्धात ज्या हजारो स्त्रिया अत्याचाराला बळी पडल्या त्याना आपल्या संस्थेत आणून गर्भारपणातील व बाळंतपणाची निगा राखली. त्यातील विधवा व इतर स्त्रियांना सन्मानाचे जीवन लाभारे म्हणून त्याना स्वंयर्पूण बनवण्याचे शिक्षण दिले.

मदर तेरेसा याना भारत सरकारने मरणापुर्वी पद्मश्री, भारतरत्न, नेहरू पुरस्कार, सद्‌भावना पारितोषिक, भारताची सुपुत्री असे बहुमानाचे सन्मान

दिले. आंतरराष्ट्रीय स्तरावर १९६२ चा मॅगेसेस पुरस्कार १९६० मध्ये शांतता नोबल पारितोषिक, तसेच अमरिकेने त्यांना आपल्या देशाचे नागरिकत्व बहाल केले आहे.

वयाच्या ८७ व्या वर्षी म्हणजे सप्टेंबर १९९६ मध्ये त्या 'मिशन ऑफ चॅरिटिज' मधून इच्छा असून देखील शरीर साथ देत नाही. म्हणून निवृत्त झाल्या. अशा या महान दुःखिताच्या मातेचा, गरिबासाठी आपला देह चंदनासारख्या झिजवणाऱ्या, रंजल्या-गाजलेल्या आणि दिनदुबळयासाठी जीवन अर्पण करणाऱ्या मातेचा वयाच्या ९० व्या म्हणजे ५ सप्टेंबर १९९७ रोजी आशेचा किरण मावळला. शेवटी मी एवढेच म्हणेन

"हे तेजस्वी ताऱ्या तु पुन्हा घे जन्म
दूर कर, तो निर्बिड अंधार
सेवामार्ग दिसावा आम्हाला
नवा मार्ग, नवी दिशा
मिळावी आम्हाला !"

तुम्ही कोण आहात ?

१) आम्ही वाटसरू आहोत
वाटसरू तर दोनच आहेत; एक सूर्य व दूसरा चंद्र !
तुम्ही कोण आहात ?
२) आम्ही तर पाहूणे आहोत.
पाहूणे तर दोनच आहेत; एक यौवन व दूसर धन !
३) आम्ही राजे आहोत.
राजे तर दोनच आहेत; एक इंद्र व दूसरा यमराज !
४) आम्ही शक्तीमान आहोत
शक्तीमान दोनच आहेत; एक पृथ्वी व दूसरी स्त्री !
दोन्हीही नारी आहेत.
५) आम्ही साधू आहोत
संसारात साधू दोन आहेत; एक हानी, दूसरा संतोष !
६) आम्ही परदेशी आहोत
– वाटसरू परदेशी दोनच आहेत – एक जीव, दूसरा वृक्ष
७) आम्ही गरीब आहोत
– जगात दोनच गरीब आहेत – एक बकरी, दुसरी मुलगी !
८) आम्ही चतूर आहोत
– चतर दोनच आहेत – एक पाणी नि दूसरं अन्न !

सर्जेराव हळदकर
बी.एस्सी भाग तीन

वैज्ञानिक झेप

देसाई अ. र., बी. एस्सी. भाग तीन

१५ ऑगस्ट १९४७ रोजी आपला भारत देश स्वतंत्र झाला. लाखो जीवांच्या बलिदानाचं थोर विभुतींच्या महान कार्याच प्रबोधनाचं, हुतात्माचं सार्थक झालं. ते या दिवशी ! एकशे पन्नास वर्षे परकीयांच्या एकछत्री अंमलाचा अंत झाला याच दिवशी सर्व भारतीयांना हवासा वाटत होता तो हाच दिवस ! हाच तो सोनेरी दिवस भविष्यातील भारत घडणारा होतो सुरवातीचा दिवस आणि आज भारतीय भारतीय स्वातंत्र्याला पन्नास वर्षे पूर्ण झाली. भारतीय स्वातंत्र्याचं सुवर्णमहोत्सवी वर्ष या पन्नास वर्षात भारताने जगाच्या नकाशात आपल्या अस्तित्वाचा वेगळा ठसा उठविला तो विज्ञानाच्या सहाय्याने.

स्वातंत्र्यपूर्वकाळातही भारतीय वैज्ञानिकांचा वेगळा ठसा होता. पण त्यांच्या बंधन होती. इंगज साम्राज्यानं त्यांच्यावर बंधने घातली होती. त्यांना संशोधन करायलाही बंधने होती. संशोधने केली तीही इंग्लंड या देशाच्या नावाखाली, असंख्य भारतीय शास्त्रज्ञ विदेशी शास्त्रज्ञ झाले. ज्यांना मातृभूमीचा अभिमान होता. त्यांची संशोधने पडून राहिली. स्वातंत्र्यांनतर मात्र हे सार चित्रच बदललं. भारतीय शास्त्रज्ञाना मायभूमीत संशोधनाची संधी मिळाला. त्यांना प्रोत्साहन मिळाल हवी असलेली आर्थिक मदत मिळाली. मिळालेल्या संधीचं, प्रोत्साहनाच सोनं झाल आणि भारताला स्वावलंबी बलवान व समृद्ध बनविले ते विज्ञानामुळं.

स्वातंत्र्यानंतच्या काही काळात भारतीय विज्ञानाला फारशी गती नव्हती. नंतर मात्र वैज्ञानिक क्रांती जोराने वाढू लागली. अमेरिका, रशिया, इंग्लड, फ्रान्स, जपान, जर्मनी विज्ञानामध्ये अग्रेसर होती. संशोधनपर संशोधने होत होती. त्यांच्या वैज्ञानिक क्रांतीची छाप साऱ्या जगावर पडत होती. नवनवीन यंत्रे उपकरणे, औषधे, रसायने केली जात होती. गरीब देशांना विकली जात होती. जागतीक बाजारपेठेत प्रंचड मागणी होत होती. त्यामध्येच आणखी भर म्हणजे अणुउर्जा मिळविली होती. अणुस्फोटाने साऱ्या जगाला थक्क करून सोडले. अणुस्फोटाने अणुबॉम्ब हायड्रोजन बॉम्ब तयार केले. ही प्रगत राष्ट्रे अणुऊर्जेच्या सहाय्याने साऱ्या जगावर साम्राज्य करू पहात होती. ज्या देशांना नुकतेच स्वातंत्र मिळाले होते. त्यांच्या स्वातंत्र्यावर, आकांक्षावर पाणी पसरवू पहात होती. कच्चा माल मिळविण्याचे व पक्का माल खपविण्याची हुकमी बाजारपेठ करू पहात होती. अशा ह्या विज्ञानाच्या तीव्र स्पर्धेत भारतानेही थेट प्रवेश केला. प्रगत देशांच्या उपकरणांना,यंत्राणा, रसायनांना तोडीस तोड देणारी किंबहुना त्यांच्यापेक्षा सरस असणारी साधने बनविण्याचा ध्यास घेतला. तसा यशस्वी प्रयत्नही केला गेला. अणुस्फोट हा आव्हानात्मक, क्रांतीकारक, चमत्कार करण्याचा प्रयत्न केला आणि तो यशस्वी झाली १९७४ साली राजस्थानमधील पोखरण येथे यशस्वी अनुस्फोट केला. तोही स्वतःच्या हितमतीवर आणि तेव्हापासूनच भारतीय विज्ञानाने गरूडझेप घेतली. अणुशक्तीचा उपयोग विध्वसासाठी न करता समृद्धीसाठी करा हा संदेश भारताने जगाला दिला. त्याचा प्रत्यक्ष वापरही भारतानेच प्रथम केला.

आज भारत सुजलाम् सुफलाम् बनलाय तो याच विज्ञानाच्या चमत्काराने. भारतीय विज्ञानाने अनुशक्तीची क्रांती केली. त्याच अणुशक्तीच्या सहाय्याने हरितक्रांती केली. अणुशक्तीला हरितक्रांतीचा प्रणेता केला. स्फोटकाच्या सहाय्याने दऱ्याखोऱ्यात, डोंगरपायथ्याशी जेथे पाण्याचा मुबलक साठा असेत

असा ठिकाणी प्रचंड धरणे तयार केली. त्याचा उपयोग प्रचंड विद्युतनिर्मितीसाठी पिण्याच्या पाण्यासाठी व शेतीसाठी मोठ्या प्रमाणात केला गेला. वाळवंटात प्रथम मरूउद्याने व त्याच जागी पुन्हा हरितक्रांती फुलविली. भारत सरकारने विकासासाठी राबवलेली पंचवार्षिक, त्रिवार्षिक, द्विवार्षीक योजना व त्याला मिळालेली विज्ञानाची जोड यामुळे हरितक्रांतीची महाहरित क्रांती झाली. संशोधकानी संशोधन करून पिकांच्या प्रगत जाती निर्माण केल्या. त्याची शेतकऱ्यांना शास्त्रीय माहिती दिली. शास्त्रीय पद्धतीने पचड प्रमाणात शेती केली गेली. तांदूळ, चहा, गहू, तंबाखू, साखर इत्यादी शास्त्रीय तंत्रज्ञानामुळे प्रचंड प्रमाणात उपलब्ध झाली. आज भारताची लोकसंख्या नव्वद कोटी इतकी प्रचंड असूनसुद्धा आपण आपल्या गरजेपेक्षा प्रचंड अन्नधान्याची निर्मिती करू शकलो. प्रंचड अन्नसाठा निर्यात करू शकलो. तो ह्या विज्ञानाच्या चमत्काराने

शीत युद्धाच्या काळात प्रगत राष्ट्रानी प्रचंड शस्त्र निर्मिती सुरु केली. लांब पल्याच्या बंदूका, तोफ इत्यादी शस्त्रे इतिहास जमा झाली. प्रगत राष्ट्रानी अणुबॉम्ब, हायड्रोजन बॉम्ब क्षेपणास्त्रे, लढाऊ विमाने, रणगाडे इत्यादींची निर्मिती प्रचंड प्रमाणात केली. इतकेच नव्हे तर अमेरिका, चीन इत्यादी राष्ट्रानी भारताच्या भारतीय उपखंडातील प्रतिस्पर्धाना प्रचंड प्रमाणात विकली. शत्रूराष्ट्राने लष्करी सामर्थ्य प्रचंड बनले आणि मग भारतानेही आपल्या लष्करी सामर्थ्यावर भर दिला. भारतीय वैज्ञानिकांनीही प्रगत लष्करी सामर्थ्याची निर्मिती केली. अणुबॉम्ब, हायड्रोजन बॉम्ब इतकेच नव्हे तर प्रचंड पल्याचे अग्निबाण, क्षेपणास्त्रे यांची निर्मिती केली. पृथ्वी, नागा, त्रिशूल ह्यासारखी प्रचंड पल्याची लक्ष्य अचूक वेधणारी क्षेपणास्त्रांची निर्मिती केली. रशियासारख्या दोस्तराष्ट्राच्या सहाय्याने उत्कृष्ट रणगाडे लढाऊ विमाने अमेरिकन पॅटन रणगाडे नष्ट करण्याची क्षमता भारताकडे आहे. एके ४७ सारख्या रायफली, सुखोई विमान टनभर स्फोटके वाहून नेणारे अग्निबाणांची निर्मिती केली. पोखरण्यासाठी अणुचाचणी, भाभा अणुशक्ती संशोधन केंद्र. चंडीपूरसारखी क्षेपणास्त्रांची चाचणी केली जाणारी केंद्रे निर्माण केली. जगातील कोणत्याही राष्ट्राला समर्थपणे तोंड देण्याइतकी संरक्षणव्यवस्ता भारतीय वैज्ञानिकांनी निर्माण केली.

अवकाश संशोधनही भारताने बाजी मारली आहे. अवकाश संशोधनात रशिया, अमेरिका, फ्रान्स इत्यादी राष्ट्रांच्या पंक्तीत भारतही बसलेला आहे. किंबहुना भविष्यात अवकाशात अमेरिकेचा प्रथम क्रमांकाचा प्रतिस्पर्धी म्हणून भारताकडे पाहिले जाते. जयंत नारळीकर सारखा जगविख्यात खगोलशास्त्रज्ञ भारताकडे आहे. प्रगत देशांच्याप्रमाणेच भारतानेही आपले उपग्रह अवकाशात सोडले आहेत तेही विदेशी हराई केंद्राच्या मदतीने त्यांचा उपयोग हवामान अंदाज, दूरदर्शन इत्यादीसाठी अनेक कारणासाठी केला आहे.

उपलब्ध नैसर्गिक साधनसंपत्ती सुलभतेने मोठ्या प्रमाणात आणि जास्तीत जास्त शुद्ध प्रमाणात मिळविण्यासाठी भारतीय विज्ञानाची मोलाची कामगिरी बजावली आहे. जमिनीत प्रचंड खोलीवर असणारे धातु अधातू शास्त्रीय पद्धतीने मिळविले आहे. लोह निर्यातीत तर भारत आघाडीवर आहे. मुंबई हाय भागातील खनिज तेल, कोलार खाणीतील सोने, मोनॅझाईट वाळूपासून थोरियम, बॉक्साईट, तांबे, खनिजतेले, दगडी काळसा, संगमरवर इत्यादी नैसर्गिक साधनसंपत्ती मिळविण्यासाठी विज्ञानाची भरीव मदत मिळालेली आहे. प्रचंड सागरी किनारा लाभल्याने शास्त्रीय पद्धतीने मच्छनिर्मिती व मच्छीमारी इत्यादी विज्ञानाची देणगी आहे.

स्वातंत्र्यांनतरच्या पन्नास वर्षात भारतीय विज्ञानाने खूपच क्रांती केली आहें. भविष्यातही भारतीय वैज्ञानिकांनी खूप आव्हाने स्विकारली आहेत. क्रायोजिनिक इंजिन, कृत्रिमरित्या पद्धतीने पेट्रोल निर्मिती (रमर पिल्ले, तामिळनाडू) चा प्रयत्न अंतराळातील शेती रशिया व अमेरिका यांच्या तोडीने ताशी ३०,००० मैल

वेगाचे अग्निबाण, प्रचंड संगणक वापर, प्रचंड नैसर्गिक साधन संपत्ती निर्मिती इत्यादीसाठी भारतीय वैज्ञानिक प्रयत्नशील आहेत. आजही अनेक भारतीय शास्त्रज्ञ परदेशात काम करीत आहेत. त्यांना हवी ती आर्थीक मदत भारतात मिळत नाही. त्या प्रत्येक संशोधकाला भारतात काम करण्यासाठी भारत सरकारने आवाहन करावे. त्यांना हव्या त्या सोई निर्माण करून द्याव्यात. सरकारने विद्यार्थ्यांना लहानपणापासूनच विज्ञानाची आवड व्हावी असा कार्यक्रम राबवावा. त्यांना प्रोत्साहन द्यावे. रमर पिल्लेसारख्या असंख्य विज्ञानाच्या चिकित्सकांना प्रोत्साहीत करावे. धावत्या वैज्ञानिक जिवनाशी संबंधीत असणारा अभ्यासक्रम भारतीय विज्ञापीठांनी स्विकारून त्याची अंमलबजावणी करावी. जेणे करून पाशीमात्य राष्ट्राशी आपणाला स्पर्धा करता येईल व याचाच फायदा म्हणून भारतीय आर्थिक परिस्थीती सुधारेल अशी आशा वाटते.

विनोद

मुलगा : बाबा मला तो विनोदी चित्रपट दाखवणार का ?
बाबा : होय. परंतु तो फारच विनोदी आहे.
मुलगा : मग काय होतय ?
बाबा : तूला तो समजणारं नाही तुझ्या डोक्यावरून जाईल.
मुलगा : मग आपण बाल्कनीला बसूया

★ ★ ★

एक नेत्ररूग्ण दवाखान्यात जातो आणि डॉक्टरांना विचारतो.
रूग्ण : डॉक्टर मला प्रत्येक वस्तू डबल दिसते.
डॉक्टर : ठीक आहे. पण हे सांगायला तुम्ही चौघेजण यायची काय गरज होती.

किरण यादव, बी. ए. भाग तीन

★ ★ ★

– उन्हात उभ्या असलेल्या आपल्या दिराला काय म्हणाल
उंदीर (ऊन-दीर)

– बराच वेळ उभ्या असलेल्या बसमधील एका प्रवाशाने वैतागून कंडक्टरला विचारले.
कंडक्टरसाहेब, आपला हा खटारा कधी चालू होणार ?
तेव्हा कंडक्टर त्याला हसत म्हणाला पूर्ण कचरा भरल्यानंतर.

– न्यायमूर्ती : बाई, तू तुझ्या नवऱ्याच्या अंगावर खुर्ची का फेकलीस ?
बाई : काय करू साहेब, टेबल उचलून ते त्यांच्या अंगावर भिरकावणे मला जमेना, म्हणून खुर्चीवर भागवले.

कुंभार कृ. व. बी. ए. भाग एक

चुटका

निखीत : तुझी बायको तुझ्या ड्रायव्हर बरोबर पळून गेली हे ऐकून मला फार दुःख झाले.
सुशात : हो दुःख तर मला पण झालं इतका चांगला ड्रायव्हर शोधू कुठे ?

★ ★ ★

– प्राथमिक शाळेतील शिक्षक हे फार कडक व रागीट स्वरुपाचे असतात. परंतु एकदा ते सर विहीरीवरती आंघोळ करावयाला गेले असता. अचानक त्याचा पाय घसरूण ते विहीरीत पडले. परंतु त्याच्याच शाळेतील एका विद्यार्थ्याने त्याला वाचवले तेव्हा ते शिक्षक आनंदाने म्हणाले ''कि तुला काय हवे ते माग ?'' तेव्हा तो मुलगा म्हणाला ''सर मी तुम्हाला वाचवले हे तुम्ही शाळेत सांगू नका, नाहीतर मुलं मला एक दिवसाची सुट्टी बुडवली म्हणून मारतील''.

कांबळे एस. व्ही, बी. ए. भाग दोन

सावधान ! एडस् चोर पावलांनी येत आहे

बाबासाहेब कांबळे बी. ए. भाग तीन

माणसाची रोग प्रतिकार शक्ती नष्ट करणाऱ्या अनेक लक्षणांचा समूह म्हणजे एडस् होय. एच. आय. व्ही. नामक रोग माणसाची प्रतिकार शक्ती नष्ट करणाऱ्या विशिष्ट अशा विषाणूमुळे होतो. हा विषाणू संसर्गग्रस्त, पुरुषांचे वीर्य, स्त्रियांचा योनीश्रव, रक्त या दैहीक श्रावांच्या माध्यमातून पसरतो. म्हणजेच लैंगिक संबंधाद्वारे पसरणारा संसर्गजन्य असा रोग आहे. तसेच १८ ते ३५ या वयोगटातील युवक-युवतींना या रोगाचा संसर्ग जास्त प्रमाणात झाल्याचे आढळून आले आहे. जर १०० व्यक्तींना एडस्ची लागण झाली असल्यास त्यातील ९०% व्यक्तींना हा रोग असुरक्षित संबंधातून झालेला असतो. तसेच दूषित रक्त व रक्त घटकांचा वापर, एडस्ग्रस्त मातेकडून जन्मणारी मुळे याद्वारे होणारी एडस्ची लागण ही शेकडा १०% असते, असे जगभर सांगितले जाते.

जर एडस् हा घातक रोग प्रामुख्याने लैंगिक संबंधातून, असुरक्षित संभोगातून पसरत असल्यास लैगिंक संबंधाबद्दल जागरुकता निर्माण करणे, म्हणजेच शास्त्रशुद्ध लैगिंक आरोग्य शिक्षण देणे आवश्यक आहे. तसेच लैगिंक संबंधाद्वारे पसरणारे संसर्गजन्य रोग म्हणजे गुप्तरोग आणि एडस् यांचा संबंध असल्याचे स्पष्ट झाले आहे. १०० पैकी ७५ गुप्तरोग्यांच्या रक्तात एच. आय.व्ही. विषाणू असल्याचे आढळून आले आहे. या पार्श्वभूमीवर एडस् नियंत्रणासाठी लैगिक आरोग्य शिक्षण देणे, गुप्तरोगांना प्रतिबंध करणे महत्त्वाचे आहे.

विशेषतः जेव्हा एका व्यक्तीचे अनेक जोडीदाराशी लैंगिक संबंध असतात. त्यावेळी एडस् विषाणूंची बाधा होण्याचा धोका जास्त असतो. जगातील एडस् बाधीत व्यक्तींपैकी ९०% या मार्गाने एडस्ची लागण आढळते आहे. रक्त हा एडस् विषाणू प्रसाराचा अत्यंत प्रभावी मार्ग आहे. एच. आय. व्ही. विषाणूंची चाचणी न करता एडस्ग्रस्त व्यक्तीचे रक्त दिले गेल्यास एडस् बाधा हमखास होण्याचा धोका असतो. विशेषतः एकच सुई जेव्हा अनेक व्यक्तीसाठी वापरण्यात आली असेल व चुकून त्यातील एखादी व्यक्ती एडस्ग्रस्त असेल तर त्यास एडस् प्रसाराचा धोका असतो. गरोदर मातेस एडस् विषाणूंची बाधा असल्यास जन्माला येणाऱ्या बाळास एडस् विषाणूंचा संसर्ग होऊ शकतो.

जगात २ कोटी २० लाख व्यक्तींना एडस्चा संसर्ग झालेला असून त्यात ४०% स्त्रिया आहेत. १९९६ अखेर १५ वर्षाखालील एडस् संसर्ग झालेल्या मुलांची संख्या ८ लाख ३० हजार असून त्यात रोज १००० मुलांची भर पडत आहे. या वर्षाअखेर अंदाजे ३० लाख मुले एडस्ने मृत्यूमुखी पडली असून ९० लाखापेक्षा जास्त मुलांच्या माता एडस् रोगाला बळी पडल्या आहेत. जगातील सर्व मुलांना त्यांच्या संपूर्ण आयुष्याच्या काळात एडस् संसर्गाचा धोका संभवतो. विविध कार्यक्रमाच्या माध्यमातून बालमृत्यूचे प्रमाण आज आपण बरेच कमी केले आहे. पण एडस्च्या संकटास वेळीच आवर घातला गेला नाहीतर इ.स. २०१० पर्यंत एडस्मुळे बालमृत्यूचे प्रमाण ७५-१००% ने वाढण्याची शक्यता आहे. काही देशात एडस्ने साथीचे प्रमाण धारण केले आहे. एडस्ग्रस्त व्यक्ती व मुलांची संख्या प्रामुख्याने विकसनशील देशात दिसून येत असल्याने आपणास निश्चितच या संकटाचा मुकाबला करणेसाठी गंभीरपणे पावले उचलण्याची गरज आहे.

१८ वर्षाखालील मुलांमध्ये एडस्चा संसर्ग प्रामुख्याने जन्माच्यावेळी मातेकडून विषाणूंची लागण झाल्याने होतो. क्वचीत प्रसंगी एडस् चाचणी न केलेल्या

रक्त संक्रमाणातून, दूषित सुया व सिंरीजेसच्या माध्यमातून, लैगिक संबंधातून, लैगिंक बळजबरीतून एडस्‌चा संसर्ग होऊ शकतो. आज जगात १० कोटी मुले रस्त्यावर राहतात, बालकामगार म्हणून काम करतात. ही दुर्लक्षलेली मुले एडस्‌च्या संसर्गाला बळी पडण्याची शक्यता आहे. वाढते शहरीकरण, बालकामगारांच्या संख्येतील वाढ, तरूण वयातील व्यसनाधिनता, नितीमूल्यांचा ऱ्हास यामुळे लहानमुलातील व विशेषता तरूण मुलीमधील लैंगिक गैरवापराचे प्रमाण वाढत चालले आहे. अशा संबंधातून एडस्‌चा संसर्ग होण्याची शक्यता वाढली आहे. एडस्‌वाढीची प्रमुख कारणे - १) वाढते औद्योगिकरण - शहरीकरण २) विभक्त कुंटूबपद्धती ३) अस्थिर कुंटुब व्यवस्था ४) लोकसंख्या वाढ बेकारी ५) प्रसार माध्यमे ६) वेश्या व्यवसाय ७) लैगिंक आरोग्य शिक्षणाचा अभाव ८) गुप्तरोगावर उपचार, सल्लाकेंद्र नसणे ९) फसवे डॉक्टर तसेच जाहिरातबाजी १०) व्यसन ११) अनाधिकृत रक्त पेढी १२) देवदासी, अंधश्रद्धा १३) क्षय, कॅन्सर नियंत्रण इत्यादी कारणे आहेत.

१३ ते १८ वर्षे वयोगटातील अशा ४ ते ५ लाख मुली भारतात वेश्या व्यवसायात असल्याचे आढळून आले आहे. अशा वेश्या व्यवसायातील मुलीमधील व रस्त्यावर राहणाऱ्या मुलांमध्ये एडस् संसर्गाचे प्रमाण लक्षणीय असल्याचे आढळून आले आहे. दारिद्र्य रेषेखालील मुले, गलिच्छ वस्तीत राहणारी मुले व तरुण मुली, निर्वासित विस्थापीत मुले, अनाथाश्रम व वालसुधार ग्रहातील मुले, कष्टकरी, उपेक्षित मुले, लैगिक कामासाठी गैरवापर केली जाणारी मुले ही सर्वच मुले आज जोखमीच्या गटात आहेत. त्यांच्याकडे प्राधान्याने लक्ष देणे गरजेचे आहे.

महाराष्ट्रात एडस्‌चे एकूण २६९ बळी पडले आहेत. महाराष्ट्रात जुलै ९७ अखेर २४१५ इतकी संख्या एडस् रुग्णांची आहे. त्यातील २१४५ राज्यातील, सात परदेशी, २६३ इतर राज्यातील रूग्ण आहेत. त्यातील २२०९ रुग्णांना लैगिंक संबधातून, ८३ रक्त संक्रमाणाद्वारे ८३ मादक द्रव्यामार्फत, इतर ३५ रुग्णांचा ह्यामध्ये समावेश आहे. ११९ रुग्णांनी माहिती मिळू शकली नाही. संपूर्ण देशात एडस् बाधीत विषाणू असलेल्या लोकांची संख्या सुमारे १५ लाख इतकी आहे. भारतासारख्या विकनशील देशात एडस् विषाणू बाधीत व्यक्तींचे प्रमाण ९५% आहे. जगात अशा व्यक्तींची संख्या पाच कोटी आहे. दोन हजार एक सालापासून प्रत्येक वर्षी त्यामध्ये २५ लाख व्यक्तींची भर पडते. याच सालापासून अठरा लाख लोकांचा मृत्यू होईल व आयुर्मान ६ वर्षांनी कमी होईल. जगात प्रति मिनिटाला पाच व्यक्तींना एडस् होतो, तर तेरा मिनिटाला एकाचा मृत्यू होतो.

या एडस्‌ग्रस्त जगातील धोक्याच्या उंबरठ्यावर असणाऱ्या मुलांसाठी यु. एन. एडस् या संघटनेने जागतीक एडस् मोहिम यावर्षी आयोजित केली आहे. या मोहिमेचे उद्दिष्ट एच. आय. व्ही. संसर्ग जगातील कमीत कमी मुलींना व्हावा. संबंधितांना योग्य तो औषधोपचार, आरोग्य सेवा व आधार मिळावा असे आहे. त्यांची मुले त्यांची कुटुंबे व सर्व समाजाला निरनिराळ्या मार्गाने होणाऱ्या एच. आय. व्ही. संसर्गची एडस् रोगांच्या परिणामांची व्याप्ती समजावून देण्यात येईल. मुलांच्या सनदशीर हक्कांची जाणीव करून देऊन त्यांचे संरक्षण व संवर्धन एच. आय. व्ही. ला प्रतिबंध केला जाईल आणि एच. आय.व्ही. संसर्गाचा परिणाम कमी केला जाईल.

हे सर्व करण्यासाठी मोठ्या जनजागरणाची गरज असून प्रत्येक व्यक्ती, प्रत्येक संस्था यांनी जबाबदारी ओळखून हे आव्हान स्विकारून एडसग्रस्त धोक्याच्या उंबरठ्यावर असणाऱ्या सर्व मुलांना दिलासा देण्याची गरज आहे. एडस् मधील रूग्णामध्ये तरूण वर्गाची संख्या फार आहे. त्यामुळे तरूण पिढी बाद होण्याची फार काळजी वाटते. म्हणूनच तरूणपिढीला एडस्‌पासून वाचविण्यासाठी त्यांना एडस्‌वर प्रबोधनपर व्याख्याने, पथनाट्ये तसेच प्रसार माध्यमे यांनी ही एडस्‌वर सदैव जनजागरण करणे गरजेचे आहे.

दुःख

खोत गीता बी. ए. भाग दोन

सायंकालीन सावल्या मालवल्या होत्या. घरातील लाईट गेला होता. त्यातच ते ऊकाड्याचे दिवस घरात बेचैन होत होत. म्हणून दारात गेले. स्वच्छ चांदणं पडल होत. दोन डोंगराच्या मधोमध चंद्र उगवला होता. वाटत होते, जणू एका सुवासिण स्त्रीने दोन भुवयांच्या मध्ये सुंदरस कुंकवाचा टिळाच लावला आहे. बाहेरच्या गार वाऱ्याच्या झुळकेने मन कसं प्रसन्न झालं. अचानक माझ लक्ष समोरच दारात बसलेल्या देसायांच्या तात्याकडे गेले. त्या अस्पष्ट प्रकाशात ते किती निस्तेज दिसत होते. त्यांच तेज जणू काळाच्या प्रवाहाबरोबर रमाकाकुंनी आपल्याबरोबर नेल होतं. एकेकाळी पन्नास किलोची गुळाची ढेप एकाद्या लहान पोराला अलगद उचलाव तस उचलत होते. पण आज त्यांच्याकडे पाहिले की वाटते, कुठे गेले ते बळ ?

पुन्हा एकवार मी तात्यांच्याकडे पाहिल तर. ते पाण्यात खडा टाकल्यावर अशी वलये तयार होतात. तशा विचारी वलयात गुरफटले होते. ते चंद्राकडे एकटक बघत होते. मनात म्हणत होते की, दोनभुवयाच्या मध्ये माझ्या रमाला कुंकू किती छान दिसत होते. तिची तपश्चर्या वाया गेली नाही. 'अहेवपण' हे भाग्यवानालाच लाभत. पण कसल्या भाग्याच्या गोष्टी करतोय मी ? ती जन्माला आली. जीवन जगली व शेवटही केला तो 'दुःख' या दोन शब्दांनीच ! सुखाची कल्पनाही तिन कधी केली नाही. जन्माला आली त्यावेळी आई वारली. सावत्र आईच्या जाचात बालपण गेलं. बालवयात भातूकली खेळायची पण भातुकलीचा खेळ तर तीन माझ्या घरात लग्नानंतर मांडला.

लग्नाच वय नसतानाही तिच लग्न झालं. किती सुंदर दिसत होती ती त्यावेळी. काळे टपोरे डोळे, लांब पण कुरळे केस. चाफेकळी नाक. उनवाऱ्यामुळे आणि कष्टाच्या कामामुळे सावळा झालेला रंग, हिरवी साडी नेसली होती. तिच्या एकूण शरिर रचनेवरून त्या साडीचा जणू रंग खुलला होता.

माझ्या आईन तिला किती सांभाळून घेतल होत. पण हे सुख क्षणिकच ठरलं. मी नेहमी गुळाच्या घाण्यावर असायचा. रमा नेहमी माझ जेवण घेऊन यायची. ती जेवायला वाढायची त्यावेळी घाण्याच्या नळीच्यावर जे लोटक असायच त्याचा टूकऽऽ टूकऽऽअसा आवाज यायचा पण मला तो रमाच्या ऱ्हदयाचाच आवाज वाटायचा. मी तिच्याकडे बघत राहिले की ती किती बावरून जायची. ती निघाली की तिच्या पाठमोऱ्या आकृतीकड बघताना मन खुलून यायचं. कामाच्या व्यापामुळे तिची विचारपूस करायला वेळच मिळायचा नाही किती विचारी, आणि हळूवार मनाची होती ती, समजूतदारपणा हे तिला लाभलेलं एक वरदानच होतं.

लग्नाला दहा वर्षे झाली तरीही मूल नाही. म्हणून बाहरेच्या बायका माझ्या आईचं काम भरत होत्या आणि आईनेही तिला जाच करायला सुरवात केली. ती नकोत्या शिव्या द्यायची रमाला "माझ्या पोराला फसवलग या सटवीन, वांझूटी कुटली" अशा शिव्यानी ती खूप दुःखी व्हायची पण यातील एकही शब्द बाहेर सांगायची नाही. मी दिसलो की ती माझ्याकडे बघून अशी रडायची की जसे शेतावरून आलेली आई बघून त्या भुकेल्या बाळानं रडाव तस. पण ती मला कांही सांगायची नाही. तिला कोणीही बारशाला, जावळ किंवा ओटीभरणी अशा कार्यक्रमाला बोलवत नव्हेते कारण माझी रमा वांझुटी होती ना !

रमा देवाची नेहमी प्रार्थना करत होती. दिवसभर

उपवास करून कामही करायची. किती मोठी मोठी व्रतं तिन केली आणि अखेर तिची प्रार्थना फळास आली म्हणतात ना उकिरड्याचेही पांग फिटतात तसे झाले. तेव्हा तिला आनंद इतका होती की जणू कडक उन्हाळयात पावसाची जराही चिन्हं नसताना अचानक वळीव पडावा आणि त्या पाण्याने धरतीमाता तृप्त व्हावी. तशी माझी रमा तृप्त झाली. पण हे पाहायला माझी आई नव्हती ती देवाघरी गेली होती.

रमाला मुलगा झाला. याचाही आनंद केवढा झाला होता. त्याला खूप मोठ करायच, त्याला खूप शिकवायच अस तिला वाटायचं. तीन त्याच नाव 'विजय' ठेवल. माझ्या दरिद्री संसाराचा गाडा ती काटकसरीन पुढे नेत होती. त्यातूनच विजय शिकला होता. तो आता मास्तराच्या कोर्ससाठी शहरात जाणार होता. त्याला रमाने आपले सर्व दागिने जे माझ्या दरिद्री संसारातून कधी कधी शिल्लक ठेवल होते त्याच तिन दागिन केल होत ते विकून पैसै दिले. बायका जेव्हा जेव्हा दागिन्याच्या बदल बोलायच्या त्यावेळी ती म्हणायची. "माझ्याकड दोन दागिन हायीती, एक माझ कारभारी आणि माझा विजय" अशा बोलाला त्या बायका तिचे किती कौतुक करत. आपल्या मनाचा केवढा मोठेपणा सांगायची ती.

विजय शहरातच नोकरीला लागला. आम्हाला न सांगता शहरातील बायको केली.सामान्य माणूस प्रत्येकाची मनं सांभाळायला बघतो पण तो त्याचा शेवटी वेडेपणाच असतो. हे म्हणतात ते काही खोट नाही. माझ्या रमाने विजयला शहरातील बायको का केलीस म्हणून विचारले नाही. पण तिला वाटायच की, त्या दोघानी आपल्या जवळ रहावे. एकदा विजयने रमाला आपल्याकडे बोलावले. शहरात बायकोचं बाळतंपण करायला आणि त्या अवदसेन विजयच्या बायकोने रमावर सोन्याचा हार चोरल्याचा खोटा आळ घातला. कोणाच्या फुटक्या मण्याची अपेक्षा न करणाऱ्या माझ्या रमाला हा खोटा आरोप सहन नाही करता आला. तीन खूप सहन केल होत. तिची बुद्धी भ्रमिष्ट झाली आणि ती वेड्यासारखी करू लागली. विजय तिला घेऊन माझ्याकडे आला. मी तिची खूप समजूत काढण्याचा पयत्न केला पण उपयोग झाला नाही. दोनच दिवसांनी तिनं माझा कायमचा निरोप घेतला. मी मात्र एकटा पडलो. शेवटी विजय सुनबाईचाच झाला. आता विजय व सुनबाई इथच आहेत. विजयची बायको किती बोलते मला. मुकाट्यान सहन कराव लागत. म्हातारपणाच्या वावटळीत सापडलोय ना ! हे पान कधीतरी गळणार या आशेवर मरण येत नाही तोपर्यंत सगळ सहन करायच

घड्याळाचे आठ टोल झाले आणि आतून विजयच्या बायकोचा कर्कशः आवाज आला त्यासरशी समाधी लागल्या सारखे बसलेले तात्या गोंधळल्यासारखे झाले. डोळे पुसत वर चष्मा लावला आणि आपल्या शरीराचा तोल काठीवर टाकत घरात गेले. मलाही बाहेरच्या गार वाऱ्यामुळे आतल्या उकाड्यात जायला नकोशे वाटत होते. पण आतून दादा ओरडला, तायडे, किती वेळ झाला बघ ? सांजवात लावायची आहे, आई बोलवते, मी आत गेले आई स्वयंपाक करत होती. मी सांजवात लावून अगरबत्ती लावली. त्या मंद सुवासाने सारे घर आता प्रसन्न झाले होते.

▶▶▶

चिखलाच्या तळयात उत्तम कमळ फुलतात आणि अत्यंत निकृष्ट परिस्थितीतून महापुरुषांचा उदय होतो.

– लोकमान्य टिळक

हत्या....

कांबळे रमेश राजाराम, बी. ए. भाग तीन

श्रीधर जेव्हा घरी आला तेव्हा आपल्यापुढे काय भयंकर गोष्ट वाढून ठेवली आहे. याची त्याला कल्पनासुद्धा नव्हती. आठ दिवसाच्या प्रवासानंतर तो मोठ्या उमेदिने परत घरी आला होता. आज घराचे दरवाजे, खिडक्या बंद दिसत होती. दाराजवळ जाऊन बेल दाबली. अपेक्षा होती की, त्याची सुरेख पत्नी नंदिनी हसतमुखाने पुढे येईल. आपल्या हातातील बॅग घेऊन दोघे आत जातील किंवा त्याची मुलगी निलिमा येईल व त्याचे गोड स्वागत करील.

दार उघडले गेले नंदिनी किंवा निलिमा कोणीच पुढे आले नाही. धाकटी मुलगी निता आली. तिला इन्स्पेक्टरांनी धरले होते. तिची मुद्रा भेदरलेली. केस पिंजरलेले व डोळे रडून सुजलेले दिसत होते. श्रीधरची पत्नी नंदिनी व तरूण, देखणी मुलगी निलिमा यांचा खुण झाला होता. त्यांचे मृतदेह बाथरुमजवळ पडलेले दिसत होते. हे खून अतिशय वाईट प्रकारे झाले असावेत. असे दिसत होते. हे पाहून श्रीधरला काहीच समजेनासे झाले. पण का कुणास ठाऊक तो त्या दोघींच्या मृतदेहाजवळ जाऊन आक्रोश करु लागला. ते दृष्य पाहून त्याला घेरी आली. पण त्यानेच स्वतःला सावरले. कारण त्याला या खुनाचा शोध लावायचा होता.

दोघीच्या गळयाला दोरांचे घट्ट फास आवळल्याच्या खुणा दिसत होत्या. निलिमाच्या तोंडातून जीभ बाहेर आली होती. यावरून त्यांनी बराच प्रतिकार केला असावा. असे दिसत होते. त्याचबरोबर घरातील सर्व वस्तु घरभर पसरलेल्या दिसत होत्या. पण खुन्याने कोणताही पुरावा पाठीमागे ठेवलेला नव्हता. त्यामुळे खुनाचे कारणही अज्ञात होते. दोघींचे मृत्यू कशामुळे झाले ? खूनच की आत्महत्त्या ? हे कांहीच समजत नव्हते. इन्स्पेक्टरच्या मेंदू मात्र विजेच्या गतीने काम करू लागला. कारण एका अतिभयानक अशा गोष्टीचं रहस्य त्याला उकलवायचे होते. कारण असा खून करणाऱ्याला जिवंत ठेवणे अत्यंत धोक्याचे होते. पण त्याच्या शोधासाठी मागे थोडासाही कानोसा ठेवलेला नव्हता. धाकटी मुलगी निता, ही त्यावेळी त्यांच्यासोबत असती तर, तिला देखील त्या खुन्याने असेच मारले असते. ती सुट्टीसाठी आली होती. पण तिच्या सुदैवाने ती होस्टेलवर रहायला गेली होती. निता ज्या शाळेमध्ये शिकत होती, त्या शाळेच्या होस्टेलमध्ये ती रहात होती. त्यामुळे तिला देखील कांहीच माहित नव्हते. पोलिसांनी तिला घटना घडल्यानंतर घरी आणले होते.

नंदिनी व निलिमा यांच्या प्रेतांची उत्तरीय तपासणी झाली. त्यांच्यावर अत्याचार झालेला नव्हता. निलिमाच्या गालावर चावा घेतल्याचा व्रण दिसत होता. त्या दोघीही अंघोळीच्या कपड्यामध्ये होत्या. घरात घुसलेल्या माणसाने बळजबरीने घुसल्याच्या काहीच खुणा दिसत नव्हत्या. पण तरीसुद्धा इन्स्पेक्टरांनी घरातील पायाचे ठसे, वस्तु, पर्स, कपडे, तिजोरी व इतर मौल्यवान वस्तू तपासल्या पण त्यावरून खुण्याचा कांहीही मागोवा लागला नाही. सर्व दागिने जसेच्या तसेच ज्या त्या ठिकाणी अगदी व्यवस्थित होते. मग ही हत्या कशाकरिता झाली ? याच प्रश्नाच्या विचारात सर्वजण होते. पोलिसांनी श्रीधरचे नातेवाईक, मित्र-मैत्रिण, शेजारी पाजारी अशा सर्वांच्या जबान्या घेतल्या. पण त्यातून कांहीही निष्पन्न झाले नाही. तसेच तपासणीमध्ये आढळून आले की, नंदिनीने दोन दिवसापूर्वी एक लाखाचा चेक वटवून घेतला होता पण तिच्या पर्समध्ये फक्त तीस हजार शिल्लक होते आणि दुसरी गोष्ट गुन्हेगार तज्ञांनी मांडली की, या दोन्ही स्त्रियांना बेशुद्ध करून मारलेले आहे. या घटनेला

पंचविस दिवस झाले पण काहींही तपास लागला नाही.

श्रीधर पेपर वाचत बसले होते. तो पेपर वाचत चाळत असतानाच त्यांची नजर एका बातमीवर खिळली. ती म्हणजे अल्बर्ट नावाच्या तरूणाने एका वृद्धेचा दोराच्या फासाने जीव घेतला. अल्बर्ट हा श्रीधरकडे दाराच्या काचा पुसण्याचे काम करत असे व तो श्रीधरच्या घरात घडलेल्या घटनेपासून आला नव्हता. श्रीधरने ताबडतोब पोलिसांना फोन करून याबद्दल त्यांना माहिती दिली. याबरोबरच पोलिसांनी अल्बर्टला ताबडतोब अटक केली. पोलिसांनी आपल्या खास खाख्यात विचारल्यानंतर अंगावर शहारे आणणाऱ्या खुनाची त्याने कबूली दिली. ती अशी -

अल्बर्टने, श्रीधरच्या घराच्या खिडक्यांची दारे साफ केली व थोड्या दिवसांनी तो पुन्हा घरी आली. निलिमाने त्याला ओळखले. निलिमाला तो म्हणाला की, माझा वॉश करण्याचा स्पंज येथे विसरला आहे. निलिमा तो स्पंज शोधण्यास त्याला मदत करत होती. इतक्यात अल्बर्टने तिच्यावर मागून झडप घातली. त्याने आपल्या खिशातील नॉयलॉनची दोरी काढून तिच्या गळ्याभोवती आवळली. ती त्यावेळी अंघोळीच्या ट्रेसमध्ये होती. निलीमाच्या ओरडण्याचा आवाज ऐकून नंदिनी तेथे आली व ती आपल्या हाताने अल्बर्टला मारू लागली. त्यावेळी त्याने निलीमाच्या गालाचा चावा घेतला व तिला ठार मारून तो नंदिनीकडे वळला. तोच दोर नंदिनीच्या गळ्याभोवती टाकून तिलाही ठार मारली. या झटापटीत तेथील सर्व वस्तू अवास्तव विखुरल्या गेल्या होत्या. त्या दोघींनाही त्याने बाथरुमजवळ ठार मारले व सहजरित्या तो पळून गेला. अल्बर्ट हे सर्व सांगताना अगदी बिनधास्तपणे सांगत होता. त्याच्यावर कोणताही परिणाम दिसत नव्हता. इन्स्पेक्टरनी त्याला बऱ्याचवेळा तू त्या बिचाऱ्याचा जीव का घेतलास ? हा प्रश्न विचारल्यानंतर अल्बर्ट म्हणाला की, 'तो मला सांगता येणार नाही' ही सर्व हकीकत ऐकून न्यायालयाने त्याला फाशीची शिक्षा सुनावली व त्याला फाशी देण्यात आली. मात्र सरळ मार्गाने जीवन जगणाऱ्या श्रीधरला त्याची प्रिय पत्नी नंदिनी व लाडकी मुलगी निलिमा पारखी झाली.

'टर' ची गंमत

दुधाला–लिटर
हॉटेलला–वेटर
बसला–कंडक्टर
सिनेमाला–डायरेक्टर
कापायला–कटर
खायला–बटर
प्यायला–वॉटर
गाडीला–फिटर
थंडीला–स्वेटर
मारायला–हंटर
मुर्खाला–खेटरे
आजाराला–डॉक्टर
जायला–स्कूटर
बदकाला–गटर
बाकीचे–सटर फटर

कांबळे यू. एस.

अनिश्चित भविष्यकाळ आणि माणूस

सागर भारमल बी. ए. भाग दोन

मित्रहो,

भविष्याच्या पोटात काय दडलंय ? या विषयी आपण नेहमीच उत्सुक असतो. भविष्यात काय आहे ? हा प्रश्न वारंवार सतावत असतो. पण माणसाला भविष्य कळंत नाही म्हणूनच तो सुखी असतो. अनपेक्षीतरित्या एखांद संकट आलं किंवा सुख देणारे क्षण आले तर त्याला कडाडून भिडता येतं. अन्यथा संकटे झेलण्यातली आणि सुख अनुभवण्यातली गंमत निघून जाते. तुम्ही-आम्ही भविष्याची पावलं ओळखू शकत नाही. आपणाला भूतकाळात रमण्याची सवय नाही. तेंव्हा आपण भूत-भविष्याच्या वास्तव आणि रम्य कल्पनेत कशाला रमायचे ? जे कांही आहे ते जित्याजागत्या क्षणात आहे, वर्तमान काळात आहे हाच एक क्षण जिवंत. बाकी सारे मृत किंवा अनोळखी.

माणूस नेहमी भविष्यातील कोणती तरी स्वप्न उराशी बाळगून असतो. स्वप्न पाहणे हा मनुष्याचा स्वभावधर्मच आहे. स्वप्नांची दुनिया काही वेगळीच असते असे म्हणतात. वास्तवात अशक्य वाटणाऱ्या गोष्टी सहजी शक्य होतात. पण मित्रानो, सगळ्याच स्वप्नाना किनारा लाभत नाही. काही वेळा वास्तवाच्या तडाख्याने स्वप्नांची होडी दूर भिरकाऊन दिली आहे आणि तिथे असंख्य अवशेष लाटावर तरंगत राहतात.

जीवनाच्या वाटेवर पुढे काय आहे, कोणती गावं दिसणार आहेत ? कधी माणसं भेटणार आहेत, कुणास ठाऊक ! माहित नसलेल्या अनामसावल्याचं भय या काळोख्या रस्त्याला अधिकच गडद करतचं न पाहिलेल्या, न अनुभवलेल्या अशा थरार उठवणाऱ्या जाणीनेवं सर्वांना घेरलं आहे. पुढच्या अधांऱ्या रस्त्यावर चालू लागण्यापूर्वी हाच एक जिताजागता, उजेडाचा क्षण तुमचा आहे. बाकी केवळ अंधारवणवा. हाच उजेडाचा क्षण तुम्ही घट्ट धरून ठेवा. तोच तुम्हाला या वाटेवर सोबत देणार आहे. हा क्षण हातचा जाऊ देऊ नका. अनिश्चित अशा भविष्यात तुमचे तुनच्यासाठी म्हणून काही आहे की नाही कुणास ठाऊक ! म्हणूनच हा क्षण केवळ तुमचा ज्यांना जगायंचच त्यानी आपल्या मनातल्या इच्छा,आकांक्षा, याचं नातं चालू वर्तमान काळाशी ठेवावं आणि अपेक्षापुर्ती करावी.

आज जो तुमच्या भोवती दिव्यांचा लखलखाट आहे त्याचे श्रेय या उमलत्या, रसरसरलेल्या क्षणात आहे. या क्षणी हृदयाची धडपड चालू आहे. ती या क्षणांच्या उबदार साथीनेच वाढलीय. असा जो जाणीवे-नेणीवेच्या सीमारेषेवर उभा असलेला क्षण पुढच्या अनिश्चित अमर्याद काळापेक्षा निश्चितच उजवा आहे. ज्यांना जीवनात कांहीतरी करायचं आहे ते अशाच क्षणांची मदत घेतात. अनिश्चितेला आपल्यापुरते निश्चित करतात. असाच क्षणी आपल्या मनांची इच्छा प्रत्येकानी पुरी करावी.

एका क्षणामध्येच आपलं अस्तित्व आहे. या क्षणापुढचं आयुष्य हे मयसभेसारखं फसव आहे. सुख मिळेल कि दुःख मिळेल, किंवा उद्या कसा उगवेल, उद्या काय घडेल हे थोडंच सांगता येतं ? उद्याचं कशाला, आता हातात जो सुखाचा शिगोशिग भरलेला पेला आहे. जो ओठापर्यंत नेला आहे, तो पोटापर्यंत पोचेल की नाही हे तरी कुठे माहित आहे ? त्या बाबतीत आपण कोरेच असतो. म्हणूनच सुखी असतो. ललाटाच्या कोऱ्या पाटीवर कोणती अक्षरे उमटतील हे सांगता येत नाही. जर सांगता येत असतं तर ज्याने-त्याने आपलं आयुष्य आपल्या मनासारखं आखून-रेखून घेतलं असतं. पण तसं नसतं. म्हणूनच तुम्हाला जे मिळवाचंच आहे ते आताच मिळवा. पुढचं काही खरं नाही. कारण या अनिश्चित भविष्यात सगळच अनिश्चित आणि अंधातरी.

उतारा

विकास दि. पाटील बी. ए. भाग दोन

"गौराक्का ! अगं ये गौराक्का ! अगं लवकर पळत चल घराकडं" असं बोलतच पारू धापा टाकत होती. "कशाला गं ?" असं गौराक्कान शेणी वळतच इचारलं.

पर पारुची कावरा-बावर पाहून गौराक्कान शेणी वळायच्या बंद केल्या. पारूला नेमकं काय घडलं ते धड सांगताच येईना. गौराक्कान लगबगीन हात कसं-बसं धुतलं व पारुच्या घराकडं गेली. गौराक्का व पारू अंगणात जाताच पारुची शेळी बे-बे करून वरडू लागली. गौराक्का मोठ-मोठ्याने धापा टाकू लागली. कारण तीचं ते वय म्हातारपणाच, त्यात आंग जाडजूड व्हतं. पारुन ते वेळाचं दार पुढं केलं व्हत ते जरा मागं सारलं पारुचं पोरगं आनंदा फाटक्या वाकळवरच तळमळत पडलं व्हतं. गौराक्का तशीच पुढ सरसावली अनं पोराच्या अंगाला हात लावला पर पोराच इस्त्यागत आंग तापंल व्हतं. गौराक्कानं त्याला चुलीतला राकुंडा अंगारा म्हणून लावला व थोडा पारुकड दिला. व तिला सांगितल जा अंगणात आणि खालती फुडा कर अनं "माझ्या पोराला तांबडं फुटायच्या आत बर वाटुन दे. तुला उद्याच्या आमवास्याला दही-भाताचा उतारा सोडतो" असं म्हणावयास तिली सांगितलं. पारून तसच अनं काय-बाय बोलून घरात आली.

गौराक्कानं पारुला इचारलं, "काल सांच्याला आंदा कुठ गेला व्हता ?"

पारु म्हणाली, "काल आइतवार नव्हं पाटलाच्या मळ्याजवळील चौगल्याच्या चीचजवळ आंदा व दुसरी पोर खेळत व्हती" असं म्हटल्या-म्हटल्या "आरं देवा !" म्हणतंच कपाळावर गौराक्कानं हात मारला. त्याबरोबरच पारुबी दचाकली. गौराक्कानं ती चौगल्याची चीच लई वगांळ हाय. त्या चीचमुळच सिरपा मांगाला खुळ लागलं. अनं त्या चीचजवळ न्हाव्याच्या तानीची म्हस चरत चरत गेली तर ती बी पार आटली. असं गौराक्का म्हणताच पारुला दरदरून घाम आला तिची बोबडीच वळली.

गौराक्का देवरसपणा करणारी असल्यामुळे तिला ह्या रोजच घडणाऱ्या गोष्टी व्हत्या. पर पारुला असलं काय बी माहित नव्हतं. पारूनं आंदाच्या अंगाला हात लावला पर ताप काय निवत नव्हता. गौराक्कानं चौगल्याच्या चीचजवळ दही-भाताचा उतारा सोडावयास सांगितला. तो उतारा सुदीक सोडली पर पोराचा ताप काय निवत नव्हता. गौराक्कानं परत दुसरीकडला, तीसरीकडला अशा एक ना अनेक प्रकारच्या देवांना व विविध जागी उतारा सोडावयास सांगितला. अनं पारूनं ते गप गुमान सर्व काही केंल. कारण तीचा नवरा गणपा घरात नव्हता. तो तालुक्याच्या गावाला दोन दिसासाठी गेला व्हता. त्यो माणूस लई वांड त्यो घरात यायच्या अगुदर आंदाला बरं वाटाया पाहिजे म्हणून तिनं सर्व काही केंल. पर ताप काही नीवला नाही.

ह्या साऱ्या भानगडीत ताबंड कधी फुटलं हे त्या दोघीना कळलं सुदीक न्हाई. पारु नुसती उताऱ्यावर-उतारेच सोडत व्हती पर गुण काय बी न्हाय आला. न्याहरीच्या वक्ताला गणपा तालुक्याच्या गावासनं आला. त्यानं ते घरातलं चित्र बघितल. अनं त्येचं टकूरचं फिरल. तो पारुच्या ह्या भोळेपणावर व अंधश्रद्धेवर काय बी बोलला नाही. त्यानं हातातली पिशवी तिथचं टाकली अनं आनंदाला घेऊन तो शेजारच्या गावातल्या डॉक्टराकडं गेला. डॉक्टरानं गणपाला चार-पाच शिव्या हासडल्या. कारण आणखीन १ तास जरी उशीर केला असता तर पोरगं हाच्याला गेलं असतं. असं डॉक्टरानं सांगितलं. गणपा

येळवर आला म्हणूनशान पोरगं वाचलं. नाहीतर या उताऱ्यापायी पोरगं कुठल्या-कुठ गेलं असतं.

आनंदा सुखरूप घरी आला तसा पारुचा व गणपाचा संसार पुन्हा आनंदाने व सुखाने सुरु झाला. आनंदाच्या हसण्या-बागडण्यात गणपाचा पारुवरचा राग निवला व्हता. ती दोघे सर्व काही विसरून पुन्हा संसार करू लागले.

▶ ▶ ▶

नाटकांची पळवापळवी

''सविता दामोदर परांजपे'' कॉलेजात गेली आणि **''कार्टी प्रेमात पडली''** तिला ठाऊक नव्हत की, **''शांतेच कार्ट चालू आहे''** ती तरीच वावरत गेली आणि **''संशय कल्लोळ''** वाढला त्यातचं **''मोरुची मावशी''** पेटून उठली आणि **''सासूबाईचं हे असच असत''** म्हणून **''घरोघरी हीच बोंब''** झाली अरेर त्या **''गाढवाच लग्न''** तिच्याबरोबर ठरले आणि **''घाशीराम कोतवाल''** दवंडी देऊ लागला.

रेवटी **''कुर्यात सदा टिंगलम्''** झाले आणि तो तिला विसरला व **''तो मी नव्हेच''** म्हणून मोकळा झाला. कारण तो **''पुरूष''** होता. तिचा त्याला **''मिठीतून मुठीत''** घेण्याचा प्रयत्न फसला. ती ऐनवेळी **''मृगया''** झाली. कारण त्याच्या **''प्रेमाची कट्यार काळजात घुसली''** होती. शेवटी आपणच **''अपराधी''** आहोत म्हणून ती गप्प बसली कारण ते होते **''कालचक्र''**.

इकडे तो **''ब्रह्मचारी''** झाली आणि **''रामनगरीत आला''** परंतु त्याचा **''भ्रमाचा भोपळा''** फुटला भरीस भर म्हणून **''धाकटी मेहूणी''** **''विच्छा माझी पुरी करा''** म्हणत आली त्याने ते **''जंगली कबूतर''** ओळखल आणि वैतागून **''एकच प्याला''** घेऊन तो **''सखाराम बाईंडर''** झाला. शेवटी त्याचा **''सुर्यास्त''** झाला.

– उज्वला वारके बी. ए. भाग तीन

चुटके

सिनेमागृहात बसलेली एक महिला शेजारच्या बाईला म्हणाली

''हुश्य एक महिन्यापूर्वी आरक्षण केल्यामुले आज हा कहर चित्रपट बघण्याची सधी मिळाली''.

त्यावर शेजारची बाई म्हणाली, ''होय मी सुद्धा एक महिन्यापूर्वी तिकिट काढून ठेवल होतं परंतु या मधल्या खुर्चीवर कोणी कसं आलं नाही ?

त्यावर पहिली महिला म्हणाली ''ही खुर्ची माझ्या नवऱ्यासाठी होती परंतु त्याचं अचानक निधन झालं'' दुसरी म्हणाली ''घरच्या दुसऱ्या व्यक्तीला आणायचे होतं. तिकिट वाया गेलं नसतं''.

पहिली महिला झटकन उदगारली ''घरातील सर्व मंडळी माझ्या पतीच्या अंत्यविधीसाठी स्मशानात गेली आहेत.''

स्त्री (भिकाऱ्याला) : तुझे हात-पाय धडधाकट आहेत. तरीही तू भीक मागतो आहेस हे चांगल नाही. भीक मागताना तुला लाज वाटली पाहिजे.

भिकारी : म्हणजे ? तुमच्या चवली-पावलीसाठी मी माझे हातपाय तोडून द्यावेत की काय ?

– कांबळे एस. व्ही. बी. ए. भाग दोन

नाते दूध-साखरेचे

रेडेकर विनयकुमार महादेव बी. ए. भाग दोन

बाळ जन्माला येण्यापुर्वी नऊ महिने आई आपल्या उदरात त्याला सुरक्षित ठेवून त्याची काळजी घेत असते. प्रसुतीच्या असह्य वेदना सहन करूनही बाळाचे मुखकमल पाहण्यास ती अधीर झालेली असते. बाळ जन्मल्यानंतर आपल्या सुखाचा विचार न करता ती आपल्या बाळाच्या सुखाचा आनंदाचाच जास्त विचार करा. बाळाचा ताप, संताप आई इतका कोणीच सहन करू शकत नाही. बाळ मोठा झाली तरी आई बाळाच्या सुखाचाच विचार करीत असते. दुधात साखर मिसळून जावी तशी आई बाळाच्या प्रेमात विरघळून गेलेली असते. वात्सल्याच्या पान्ह्याला बाळावरचे साखरेसारखे प्रेम विरघळल्याने आईचे दूध सर्व दुधात गोड असते. ही गोडी तिच्या वात्सल्याची असते.

सग्यासोयऱ्यांच्या दुध भातापेक्षा आईने पाठीवरून फिरवीलेल्या प्रेमळ हाताचे मोल अधिक असते. आईने प्रेमाने दिलेला आदेश बालकाच्या खोल खोल हृदयात रूतून बसतो. आईला आपल्या लेकराच्या डोळ्यात आलेले दुःखाश्रू पाहावत नाहीत. जसे दुधाला मिठ सहन होत नाही अगदी तसेच ! शिवाजी महाराजाना सदगुणी युगपुरुष बनविण्यात जिजाबाईचा वाटा मोठा आहे. कधी प्रेमाने, कधी रागाने, कधी शिक्षेने आपल्या मुलावर खरे प्रेम करून खरे सुसंस्कार करील ती आईच ! म्हणून साने गुरुजी म्हणतात "आई माझा गुरू आई कल्पतरू !" आईच्या ऱ्हदयात सारे धर्मग्रंथ एकवटलेले असतात. त्या बोधामृताचे, ज्ञानामृताचे प्राशन जितके बालकाने करावे तितके त्याचे मानसिक आरोग्य निकोप निरोगी राहील.

आजच्या परिस्थितीत बदल झालेला दिसतो. ज्या मुलांसाठी आई रातत जिवाचे रान करते ती मुले मोठी झाली की आपल्या आईला संसारात स्थान देत नाहीत. म्हातारपणाची तिची काठी न होता त्यांच्या संसारातील त्याना वाटणारी आडकाठी होते. त्यामुळे वृद्धत्वाने त्रासून गेलेली माता दुःखाश्रू गाळू लागते. आजच्या सुना-मुलीनी विचार करायला हवा. आजची आई जितकी दुःखी होईल त्याच्या दुप्पटीने उद्याची माता-पिता दुःखी होतील. आजची तरुण सून उद्याची म्हातारी आई होणार. आजचा तरूण मुलगा उद्याचा म्हातारा पिता होणार आहे. मात्र लेकराचे दूध-साखरेचे नाते पुढेही राहणार आहे. आज मातेच्या प्रेमाच्या दुधात टाकलेला मिठाचा खडा उद्याचे दूध नासणार आहे. दूध-साखरेचे नाते अखंड टिकवावे.

अशा प्रकारे दूध साखर महाविद्यालयातील शिक्षणाच्या दुधाचे व शिक्षकांचे नाते अखंड टिकवावे.

- आईचे हृदय म्हणजे बालकाची पहिली शाळा
- कलेचे सर्वोच्च आणि अंतिम ध्येय सौंदर्यदर्शन हे असते.
- जीवनाच्या यशस्वीतेचा तीन चतुर्थांश आधार चांगली वागणूक आहे. चांगली वागणूक ही यशोमार्गाचा पहिला टप्पा आहे.
- अहंता, संशय, वासना, द्वेष व खोट्या श्रद्धा या पंचकापासून दूर रहा.
- इच्छाशक्ती आणि कार्यशक्ती प्राप्त करा, खडतर परिश्रम करा, तेव्हा तुम्ही निश्चित यशाप्रत जाल.
- जीवन म्हणजे प्रेम आणि श्रमरुपी सरितांचा संगम होय.
- सुख दुःखाच्या उभ्या-आडव्या-धाग्यानी विणलेला सुंदर रूमाल म्हणजेच जीवन होय

पाटील एस. व्ही. बी. एस्सी भाग तीन

सोनी

मोहन पाटील बी. ए. भाग तीन

शिवा आमच्या गावचा घरजावई झाला होता. त्याच्या पश्चात त्याचे कोण नसल्याने थोडीफार असणारी जमीन विकून तो मोकळा झाला होता. तसा स्वभावान चांगला असणाऱ्या शिवाला मात्र दारुचे वाईट व्यसन जडले होते. सासू-सासऱ्याच्या मृत्यूनंतर मात्र त्याचे व्यसनावर ताळतंत्र राहिलेच नाही. बेताचीच परिस्थीती असणाऱ्या शिवाची बायको सोनी स्वतःचे व दुसऱ्याच्या रानात राबून संसाराचा गाडा हाकत होती. त्यातच दहा-बारा वर्षाची दोन मुले, त्यांच्या आणि शिवाच्या बेताल वागण्यान तिचा जिव अगदी मेटाकूटीला आला होता.

संध्याकाळची वेळ होती. नुकतीच दिवे लागण झाली होती. घराघरामध्ये संध्याकाळच्या जेवणांची तयारी चालली होती. पण -पण शिवाच्या घरात मात्र जोरजोरांत भांडणे चालू होती. शिवा दारू पिऊन आला होता. तशी ही रोजचीच तऱ्हा होती. पण आज भांडणाचा कडाका मोठा होता. दोघांचाही आवाज उंची होता. तसा आवाज ऐकून शेजारच्या काकू धावल्या. तसेच गल्लीत खेळणारी मूलेही आपले डाव बंद करून तिकड जमायला लागली. काकूनी सोनीला भांडणाचे कारण विचारल्यावर ती रडतच सांगू लागली की, "कुंठल गं, काकू, आज हेनं कळसच केलाय बघ, यानं दारुपायी पोराच्या कानातली सोन्याची मुदीच इकून ढोसून आलाय बघ, आणि असचं कुणाऱ्या तरी संगतीन काय वी ऐकून करतोय आणि बडबतोय. आता काय करून तेच सूचत नाही. सगळी वाट लावाया लागलाया.

सोनीच हे एकतर्फी बोलणं ऐकून त्याला जमलेल्या लोकांसमोर आपला अपमान झाल्यासारख वाटल तसा तो रागान बोलू लागला, "हिच्यावर ईश्वास टाकून म्या पदरच गांव सोडल तिकडच सगळ इंकल, आणि आज मातर तुझा तू जा गावाला म्हणतीय रांड" हिला सवताचा नवरा नको झालाया" त्यावर काकू म्हणाल्या "आरं, असकसं व्हईलं ? पर तू असा आणि लहान पोर त्यामुळं पोटाला मिळता मिळता तिची पुरेवाट झालीया. तवां तू बी असा वागू नगसं जरा संभाळून वागं सोन्या सारखी दोनं पोर हाईत. त्येंच बघशील का दारू पिऊन गटार हुंगशीला ! "

शिवाला हे आजीच बोलण सुद्धा एकतर्फीच वाटलं सोनीनं आपली अब्रु घालवली असाच त्याचा समज झाला आणि त्याचा स्वतःवरचा ताबा सुटला. तसा तो सोनीला मारायला सुटला पणं मध्येच त्यांचा स्वतःवरचा ताबा सुटल्याने तोल जाऊन जमलेल्या लोकांच्या घोळक्यात पडला. तशी सोनी परत बोलू लागली. "लय झालं अता. ह्यांचं ह्यानं गाव तरी सोडावं नाही तर दारु तरी अशी बायकोच्या जीवावर दारू पिण्यापेक्षा जीव द्यावा नाहीतर असल्यांनी जगाव कशाला ?" सोनीच्या अशा एकेरी बोलण्यान शिवाची तळपायाची आग मस्तकाला गेली. तसा तो सोनीला शिव्या देऊ लागला. वाट्टेल ते बडबडू लागला. "हीन माझ सगळं घालीवल आता जगाला तमाशा दावाय लागलीय व्हय. हीच धंद मला माहित नाहित व्हयं. ही रोजगाराला जाती का आणि काय करती ते सारं माहित हायं आणि ते उजेडात ईल म्हणूनच ही मला घरातनं बाहेर काढाय लागलीया म्हणजे हिला संगळ रानं मोकळा ?

शिवाचा तोंडावरचा ताबा सुटला होता. तो मनाला येईल तसा बडबडत होता. त्याच तिच्या चारीत्र्याबद्दल बोलण ऐकून सोनीच्या काळजात चर्रर

झाल होत. आजपर्यंत लोक काय बोलतात याकडं तिनं दुर्लक्ष केल होत पण आज स्वतःचा नवरा असा बोलतोय म्हटल्यावर तिला आपले आयुष्य संपल्या सारखेच वाटले. तिचे डोळे पाण्याने भरले ती रडू लागली. यातच सोनीच्या चुलत भावाने शिवाचे बोलणे ऐकून रागाने शिवाच्या दोन थोबाडीत दिल्याबरोबर शिवाची नशा उतरली. तसा तो सोनीकडे वळला आणि म्हणाला, "रांडनं शेवटची पायरी गाठली माझ्यावर मारेकरी घाटलं". त्याला हा अपमान सहन झाला नाही तो सोनीला मारायला धावला. पण सोनीन शिवाचा हात धरला व बाजूचा तांब्या शिवाच्या डोकीत मारला त्याचबरोबर शिवा खाली कोसळला. तेव्हा बाजूच्या बायकांनी सोनीला धरली व गप्प बसवली.

त्यादिवशी शिवा पडला तिथच नशेत झोपला पण पोरं आई-बापाच्या भांडणानी पुरी भेदरली व घाबरून गप्प उपाशी पोटी झोपली होती. त्यांच्याकडे बघत सोनी स्वतःशी बोलत होती, "असली कसली रं तुमची आई तुम्हाला पोटभर येळलां अन्नसुद्धा घालू शकत न्हाई आण जगून तरी काय उपेग हायं, मी मेल्याबिगर ह्यो सुधरायचा न्हाई" असा विचार करत मुलांच्या चेहऱ्याकडे बघत ती भिंतीला टेकून बसली होती. डोक्यात नुसते विचारांचे थैमान चालू होते. तिच काबाडकष्ट कोनाला दिसलं नव्हत इतर लोकं संशयी होते पण त्यांच्याकडे कधी सोनीनं लक्ष दिल नव्हते. पणं-पण आज स्वतःच्या नवऱ्याने काढलेले उद्‌गार आज तिच्या ऱ्हदयाच्या आरपार गेले होते. तिचे मनोधैर्य खचले होते आणि तिला सगळे निष्फळ वाटू लागले. तिचे मनं शंका-कुशंकांनी घेरले होते. तिला निरनिराळ्या भिती भेडसाऊ लागल्या. तसा मरणाचा विचार तिच्या मनाला स्पर्शला तशी ती झोपेतून जागी झाल्यासारखी जागची हलली पण मनाची विचार तल्लीनता काही सुटली नव्हती. मध्य रात्रीची वेळ होती. सोनीने आपल्याच विचारांच्या तल्लीनतेत घराचे दारं उघडले. तशी ती घराबाहेर पडली आणि वाट दिसेल तिकडे चालू लागली. तिच्या पायाचा ताबा मनाने घेतला होता. तिनं या जगाचांच निरोप घेण्याचा विचार पक्का केला होता. तिचा निश्चय अटळ होता. तिनं वेशीतली वाण्याची विहीर जवळ केली होती नव्हे तर तिनं मुक्ती मिळवली होती. पण तिच्या लहान-लहान दोन मुलांचा विचार तिच्या मनाला स्पर्शला असेल का ? त्यांनी असा कोणता अपराध केला होता की त्याची शिक्षा त्यांना अशी मिळाली होती. आईविना ह्या दुनियेत त्यांना कोणकोणत्या दिव्यातून जाव लागणार ? कोणता अनुभव अनुभवणार होती ती सोनीची दहा-बारा वर्षाची ती पोरं !

सूर्य चंद्राच्या किरणांनी जशी कमळफुले फुलतात त्याप्रमाणे आई-वडिलांच्या कृत्यांनी मुलांच्या जीवन कळ्या फुलतात.

– आचार्य अत्रे

ध्येयाच्या नौकेत बसून वल्हे मारले असता यशाच्या उन्नतीचा किनारा दूर राहत नाही .

– महात्मा गांधी

दुःखाचे ढग पांगू लागले की प्रसन्नतेचा प्रकाश पसरू लागतो.

– टेनीस

आजची युवा पिढी – एक चिंतन

कु. सरीता तवटे बी. एस्सी भाग तीन

सूज्ञ वाचक मित्रहो, मी माझे जे विचार ह्या लेखात मांडलेले आहेत. हे माझ्या मनाला पटलेले आहेत याचा अर्थ असा नव्हे की, ते इतरांना सुद्धा पटलेच पाहिजेत, ज्ञानेश्वर सांगतात, 'सुज्ञांस जादा सांगणे न लगे'

आज आपल्या भोवती आपण पाहतो की, प्रत्येक मनुष्य फक्त स्वार्थासाठी धडपडतो आहे, जो-तो आपल्या स्वतःसाठी आजूबाजूच्या प्रत्येक वस्तूचा पुरेपूर उपयोग करून घेण्याचा प्रयास करत आहे. प्रत्येकाचे मन स्वार्थांच्या दलदलीत रूतून बसलेल्याचे आढळते आणि आपला स्वार्थ साधण्यासाठी आपण भ्रष्टाचाराच्या मार्गांचासुद्धा अवलंब करतो. ह्या अशा गैरमार्गाचा आपण जर सगळेच अवलंब करू लागली. तर ह्या देशाचे भवितव्य काय होईल ?

थोडं खोलात जाऊन विचार केला तर वाटते हे राजकीय नेते स्वार्थासाठी अनेक चाली खेळून देशाची आर्थिक स्थिती लयाला नेतील की काय ? यावेळी आठवण होती ती त्या हुतात्म्यांची जे देशासाठी प्राणपणाला लावून वीरगतीला गेले. पारतंत्र्याच्या त्या काळात राष्ट्रभक्तीने वेडे झालेले भगतसिंग, सुखदेव, राजगुरु. सरदार उधमसिंग यांच्या हृदयद्रावक आणि चित्तथरारक कथा ऐकल्या की वाटते आजची युवा-पिढीच या देशाला काहीतरी नवीन वळण, नवीन दिशा दाखवू शकेल. कारण आजची युवापिढी हीच उद्याची राष्ट्रशक्ती आहे. युवकांच्या कर्तृत्वानेच राष्ट्रे निर्माण होता. आज हिंदुस्थानची नवी घडी बसवायची आहे. राष्ट्र निर्माणामचे काम आपल्या पुढे आहे. वृद्ध लोक अर्थात सुकलेली मने आणि सुरकुतलेली शरीर काय करणार आहेत या देशासाठी ? आजच्या युवापिढीने व्यसनमुक्तीवर फार लक्ष केंद्रीत केले पाहिजे. तुम्ही सध्याचे हे अंमली पदार्थ म्हणजेच माता, गुटखा, स्टार वगैरेचे सेवन करणे बंद केले पाहिजे, एवढेच नव्हे तर त्याविरुद्ध तरूणांनी आवाज उठविला पाहिजे. अशा सेवनाने तरुणवर्ग कमजोर बनत जाईल.

कोणतेही व्यसन हे एखाद्या बुद्धीमान माणसालासुद्धा अधःपतनाच्या खोल दरीत नेऊन पोहोचवू शकतं !

आपल्या देशातल्या प्रत्येक तरूणाला आपल्या जीवनाचा विकास व्हावा, आपले आयुष्य सुंदर व्हावे, आपला समाज बलवान व्हावा, आपला देश महान व्हावा अशी तळमळ वाटली पाहिजे. जीवन आपले आहे, भविष्यकाळ आपला आहे, जग प्रकाशमान करण्याचे तेज आपल्याकडे आहे. झोपी गेलेली सृष्टी जागी करण्याचे चैतन्य, सामर्थ्य आपल्यापाशी आहे.

तरुणवर्ग हाच खरा जगाचा आधार आहे. उद्धार आहे. देशाला तरुणांची पार जरूरी आहे. जग मुळात सुंदर आणि पवित्र आहे. पण ते कुरुप आणि अमंगल न होऊ देणे हे आजच्या तरुणांच्याच हाती आहे.

सत्तेची आणि संपत्तीची हाव असलेल्या काही पिसाटांनी या देशातल्या साऱ्या सद्‌गुणांची आणि सौंदर्याची राखरांगोळी करून टाकली आहे. म्हणून भ्रष्टाचाराच्या आणि काळ्या धंद्याच्या चिखलात हात बरटलेल्या समाजाचा, माणूसकी हरवून गेलेल्या जगाचा आणि संस्कृती विसरत चाललेल्या देशाचा जीर्णोद्धार करण्याची जबाबदारी आता आपल्यासारख्या युवकांवर आहे. आपली मने निष्पाप आहेत. हृदये निर्मळ आहेत. आपणच हे महान कार्य करू शकणार आहोत.

खरतंर, आजकालचे चित्रपटच तरुणवर्गाला खूप बिडवताना आढळतात. प्रेमात अपयशी झालेली खिन्न मने आपले जीवन विरस आणि रूक्ष बनवून

टाकतात. त्याऊलट देशासाठी प्राणांची आहूती देणारे शिरीषकुमार, सरदार ऊधमसिंग, राजगुरू, सुखदेव, भगतसिंग हे वीर हुतात्मेच कितीतरी श्रेष्ठ ना !

माणसाला सर्वांत क्रूर करतो तो त्याचा स्वार्थ ! भूकेने व्याकूळ झालेला सिंहसुद्धा आपली भूक शमवण्यासाठी एखादा प्राणीच मारून खातो पण तो दुसरा सिंह कधीच मारून खात नाही. परंतु सध्या स्वार्थापोटी माणूस माणसाला खायला मागेपुढे पाहत नाही. अर्थात सिंहाला क्रूर म्हणण्याचा कोणताच नैतिक अधिकार माणसाला नाही. आजच्या तरुणवर्गाने हीच शिकवण आपल्या सभोवतलच्या समाजाला दिली पाहिजे. आपल्या प्रत्येकांच्या मनामनंातून 'सामाजिक बांधीलकीची बीजे' रूजवत गेली पाहिजेत.

विधात्यानं निर्माण केलेल्या जीवनसृष्टीतील माणूस हाच सर्वांत क्रूर प्राणी आहे. तरीही विद्वान लोक मानवाला सुसंस्कृत मानतात. मानव श्रेष्ठ-प्राणी आहे; पण केव्हा ? जर तो स्वार्थ टाकून इतरांसाठी कणन् कन् झिजवत असले तर. नाहीपेक्षा मानवधर्म,राज्यकारभार यांच्या कितीही गप्पा-गोष्टी, वल्गाना केल्या तरी त्या कवडीमोलाच्याच आहेत. माणसाला सर्वात मोठा शाप कोणता असेल तर तो स्वार्थाचा !

आजच्या युवापिढीने संघटित होऊन समाजप्रबोधनाची कार्ये करण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. कारण संघटना हीच खरी राष्ट्रशक्ती आहे. संघटनेतून रक्तदान शिवीरे, अंधासाठी मदत, एडस् जनजागृती मोहीम, अशी सामाजिक बांधीलकीची समाजकार्ये केली पाहिजेत. गरीब छोट्या मुलांना शिक्षणासाठी मदतीचा हात दिला पाहिजे. शाळेतील छोट्या-छोट्या मुलांच्या मनांवर अशी माणूसकीची भावना बिंववली पाहिजे. त्यांच्या कोवळ्या मनावर पहिल्यापासून नैतिक मुल्यांच्या अभ्यास आपण कोरून घेतला पाहिजे. तरच उद्याची ही छोटी पिढी सौजन्यशील, राष्ट्रनिष्ट आणि सर्वधर्मसहिष्णू होईल. मर्मदृष्टीचा विकास, आत्मविकास आणि सामाजिक विकास करावयाचा असेल तर 'मूल्यशिक्षण' फार गरजेचे आहे.

अशाप्रकारे आपण तरुणांनी जर राष्ट्रज्योत मनामनांत जागविली तर संपूर्ण देश प्रकाशित होईल आणि हे राष्ट्र एक आदर्श राष्ट्र बनू शकेल. एक दिवा सहस्त्र दिवे पेटवू शकतो. मी स्वतः प्रकाशित होईन व दुसऱ्यांनाही प्रकाश देईन. स्वतः जळून जगाला प्रकाश देण्याची प्रेरणा दिवा आपल्याला देतो. आपणही जगातला अंधार हटविण्यासाठी, सत् विचारांचा प्रकाश पसरविण्यासाठी अखंड जळत राहिले पाहिजे.

आजच्या तरुणांनी अध्यात्मिक ज्ञानाची पुस्तके, कथा, शूरवीर; क्रांतीवीर, हुत्मामे यांच्या अभ्यास करण्याचा प्रयास केला पाहिजे; आणि तो करण्याची आज गरज फार आहे. अन्यथा या राष्ट्राच्या संस्कृतीची, सौजन्याची राखरांगोळी होईल आणि पुन्हा आपल्यावर पारतंत्र्याचे दिवस येतील.

आपल्या देशात एकीकडे भ्रष्टाचाराचा धुमाकूळ सुरु आहे. अनादार, स्वार्थांधता, काळा बाजार, पाशवीकृती पराकोटीला जाऊन भिडली आहे. पैशाची हाव, विध्वंसकवृत्ती, सत्तालोलुपता शिगेला पोहोचली आहे. देश स्वतंत्र होण्यापूर्वी परकीय देशवाशियांना लुटत आहे. आता देश स्वतंत्र झाल्यानंतर स्वकीयच स्वयीकांना लुबाडत आहेत ! स्वतःच्या अतिस्वार्थाकडे देशाचे कोणाला काही वाटत नाही ! गलिच्छ, ओंगळ, आणि किळसवाण्या राजकारणापायी देशाचा बळी जाण्याची वेळ आली ती त्याचे कोणाला सोयरसुतक नाही ! दुसरीकडे देशापढे पर्यावरण, असंतुलन, प्रदूषण, वाढती लोकसंख्या, नैसर्गिक प्रकोप यासारखे मोठे यक्षप्रश्न उभे आहेत ! जीवनात एकापेक्षा एक सरस अशा जीवघेण्या समस्या उभ्या ठाकत आहेत. त्यामुळे देशातील युवकांनी कोणता आदर्श जीवनाकडे पहावे. असा प्रश्न निर्माण झाल्याखेरीज राहत नाही.

युवकांना सामर्थ्य प्रकट करण्यासाठी योग्य असा कार्यक्रम देशासमोर ठेवला पाहिजे. ही युवाशक्ती

विधायकतेकडे जाण्याऐवजी विधातकडे जाण्याचा मार्गावर आहे. देश ही कर्मभूमी ठरण्याऐवजी सुखासाठी ठेवलेली भोगभूमी बनत आहे. मानवतेच्या उपासनेसाठी ती भूमी यशभूमी बनण्याची नितांत जरुरी आहे.

'आपल्या देशात लोकसंख्येचा प्रचड विस्फोटामुळे सारे जीवन ढवळून निघाले आहे. या प्रस्फोटामुळे सर्व सामान्य जीवनाचा दर्जा पार घसरला आहे. जीवनात ताण आणि अशांतता वाढली आहे.

तंत्रज्ञानाने आपण भारावून गेल्याने भारतीय सास्कृतिक लेण्यापासून आपण दरतर चाललो नाही ना अशी भिती मनात निर्माण होत आहे. विज्ञानाच्या भव्य आणि दिव्य प्रगतीकडे माणूस अंतराळात पोहोचला असली तरी शेजारी राहणाऱ्या माणसाच्या घरापासून मात्र तो दूर होत चालला आहे. माणसाला माणसाने माणूसकी शिकवायची वेळ जवळ येऊन ठेपली आहे !

युग चाकांवर आरूढ झाल्यापासून ते विलक्षण गतिमान झाले आहे. क्षणभर शांत बसून श्वास घेण्यासही माणसाला उसंत नाही. एकत्र कुंटुब पद्धतीचा ऱ्हास, प्रतिष्ठेचा अवास्तव व चुकीच्या कल्पना, जीव घेण्या स्पर्धा, व्यसनाधीनता, नेतृत्वाचा अभाव, मार्गदर्शनाची उणीव इ. कारणामुळे मुलांचे मानसिक आधार ढासळत चालले आहेत. छोटी मुले आजी-आजोबांच्या मायेला आणि प्रेमाला पारखी झाली आहेत. मुलांचे आई-बाबा नोकरीच्या निमित्ताने दिवसभर घराबाहेर असतात. घरी आल्यानंतर थकून जातात. अशा परिस्थीतीत यांच्या संस्कारक्षम वयात त्यांच्यावर कसले संस्कार होणार ? हे संस्कार करण्याची जबाबदारी कोण उचलणार ?

मुलांच्या मनावर विपरीत परिणाम करणारा रंगीत दूरदर्शन सध्या घरात ठाण मांडून बसला आहे. लहान मुले संस्काररहीत कार्यक्रम, अगदी देहभान हरपून पहात असतात. दूरदर्शनवरच्या बातम्या कोण ऐकतो ? बातम्या सुरू झाल्या की, तरूण मुले टी. व्ही. पुढून उठून जातात किंवा चॅनेल बदलतात. त्यांना खून, मारामाऱ्या, व्यसनाधिनता जीवनावर आधारलेल्या चित्रमालिका पाहावयाच्या असतात ! अशा दिशाहीन जीवनाला सामाजिक मूल्यांच्या शिक्षणाची नितांत गरज आहे ! समाजात जे कार्य एकेकाळी काही प्रमाणात कुंटुबसंस्था करीत होती तेही कार्य शाळा-प्रशाळेला करण्याची वेळ आली आहे. संस्कारासाठी व मूल्यविकासासाठी शाळेशिवाय दूसरा पर्याय नाही.

शिक्षणच साऱ्या मानवजातीला तारक ठरणार आहे. शिक्षणाचा केंद्रबिंदू विद्यार्थी तर आत्म शिक्षक आहे. एकूणच शिक्षण प्रक्रियेत शिक्षकाला अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. विद्यार्थ्यांच्या भावी आयुष्याचा आणि जीवनाचा विकास साधण्याचे काम शिक्षकच करू शकतो.

आपल्यातील काही युवक उद्या शिक्षक होतील. त्यांचेही जीवन चैतन्यमय होण्यासाठी त्यांना त्यांच्यातील सामर्थ्याची कल्पना आली पाहिजे. संथपणे वाहणाऱ्या पाण्याला जसे त्याचे सामर्थ्य ठाऊक नसते; पण तेच पाणी उंचीवर नेले की त्यातून वीज निर्माण होते तसेच आपल्या युवकांचे आहे. एकदा आपल्याला आपल्यातल्या सामर्थ्याची जाणीव झाली की, आपल्या हातून राष्ट्र उत्थापनाचे कार्य घडल्याशिवाय राहणार नाही.

आपल्या मातृभूमीविषयी स्वाभिमान वाटेल अशा प्रकारे शिक्षण विद्यार्थ्यांना देण्याची आवश्यकता आहे. आपण युवकांनी भारतीय संस्कृती, कला, साहित्य, इतिहास इ. गोष्टीचा दृढ परिचय करून घेऊ या. आपण भारतात होऊन गेलेले राष्ट्रपुरूष, देशभक्त, क्रांतीकारक, कलावंत, शास्त्रज्ञ, तत्त्वज्ञ, यांचा चरित्ररूपाने अभ्यास केला पाहिजे. देशात होऊन गेलेल्या महात्म्यांच्या शिकवणुकीचे संस्कारही सभोवतालच्या लोकांवर केले पाहिजेत.

देईन चितेवरून उत्तर

''पोरा तुला जगल पाहिजे
दुसऱ्यासाठी लढल पाहिजे
तुला स्वतःच आयुष्य नाही
आरं शिकलेला तू बळीचा बकरा''
शेजारच्या बाबान उपदेशाच दोन डोस पाजल
लाखो शिकले भाकरीस मुकले
तू तर कसपाट भाताच्या मळणीतलं
आरं कित्येक आले गेले स्वतःला समजतोस कोण?
पुन्हा तामसी बुड्ढा ओरडतच राहतोय,
''अनाथ का बेवारस' नि दिला तुला ?
आईबाप गेलं स्मशानांत
वारसा चालवा वारसा,
घे ती पार, आरं आतातरी मान की हारं !
परत बोलशील तर जीभ तुटून पडल
शिकलो म्हणतय कार्ट ?
आज विश्वास मला जगवायच म्हणतोय
का ?
उगवशील तळपशील तर तुझा बाप मी
समजल – दे टाळी
कवी सुव्यांना भाकरीसारखा चंद्र दिसला,
मला मातूर पेटता गोळाच दिसतोय,
अस का ?
उत्तर सापडल तर सांगतो चित्तेवरन,
तोपातूर ते नाही सापडल तर
समज,
ठणठण पेटणारी आग हेच उत्तर !

आंबूसकर पांडूरंग
टी. वाय. बी. ए.

हॅलो ऽ हॅलो ऽऽ

हॅलो ऽ हॅलो ऽऽ
ओम आर्टस् ?
पृथ्वीवर एक बोर्ड रंगवायचा आहे –
'इथे माणसे राहतात आणि
माणुसकी अजून जिवंत आहे !
हॅलो ऽ हॅलो ऽऽ
आकाशवाणी ?
एक पाहणी निष्कर्ष –
'या देशात शहाण्णव कोटी माणसे आहेत.
आश्चर्य म्हणजे ती सर्व जिवंत आहेत !''
हॅलो ऽ हॅलो ऽऽ यमराज
पस्तीस कोटी पार्सल्स पाठवायची
आहेत
हो – हो
नाहीतर उरलेला माल खराब
होईल !
हॅलो ऽ हॅलो ऽऽ
संपादक 'विवेक'
एक जाहिरात द्यायची आहे
'हरवली आहे भारतीय संस्कृती
वय अंदाजे तीन हजार वर्षे
नेत्रात सचोटी – अनेक सद्‌गुण,
आणून देणाऱ्यात हा देश बक्षिस
देण्यात येईल ! मातृभूमि म्हणून !

कु. छाया मांडवकर
एस. वाय. बी. ए.

खोडरबर

मनावरचा मजकूर खोडता येईल
अस एखादं खोडरबर असतं
तर किती बरं झाल असतं !
फुल्या मारून टाकलेली नांव
काट मारलेल्या घटना आणि प्रसंग
नकोसे झालेले संदर्भ
नकोशा झालेल्या आठवणी काळ
सगळं कस छान खोडता आल असत
आयुष्याचा पेपर..... पुन्हा एकदा
स्वच्छ अन् सुंदर लिहिता आला असता

कु. फराकटे सुजाता
एस. वाय. बी. ए.

आई

आई म्हणजे काय असते ?
खळखळता प्रेमाचा सागर असतो
जिथ सर्व चुका माफ होतात
असं एक दालन असतं
जिथ उबदार आसरा मिळतो
असं एक ममतामय घर
जिच्या दर्शनाने मन प्रसन्न होतं
अस एक टवटवीत गुलाब पुष्प असतं
जिथं विद्येचं बाळकडू मिळतं
असं पवित्र ज्ञानमंदिर असतं
जिथं सर्व मापे झुकतात
असं एक पवित्र दैवत असतं

संजय जितकर
एफ. वाय. बी. ए.

माझ्या मढ्याने

पाखरांनी फुलांना रंग विचारू नये
पंखानी आभाळावर चांदणे कोरू नये
दुःखात जरी केला जगाने
ओठावरील हसू कधी चोरू नये.
जग हे माझेच वाटले तरी
एकट्याने कधी मोकाट फिरू नये
पचवला मिरेने होता तो विष प्याला
इतरांनी भक्तिच्या वल्गना करू नये
सुयांनी सुऱ्यांची वस्त्रे विणली तरी
सुऱ्यावर कुणी आपले नाव कोरू नये
जंगलात माणसांच्या मी मलाच शोधले
माझ्या मढ्याने आता सरणावर घोरू नये

कु. उर्मिला पाटील
एस. वाय. बी. ए.

तुझे शब्द

तुझ्या सुखदुःखात
माझी आठवण देईल
एक फुलोरा
एवढेच तुझे शब्द
फिरतात सभोवती
खळाळतो झरा
काठावरची झाडे घेऊन
आपण काय बोलून जातो
कळत नाही आपणाला पण....
आधारवड होतांत तुझे शब्द !

पाटील शरद
एफ. वाय. बी. ए.

"बंधन"

काही माणसं अशी असतात,
घरच्या बंधनात अडकलेली असतात,
नजरेनं बंधन तयार करतात,
त्यात दुसऱ्यांना फसवून ठेवतात,
त्या बंधनांना काही शब्द नसतात,
परंतु ती मनात खोलवर उतरलेली असतात,
ना इलाजापुढं बंधनं ही बंधनच राहतात,
समोर येताच मनातल्या मनात नाईलजाने
स्वतःलाच दोष देत असतात.

सर्जेराव स. हळदकर
टी. वाय. बी. एस्सी.

शिकून शिकून

.... काय झाले !
शिक्षण घेवून काय झाले ?
डिग्री घेवून बेकार झाले.
प्रेम करुन काय झाले ?
वाहत जावून भिकार झाले
जीवनात जगून काय झाले ?
सोनियाचे दिवस राख केले.
दिन दुबळयांचे काय झाले ?
राजकारणाच्या जात्यात.
भरडून भरडून पीठ झाले
आंधळ्या राजकारण्यांनी ?
दळलेल्या पिठाचे काय झाले?
संक्रीत कुत्र्यांनी फक्के मारले.
आंधळ्या राज्याचे काय झाले ?
नको ते महाभारत घडते.

इंद्रजीत पाटील
टी. वाय. बी. ए.

माझी आई

माझी आई आहे प्रेमळ
मन तिचे आहे निर्मळ
कधी कधी रागावते,
नंबर आल्यास लाडू भरविते ।
हट्ट कशाचा नसतो तिचा,
आहे त्यामध्ये समाधान मानते ।
मी म्हणते रविवारी आईला सुट्टी हवी,
आई म्हणते सुट्टी नको गं बाई
मी थोडी करते मदत,
आईला होतो भरपूर आनंद
अशी आहे, माझी आई,
मला ती आवडते बाई ।

कु. कविता नामदेव सातुसे
टी. वाय. बी. ए.

कृतज्ञता

होवोत कुणी कारखानदार
अथवा होवोत प्रोफेसर
तसेच शास्त्रज्ञ वा मॅनेजर ।
गाठल्या बुध्दी-यशाचे ते शिखर
ज्याने दिला इथेच आधार
देणार जो भविष्यास आकार
ज्ञानाचा कलश तोच चढवणार
त्यास आम्ही सदैव स्मरणार ।।
झालो होतो बुध्दी-ज्ञानाने निराकार
'डी. एम्. बी.' नेच दिला योग्य आकार
जिव्हाळ्याचे येथील ते भांडार
जोपासना त्याची सदैव होणार,
त्या गुरुजनांना करुनी वंदन त्रिवार
आयुष्याची पायवाट आम्ही चढणार
पण जाता-जाता मागे वळूनी पाहणार
कारण करायची आहेत स्वप्ने साकार ।।

शिवाजी चव्हाण
टी. वाय. बी. ए. भाग

विद्यार्थी संसद १९९७-९८

इंद्रजीत पाटील
बी. ए. ३
(विद्यापीठ सचिव)

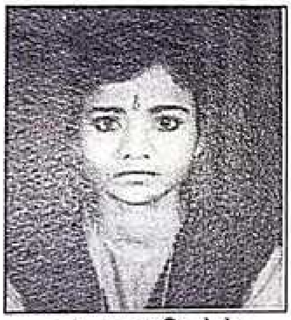

कु. पद्मश्री शेटे
बी. ए. ३

कु. गजेश्री शहा
बी. एस्सी. ३

चंद्रकांत पाटील
बी. ए. २

सतीश शिंदे
बी. एस्सी. २

सौ. सुरेखा गुरव
बी. ए. १

कु. सुरेखा सुर्यवंशी
बी. एस्सी १

संग्राम वारके
बी. ए. ३
(क्रीडा प्रतिनिधी)

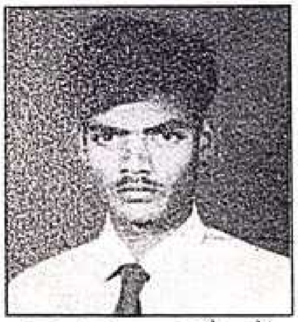

कु. सुधाकर चौगले
बी. ए. २
(एन.एस.एस. प्रतिनिधी)

कु. अनिता चौगले
बी. ए. २
(विद्यार्थिनी प्रतिनिधी)

कु. श्रीयाला पाटील
बी. एस्सी. ३
(विद्यार्थिनी प्रतिनिधी)

आमचे गुणवंत

कु. रीना कुडाळकर
बी. ए. १

कु. संध्या खैरे
बी. एस्सी. १

पांडुरंग पाटील
बी. एस्सी. १

सुनील पाटील
बी. एस्सी. १

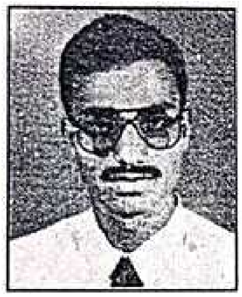

कु. नामदेव लोंढे
बी. ए. २

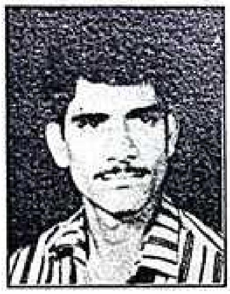

युवराज पाटील
बी. ए. २

एस. ए. मोहिते
बी. एस्सी. २

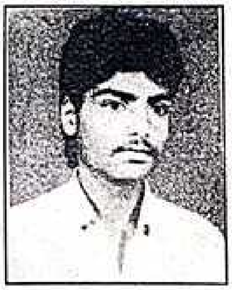

पी. एम. नलवडे
बी. एस्सी. २

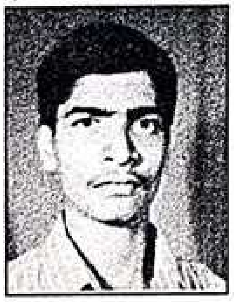

सचिन सावंत
बी. एस्सी. २

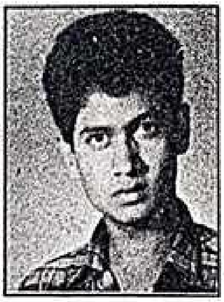

प्रफुल्ल जाधव
बी. एस्सी. २

भोसले राहूल
बी. एस्सी. २

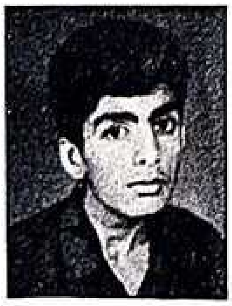

उदय कुलकर्णी
वी. एस्सी. २

अशोक देसाई
वी. एस्सी. २

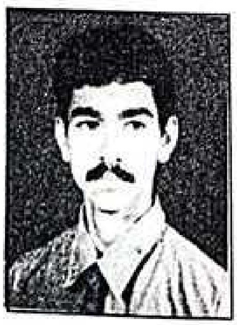

सावेकर दत्तात्रय
बी. एस्सी. २

आमचे गुणवंत

कु. वंडगर मनिषा
बी. एस्सी. २

कु. सुनिता देसाई
बी. एस्सी. २

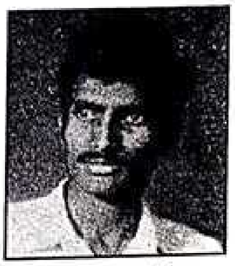
राजाराम पाटील
बी. एस्सी २

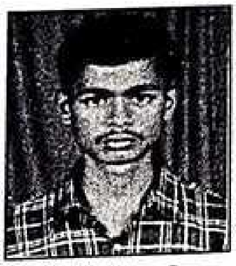
अभिजीत पाटील
बी. एस्सी. ३

जे. आर. पाटील
बी. एस्सी. ३

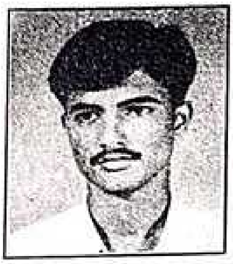
एस. ए. जंगटे
बी. एस्सी. ३

कु. सुनिता खेगडे
बी. एस्सी. ३

आर. के. पाटील
बी. एस्सी. ३

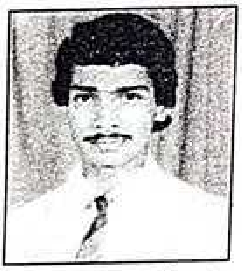
आर. टी. तांवेकर
बी. एस्सी. ३

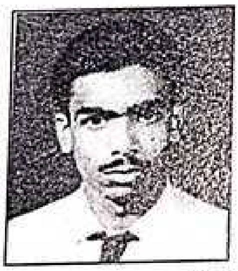
आर. एस. पाटील
बी. एस्सी. ३

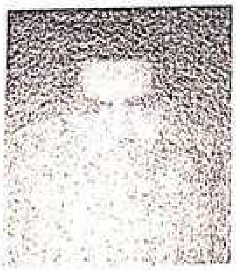
[illegible]
बी. एस्सी. ३

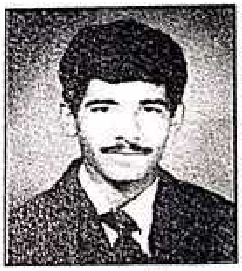
सुभाष पाटील
बी. एस्सी. ३
वक्तृत्वाचा दीपस्तंभ!

आर. ए. देसाई
बी. एस्सी. २

जयवंत खापरे
बी. एस्सी. २

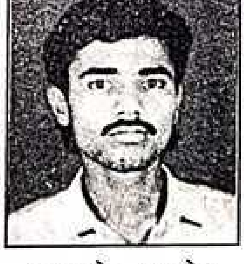
एस. के. बुडके
बी. एस्सी. २

क्रीडा नैपुण्य

संतोष नारायण ढवण
बी. ए. ३
विद्यापीठ संघातून बास्केटबॉल
स्पर्धेसाठी अजमेर येथे निवड,
अश्वमेघ-९७ या स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक

विश्वास शिवाजी पोवार
बी. ए. ३
१५०० मि. झोनल स्पर्धेत
दुसरा क्रमांक.
इंटर झोनलमध्ये सहभाग

रामदास फराकटे
बी. ए. १
आंतर विद्यापीठ स्पर्धेत
तिहेरी उडी- द्वितीय
लांब उडी-तृतीय

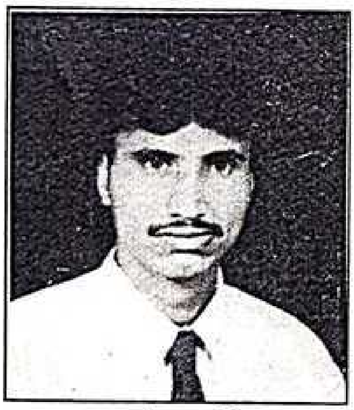

जयवंत पाटील
बी. एस्सी. ३
दौंड (पुणे) येथील राज्यस्तरीय कराटे
ब्लॅक बेल्ट ओपन गटात सुवर्णपदक.
सिमला स्पर्धेसाठी निवड

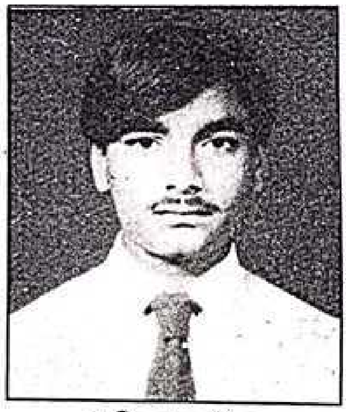

अनिल पाटील
बी. ए. २
दौंड (पुणे) राज्यस्तरीय
कराटे स्पर्धेत सुवर्णपदक

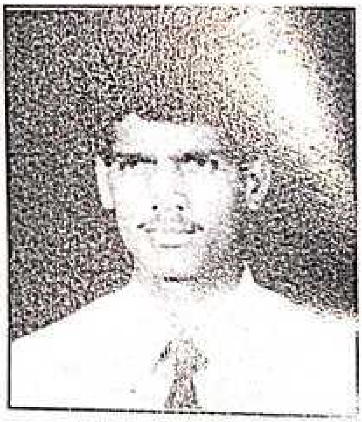

नारायण पाटील
बी. ए. १
दौंड (पुणे) येथे झालेल्या
राज्यस्तरीय कराटे स्पर्धेत
सुवर्णपदक

ज्ञानदेव आनंदा पाटील
बी. ए. १
शिवाजी विद्यापीठ संघात निवड.
अमृतसर येथे मैदानी स्पर्धेत चंदीगड येथे
क्रॉस कंट्री स्पर्धेत सहभाग.

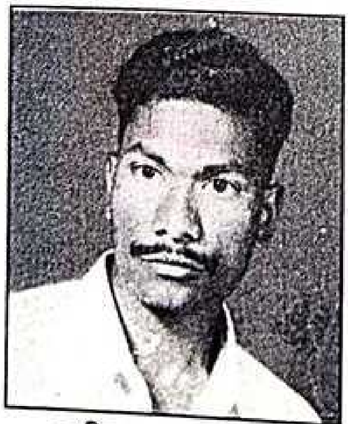

सुधीर कृष्णा कांयळे
बी. ए. २
जनरल चॅम्पीयनशीप (मुले)

शुभांगी शिंदे
बी. ए. २
जिमनॅस्टीकमध्ये अमृतसर व गुंटूर येथे
ऑल इंडिया लेवल स्पर्धेत सहभाग.
जनरल चॅम्पीयनशीप (मुली)

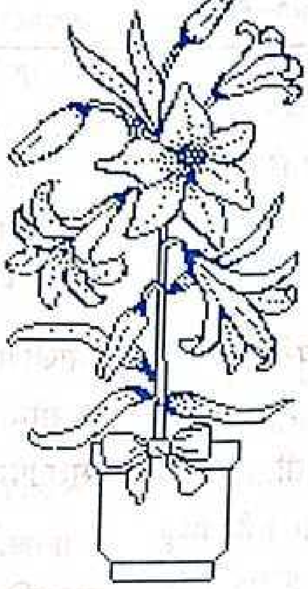

हिन्दी विभाग

पोथी पढि-पढि जग मुआ, पंडित भया न कोय।

ढाई अक्षर प्रेम के, पढे सो पंडित होय ।।

– संत कबीर

विभागीय संपादक
प्रा. सादिक देसाई

अनुक्रमणिका

हिंदी विभाग गद्य

१)	अरुणा असफअली : स्वातंत्र्यसेनानी	उमाजी पाटील	बी. ए. २
२)	नशेका बादल	कु. सीमा पाटील	बी. ए. २
३)	आधुनिक भारत की सद्यस्थिती	रसूल पिजारी	बी. ए. १

पद्य

१)	जींदगी	कु. अनिता चौगले	बी. ए. २
२)	प्यार	श्रीकांत पाटील	बी. ए. ३
३)	एक दिन ऐसा भी	विष्णू पाटील	बी. ए. २
४)	अधुरा	युवराज पाटील	बी. ए. ३
५)	इन्तजार	प्रकाश पाटील	बी. एस्सी. ३
६)	आरज़ू	संदीप कासार	बी. ए. ३
७)	सबसे प्यारा	युवराज पाटील	बी. ए. १
८)	जानवर	जयसिंग पाटील	बी. ए. १
९)	तसबीर	महेश पाटील	बी. ए. २
१०)	हमारा हिंदुस्थान	सचिन कासार	बी. एस्सी.२
११)	इन्तजार	जयवंत खापरे	बी. एस्सी. ३
१२)	रिश्ता	कुलकर्णी उदयराज	बी. एस्सी. ३
१३)	माँ	डी. व्ही. अस्वले	बी. ए. ३
१४)	दोस्त	युवराज पाटील	बी. एस्सी. ३

अरूणा असफअली : स्वतंत्रता सेनानी

पाटील उमाजी एस. वाय. बी. ए.

१६ जुलाई १९०९ ई. को अविभाजित पंजाब के कालका में बंगाली परिवार मे जन्मी अरुणा असफअली की शिक्षा-दिक्षा लाहोर तथा नैनीताल के देसाई मिशनरी संस्थानो में हुई । १९ वर्ष की उम्र मं उन्होने परिवार से बगावत करके प्रख्यात स्वतंत्रता सेनानी मोहमद असफअली से विवाह किया था । पति-पत्नि ने आजादी लडाई में सक्रिय रुप से भाग लिया । १९४२ के 'भारत छोडो' आंदोलन के दौरान भूमिगत श्रीमती असफअलीने मुंबई के ग्वालिया टैंक मैदान (जिसे अब 'अगस्त क्रांती मैदान' के नामसे जाना जाता है) में अँग्रजों की आँख मे धूल झोंककर तिरंगा लहराने का न केवल अपूर्व साहस दिखाया बल्कि देश भर में चर्चित प्रशंसित होकर और एक तरह से भारतीय स्वतंत्रता संग्राम की प्रतीक बन गई ।

१९४७ ई में व दिल्ली प्रदेश कॉंग्रेस की अध्यक्ष बनी । १९५८ में उन्हें दिल्ली की पहली महापौर बनने का गौरव हासिल हुआ । वे दिल्ली की न केवल पहली महापौर बनी बल्कि दिल्ली की एकमात्र मित्रता में अमूल्य योगदान के लिए श्रीमती अरुणा असफअली को १९५५ ई में में सोवियत लैंड नेहरु पुरस्कार प्रदान किया गया था । १९७५ में उन्हे लेनिन शांती पुरस्कार मिला । पुरस्कार की राशी उन्होंने कल्याणकारी संस्थाओ को दान कर दी । १९९१ में उन्हे आंतरराष्ट्रीय सद्भावना के लिए जवाहरलाल नेहरु पुरस्कार से सम्मनित किया गया ।

उनका स्वभाव शांत, नजर स्थिर, तरलबुद्धि प्रचंड स्मरणशक्ती, विनोदबुद्धि विविध अनुभवो को भंडार उनके पास था । हर काम मे व्यस्त रहने की इच्छा, पठने की लालसा सहकारियोंके साथ घरवालो जैसी आत्मीयता, गरिबों की मदद करने की तडप, मन से भावुक और उनका देशप्रेम का उद्देश्य गरीब देश को प्रगतीपर लाना था । उनकी आवाज धीमि और सौम्य थी । पर प्रसंगानुरुप उनकी आवाज दहकती थी । उनका मूल स्वभाव शांत, पर कभी-कभी उनके अंतर्मन में प्रज्वलीत अग्नी का दर्शन देती थी । उस समय ऐसा लगता था कि यस महिला इस उम्र में इतनी उग्र है तो जवानी मे कैसी होगी ? राष्ट्रवाद आन्दोलन की अरुणाजी एक ज्वलंत मिसाल थी । भगतसिंह राजगुरु से लेनिन, सोवियत क्रांती तक अनेक स्त्रोतों से प्ररित होकर अरुणाजी कल्पना दत के साथ चितगाव के बॉम्ब विस्फोट काल में शामिल हुआी थी । भारत छोडो आंदोलन के बाद वे भूमिगत थी । अरुणाजी महाराष्ट्र, दिल्ली, पंजाब और अन्य अनेक स्थानोंपर अज्ञातवास रही । लेकिन अज्ञातवास में रहकर भी वह निष्क्रीय रहती थी । अज्ञातवास के दिनों में वह महाराष्ट्र के देहातो घुमती थी । अनेक अपरिचित, अशिक्षित, गरीब परिवारवालोंने उन्हे आश्रय दिया ।

साधारणतः अज्ञातवास के दिनों के बारे में बोलना वह पसंद करती थी । गुजरी हुई बातें इतिहास मे शामिल हो गयी अब उसका क्या? ऐसा वह कहती थी । लेकिन इस महिला ने अज्ञातवास के काल में महाराष्ट्र के अनेक निरक्षर को साक्षर और राष्ट्रीयता का एहसास दिलाया । इस काल में क्रातीसिंह नाना पाटील के साथ पत्री सरकार स्थापित करनें में उन्होंने सक्रिय भाग लिया और महात्मा गांधी के साथ उनका हमेशा पत्रव्यवहार था । केवल शोषित, पीडित अशिक्षीत गरिबों की आवाज को जवाब देने के लिए और राजकीय शक्ति को लगाम लगाने के लिए अरुणाजीने पॅट्रीऑट और लिंक ये दो पत्रिकाएँ शुरु की और साथ

में एन, आय,डब्ल्यू सी, ये दोन संस्थाएँ स्थापित की। अरुणाजी जितनी उम्र थी उतनी कोमल भी थी। जिन्हे खुद का घर नही था ऐसे लोगो को अपने परिवार जैसा समझती थी। अपने घर के नौकरों को बच्चों जैसा प्यार करती थी अरुणाजी को कपडे और गहनोंका मोह नहीं था। खाना भी उन्हें सिधे ढंग का पसंद था।

पॅट्रीऑट, लॅक नियतकालि कों की संस्थापक, अग्रस्त क्रांति दिन की महानायिका, अनेक राष्ट्रीय और आंतरराष्ट्रीय सम्मान और अनेक पदकों से वह सम्मनित थी। दिल्ली के साऊथ ब्लॉक से मास्को केक्रे मलिन तक सभी उच्च पदस्यों की ओर से सम्मानित की हुआी अरूणा एक नायिका थी। अरुणाजी के बोलने-कहने में कहीं भी गर्व नही था। लेकिन दुःख इस बात का हैं कि अरुणाजी की मृत्यु समय यह खबर लिखनेवाला पॅट्रीऑट था न लिंक। नये व्यवस्थापन के निदर्शन मे यह दो नियतकालिकों मे तालाबंदी हुई। यह बात अरुणाजी के जीवन की शोकांतिका है।

जीवन के कुछ सूत्र

१) सेवा करना माता-पिताकी। चाहे पास हो या दूर।

२) काम करना सोचकर। चाहे हो उसमें देर-सवेर।

३) काम करना सबसे अच्छा। चाहे उसमें कितना ही कष्ट हो।

४) बात करना हमेशा सच्ची। चाहे कडवीहीं क्यों न हो।

५) सलाह लेना सदा भाई की। चाहे उसमें कितनाही बैर हो।

६) दोस्ती करना सज्जनसे। चाहे वह कितनाही गरीब क्यों न हो।

७) साथी लेना साथ में। चाहे सफर छोटासा हो।

८) न्याय करना समान। चाहे अमीर हो, या कंगाल हो।

९) रक्षा देश की करना। चाहे उसमें मौत हो।

जयसिंग चिंदगे

एस. वाय. बी. ए.

नशेका बादल

पाटील सीमा बी. एस. वाय. बी.ए.

"दुर्लभ मनुष जनम हैं देह न बारं बार ! "
तरुवर ज्यों पत्ता झडे बाहुरि न लागे डार !!"

कबीर कहते हैं कि, मनुष्य जीवन मिलना बडा ही कठीण हैं। यह उतना ही दुर्लभ हैं जितना की एक बार पत्ता पेड से गिरने के बाद दुबारा डाली से लगता नही हैं। इसलिए मनुष्य को चाहिए कि वह अपने जीवन का सदुपयोग करें। उसे निरर्थक और निरुपयोगी न बनाये रखें।

जब कोई बचा होता हैं तो उसके माता-पिता पहलेसे ही सपने संजोए रखते हैं कि, उनका वह बचा आगे चल कर उनका नाम रोशन करेगा; अपनी जिंदगी में कुछ कर दिखायेगा। उनका फुल-सा, नन्हा-सा बचा बडा होता हैं, और स्कुल आने लगता हैं तब कितना नादान और भोला भाला होता हैं। परंतु यही सुनहरा मुन्ना जब उच्च शिक्षा पाने के लिए कॉलेज में आता हैं तो बुरी संगती के द्वारा अपने माता-पिता के अरमानों को, उनके सपनों को चुर-चुर कर देता हैं।

प्राचिन काल में विद्यार्थियों का एक ही मुख्य ध्येय होता था कि, अधिक से अधिक शिक्षा, विद्या प्राप्त करना। तब विद्यार्थी किसी पर भी निर्भर नहीं होते थे। बल्कि वे गुरु के आश्रम में रहकर, भिक्षा माँगकर ही अपना गुजारा करते थे। यहाँ तक की, गुरु-दक्षिणा तक उनकी अपनी ही मेहनत की होती थी। वे विद्या को 'देवी' तथा गुरु को 'भगवान' का दूसरा रुप समझकर पुजते थे। परंतु आज के धुण में विद्या एक फैशन बनकर रह गयी हैं। एक व्यवसाय बन गयी हैं। विद्यार्थी अपनी मेहनत से कम और चोरी तथा बेईमानी के बल पर, ज्यादा डिगियाँ प्राप्त करते हैं। यही कारण हैं कि, वे पढाई पर कम और फैशन तथा सुख, ऐश्वर्य एवं-आराम पर ज्यादा ध्यान देते हैं।

यही फैशन, सुख और आराम के नशे का भूत सवार होते ही एक ऐसी नशा के चंगुल में फँस जाते हैं, जो उनके जीवन का अंत करके ही दूर होती हैं।

ब्राऊनशुगर, गाँजा, हफीम, हशिश, हेरोईन, कोकीन गुटखा तथा स्टार, जैसे अनेक प्रकारके भयंकर, तथा विषैले पदार्थ होते हैं। कुछ नशे आम तौर पर आन कल उपयोग में लाये जाते हैं। जैसे शराब, सिगरेट तम्बाकू इत्यादी। इससे ही कैंसर तथा अन्य जान लेवा बिमारियाँ फैलती हैं।

अब सवाल यह उठता हैं कि, आज के युवक इसके शिकार कैसे बनते है? बहुत से नौजवान इसे फैशन या मनोरंजन के रुप में सेवन करते हैं।तो बहुतसे नौजवान मानसीक तणाव दूर करने के लिए इस नशे का सेवन करते हैं। बडे-बडे शहरों मे तों नवयुवक जिन्हे कल के भविष्य का भावी नागरीक समझा गया हैं, वहीं आज छोटी-छोटी विपत्तीयाँ, प्यार में असफलता या फिर घर के तणावपूर्ण वातावरण के कारण अपने आप को नशिले पदार्थों का शिकार बनाते हैं। जिस के कारण उनके तथा उनके माता-पिता के अरमानों का गला घोंटते हैं।

एक बार कॉलेज आते समय गाडी में मुझे इन्ही चीजों के शौक रखनेवाले एक महाशय मिले। मैं ने उन्हें पूछा कि, 'क्या आप यह नशीली आदत छोड नहीं सकते?' उन्होंने मुस्कराते हुअे उत्तर दिया, 'बेटी यह सोचना बडा आसान हैं। मैंने बहुत बार कोशिश भी की, किन्तु नियमानुसार न लेने पर जो पीढा होती हैं, उसके कल्पना से ही रुह काँप उठती हैं। अब आप ही कहिए कि, इस का जिम्मेदार, कौन' हैं? समान, माता-पिता, हालात या आज की युवा पीढी स्वयं ?'

मैं तो इसका जिम्मेदार समाज को ही ठहराती हूँ। समाज की इस झूठी शानो-शौकत में नादान युवा पीढी कुचली जाती हैं। इसका सारा उत्तर दायित्व केवल समान पर ही नहीं बल्कि माता-पिता पर सबसे पहली हैं। उन्हें अपने बच्चों की परवरीश ठीक से करनी चाहिए। उनको मार्गदर्शन करना चाहिए, क्योंकि युवकों में सोचने की शक्ति कम होती है। दूसरी ओर युवापीढी को भी सोच समझकर कदम उठाना चाहिए, ताकि उन्हें यह पता चल सके कि, उनका कदम सही है या गलत। उन्हें बडों के बनाए मार्गपर चलना चाहिए। ऐसी संगती से सदा बचना चाहिए जो उनकी जीवन नैया को डुबो ती हो।

अब पश्न यह उठता हं कि, क्या हम इसे रोक सकते हैं? इसका एक सीधा सा जवाब यही है कि, हम इसे बडी आसानी से रोक सकते हैं। अगर सभी अपने आप पर आत्मविश्वास रखे, अपनी भावनाओंपर, नियंत्रण रखे और सभी अपने कर्तव्यका पालन बुद्धी का उपयोग करते हुअे परिस्थीतीपर, विजय प्राप्त करें तो यह दिन शायद भविष्य में देखना ही न पडे।

यह तो हम सब लोग आनते हैं कि, ताली एक हाथ से नहीं बजती है; इसी प्रकार सभी लोग अपनी-अपनी गलती सुधार ले तो हम इस भयंकर रोग को रोक सकते है। युवक वह अनमोल हिरा है जिसे परिवार, समाज तथा विद्यालयों द्वारा जितना तराशा जायेगा, उत नाही वह चमकेगा तथा अपने प्रकाश से सारे विश्व में उजाला भर देगा। अतः भगवान से मेरी वही प्रार्थना हैं कि, वह युवा पीढी को सद्बुद्धी दे, ताकि, वह अपने अनमोल जीवन को अनमोल रत्न बना सके। परिवार, समाज, देश यहाँ तक कि, पुरे विश्व के प्रगति की बागडोर युवा-पीढी के हाथों में हैं। इस लिऐ मुझे युवा पिढी से एक ही बात कहनी हैं-

" यह, अवसर हैं, स्वर्ग सुयुग हैं, खो न इसे नादानी में, मस्ती में रंगरलियों में, छेडछाड में, मनमानी में, लिख अपना इतिहास अमिट, उडते निशिदिन के पृष्ठों में, ज्वाल ! लपट, झुलसा दे नभ को, आग लगा दे पानी में !!! "

हास्यव्यंग

''फर्स्ट या सेकंड ?''

सिनेमा हॉल में नौकर लोगों के टिकट देखकर फर्स्ट क्लास वालो को पीछे तथा सेकंड क्लास वालोंका आगे बैठने के लिए कह रहा था। जब एक युवती अपनी गोद में एक बच्चे को लेकर आयी तो नौकर ने पूछा

''फर्स्ट या सेकंड?''

युवती ने शरमाते हुए कहाँ, ''मेरा नही मेरी दीदी का है। ''

''मेरा कंधा''

गाडी से उतरकर एक यात्री दूसरे यात्री से उसके कंधे पर हाथ रखकर पूछता है पहला यात्री : ''सुनिए, यस कौन-सा स्टेशन है? '' तब दूसरा यात्री कहता है (कंधे से हाथ निकाल कर)

दूसरा यात्री : ''मुझे माफ कीजिए, .यह स्टेशन नही, मेरा कंधा है ''

मनुंगडे उत्तम बाबूराव
एफ. वाय. बी. ए.

आधुनिक भारत की सद्यस्थिति

रसूल पिंजारी एफ. वाय. बी. ए.

आज अपनें इस देश का समाज अनेक जाती धर्म के लोगों से बना है। यह ऐसा समाज है जिसमें जाति के साथ कुछ लोग अच्छें भी है, तो कुछ लोग बुरे भी हैं। किसीने कुछ अच्छा काम किया तो उसका सन्मान किया जाता है। उसे अच्छे कहनेवाले लोग इस समाज के होते हैं और बुरा कहनेवाले लोग इसी समाज में हैं। परंतु आज इस समाज के जातिधर्मोंके बीच आपस में झगडें होने लगे हैं। जिसके कारण हमारे देश में बडी विषमता निर्माण हो गयी है। हमारा देश एक धर्म-निरपेक्ष राष्ट्र है। यहाँ सभी जाती-धर्मो का आदर किया जाता है, लेकिन इस जाति-धर्मो के लोगों के बीच झगडे होनेसे हमारी 'विविधता में एकता ' लानेवाले लोग संस्कृति है, उसपर धब्बा लगने लगा है।

वर्तमान काल में हमारे देश के सामने बहुत बडी कठीण समस्याएँ पैदा हो वही है, जिसमें जनसंख्या वृद्धी समस्या हमारे सामने शैतान के रुप में खडी हो रही है। आज का ये समाज अपने कुलदिपक के लिए अपना कुटुंब विशाल बना रहा है।इससे अपने देश को बडी हानि पहुँचति है। हर दांपत्य को आज लडका ही चाहिए लडकी नहीं। ये समाज हमेशा लडकियों को गौण स्थान ही देता आ रहा है। जब लडका पैदा हो तो उसका जन्मदिन बडे धुमधाम से मनाया जाता है। मिठाई बॉटी जाती है और जब लडकी पैदा होती है तब सब लोग नाराज होते है। इस समाज में लडका हर बंधन से मुक्त और लडकी पर देर सारे बंधन। हमारे इस देश में प्राचीन काल में स्त्री को देवी समजा जाता है। हमारी भारतीय संस्कृती का देश विदेशों में सन्मान किया जाता था क्योंकी ये देश समीमान-मर्यादाओं की जिंदा जला दिया है।

दहेज जैसी समस्या ने आज हमारे देश में स्त्रियों का जीना हराम कर दिया है। आज के ये पतिराज अपने स्वार्थो के लिए अपने पर अत्याचार करने लगे है। दश में आज 'दहेजबली चढाएँ' जा रहे है। पत्नी की मान मर्यादाओंको जिंदा दिया जला दिया जा रहा है। तब कहा जाता ये समाज? इस समाज के लोग जिन्होंने अपनी संस्कृति को क्या भूल दिया है? इस समाज ने ही नारी को सिर्फ भोग का साधन माना है। उसपर अनेक बंधन डाले हैच जैसे लडको को कम बोलना धीरे से हँसना, धीरे से चलना चाहिए। लेकिन मैं पूँछता हूँ कि लडकियों के बारे में ऐसा क्यों? तब समाज मे से आवाज आती है कि वह एक लडकी है; और उसे लडकी की तरह रहना चाहिए। लेकिन आज जमाना बदलने लगा है। हर क्षेत्र में पुरुषोंके कंधो से कंधा लगाकर नारी काम करने लगी है। हर एक जगह पर आज स्त्रीने अपना अस्तित्व निर्माण किया है। आज कि स्त्रि अपने देश का नेतृत्त्व संभालने लगी है। कुछ ही वर्षा में वह पुरुषोके आगे चली गयी तो हमे आश्चर्य नही लगेगा।

एक समय था जब यह देश " सोने की चिडीयाँ" कहलाया जाता था। लेकिन आज यह उदेश भ्रष्टाचार की धधकती भट्टी बन चूका है। सारे देश में भ्रष्टाचाक फैल चुका है। इससे हमारे देश की बहुत बडी हानि होती जा रही है.। इस देश हर जगह भ्रष्टाचार के बहुत घोटाले हो रहे है। घोटलोंका राज्य चलने लगा है। और यह सब कौन करते है? अपने ही समाज ने चुने हुए नेता ! ये नेता सच्ची झूठी बाते बताकर चुनाव में चुनकर आते हैं। वे अपना ही पेठ भरना शुरु कर देते है। इस समाज का वे विचार ही नही करते। तब यह समाज क्या करता है? कुछ नहीं करता, सिर्फ

देखता रहता है। कोई इस भ्रष्टाचार के विरुद्ध आवाज उठाने लगता है, तो उसे कुछ देकर चुप करा दिया जाता है।

आज भारत में कम्प्युटर का युग आ रहा है। विज्ञान, तंत्रज्ञान के सहयोग से एक प्रगत राष्ट्र के रुपमें उभरने लगा है। और यह पूरी तरह से तभी उभरेगा जब ये संमाज उसे पूरी तरह अपना सहयोग दे भारत एक दिन फिर से भ्रष्टाचार मुक्त होकर एक सोने की चिडियँ बनेगा जब यह समाज एकत्रित और निस्वार्थी बनकर सुसंगठीत बनेगा।

जिंदगी

जिंदगी एक मौसम है।
जहाँ बहार भी है और पतझड भी।
जिंदगी एक खेल है।
जहाँ हार भी है और जीत भी।
जिंदगी एक पौदा है।
जो फुलभी देता है और काँटे भी।
जिंदगी एका नैय्या है।
जो डगमगती है और सँभल भी जाती है।
जिंदगी एक पतंग है।
जो टूटता भी है और छलाँग भी लगाता है।
जिंदगी एक ज्योती है।
जो प्रकाश भी देती है और जलाती भी है।
जिंदगी एक रास्ता है।
जो सरल भी है और कठिण भीन

कु. अनिता चौगले
एस. वाय. बी. ए.

प्यार

एक लडका एक लडकी से
इतना प्यार करता है।
हर दिन उसी को ही
याद करता है।
रात को न जाने
कब सोता है।
सोते ही ख्वाबो में
उसे देखता है।
सुबह जल्दी उठता है।
उठकर कॉलेज जाता है।
कॉलेज में वह बैठता है।
लेकिन इसका मन कब होता है।
सर सामने पढाते हैं।
लेकिन इसका ध्यान कब होता है।
इसके आँखोंके सामने
सिर्फ उसीकी तसबिर खडी रहती है।
प्यार में न जाने ऐसा क्यूँ होता है।
लोग उसे पागल कहते है।

श्रीकांत पाटील
टी. वाय. बी. ए.

एक दिन ऐसा भी.............

एक दिन ऐसा भी आएगा,
दिल खुशीसे खिल जाएगा।
तैसी हुई कष्टों को,
एक दिन किनारा मिल जाएगा।
इन काँटोंसे तू न घबरा,
गुलाब का फूल है सबसे हसीं।
काटे चुभेंगे लेकिन तुझे,
गुलाब की महक मिल जाएगी।
इतने में तू हार न जा,
सामने तेरे जिंदगी खडी है।
कोशिश कर, कोशिश कर,
एक दिन तू महान बन जाएगा।

विष्णू पाटील
एस्. वाय. बी. ए.

अधूरा !

हृद्य मेरा घायल हुआ;
धाव के सिवा !
नयनों में आँसू चमके;
कारण के बिना !
मस्तक में मेरे तुफान उठा;
विचारों के सिवा !
नस-नस में चमकी बिजली;
स्पर्श के बिना !
हाथ में खिला गुलाब;
सुगंध के बिना !
मैं 'अधूरा' हूँ प्रिये ;
तुम्हारे बिना !

युवराज पाटील
टी. वाय. बी.ए.

इन्तजार

तेरा इन्तजार करके
थक गया मैं सनम
आते है सनम आँखों में आसू
उन्हें कैसे समझाऊँ मैं ?
तेरे इन्तजार में
हर सुबह और रात गुजर जाती है
मेरी नींद और चैन छीन साथ ले जाती है,
दिल के हजारो टुकडे हो जाते है ।।
सामने सुरत आती है, तो कलेजा धडकने लगता है।
सोचता हूँ दिल को कैसे समझाऊँ ?
कैसे पोंछ लूँ आँखो से टपके आँसू ।।
दिल में सुरत है तेरी
करता हूँ प्रार्थना भगवान से
राह मे तेर थक न जाऊँ मैं कहीं,
इन्तजार करके ये दिल टूट न जाएँ कभी ।।

प्रकाश पाटील
टी. वाय. बी . एस्सी

आरजू

हम हुए मजबूर और दिल पछताया ।
मेरी खुशी को लूटकर तूने, क्या पाया ?
किसी और के ही दिल में रहना था तो,
मेरे दिल में क्यों आये थे ?
बसाई थी कोई और महफील तो,
इस महफील में क्यों आये थे ?
मेरा दिल लेके मेरे अरमानों को ठूकरा दिया तुमने,
देकर सहारा फेर ली आँखें यह क्या किया तुमने?
मुझको खबर नहीं थी कि मेरे अरमानों पे बिजली गिराओंगे ।
हँसती हुई मेरी इन आँखों को रोना भी सिखलाओगे ।
मैं हूँ तुम्हारा दिवाना और बनना चाहता था तुम्हें अपनी दीवानी ।
मगर मेरे दिल की यह आरजू तुमने ना पहचानी ।

संदिप कासार
टी. वाय. बी. ए.

सबसे अच्छा

सबसे प्यारा, सबसे अच्छा
है दूध साखर कॉलेज हमारा
सभी छात्र उसमें आते,
पढ लिखकर पदोन्नति पाते,
जीवन सफल बनाकर जाते
यह है दूधसाखर कॉलेज हमारा ।
सभी प्राध्यापक है इसके ज्ञानी,
छात्रों की चलती नहीं मनमानी
अनुशासक का वे पाठ पढाते
जिसमें हम प्रगति कर पाते
ऐसे सदगुरुओं से जगमगाता
ज्ञान विज्ञान का मंदिर यह हमारा
सबसे अच्छा, सबसे प्यारा
यह है दूधसाखर कॉलेज हमारा

युवराज जयसिंगराव पाटील
एफ. वाय. बी. ए.

जान-वर

बात है रेल की
दो दिलों के मेल की ।।
एक लडका और एक लडकी
बैठे थे पास में ।।
भारतीय रेल के
सेकंड क्लास में ।
दोनों की आँखें?
आपस में टकरा गयी ।।
लडके से वह बोली
''आदमी हो या जानवर?''
लडका झट से बोला
' जान' तो तुम हो मेरी
मैं तो सिर्फ 'वर' हूँ ।।

जयसिंग एस. पाटील
एफ. वाय. बी. ए.

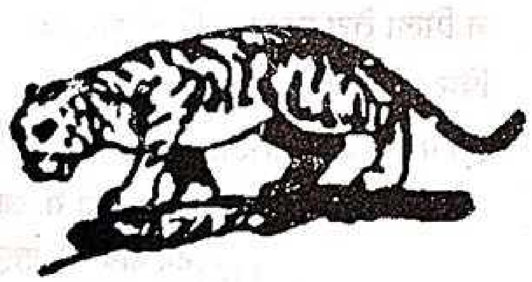

तसवीर

मेरे आँखों के सामने,
तेरी तसवीर बनाऊँ मैं ।
तुझे कुछ कहूँ अगर,
सुनना ना पाऊँ मै ।
मेरे दिल की धडकन,
उठती है तेरे लिए ।
दिल में कसकसी,
होती है तेरे लिए ।
जब तुम मुझसे दूर रहती हो,
हर एक पल लगता है बरस के समान ।
जब तुम मुझे मिलती हो,
एक दिन लगता है पल के समान ।
ये आना जाना बंद कर,
दिल में मेरे समा जा ।
आँखों से आँखे मिलाके,
पलकों के निचे छुप जा ।

महेश पाटील
एस. वाय. बी. ए.

हमारा हिन्दुस्थान

भारत हमारा
सबसे न्यारा
उतना ही है प्यारा
भारत हमारा ।।धृ।।

महान देश हमारा
गर्व इस धरती का
मिलवार मनाऊँ,
सुवर्ण-महोत्सव ये स्वतंत्रताका भारत हमारा ।।१।।

तेरी जान मेरी जान
है हमारा हिन्दुस्थान
तिरंगा जिसका निशान
तन-मन-धन इसमें कुर्बान भारत हमारा ।।२।।

रंगीली हुई है धरती
अपने ही जवानों के खूनसे
तकदीर ने होली ये खेली
दुष्मनोंके गोलीसे भारत हमारा ।।३।।

तिलक गांधी नेहरु साथमें
सुभाष-बाबूने किया इशारा
क्रांति मैदान में खडे रहकर
'चले जाव' का लगाया नारा भारत हमारा ।।४।।

ऐसे सितारोंकी पैदास यहाँ
जो छिपे माँ की आँचलमें
शहीद बनकर अमर हुए
आझादी के संग्राममें भारत हमारा ।।५।।

स्वाधीन करके दिया हमें
समता-बंधुता पढाई हमें
आदर उस अध्यापन का
हिन्दुस्थान के जवानोंका भारत हमारा ।।६।।

जबतक देश सलामत तबतक तेरी-मेरी इज्जत
तेरी ताकत मेरी ताकत
तुझको पावन मुझको पावन भारत हमारा ।।७।।

गर्व दिखाया धरती का
मिलकर बनाऊँ पचास साल आझादीका
ये हमारा Hindustan
I love my Hindustan ।।८।।

सचिन कासार
टी. वाय. बी. एस्सी.

इंतजार

मेरी किस्मत में
न था तेरा साथ
मैं तनहा ही रहा
रख के हाथ पे हाथ

चेहरा था तेरा ऐसा
देखके शरमाए चाँद
नजरमें थी जादू
भूल के भी न जाए याद

अगर मिला होता
तेरा प्यार ए जानेबहार
जान भी लूटा देता
चाहे कुछ भी करता संसार

नसीब न था हमारा
न मिला तेरा प्यार
फिर भी यारा
हम करेंगे तेरा इंतजार

जयवंत रा. खापरे
टी. वाय. बी. एस्सी.

रिश्ता

दिल ने कीया प्यार।
हमने कीया इजहार।
जवाब नही मिला अभी।
आँखों में है इंतजार।
डरता था दिल।
पुँछू मैं कैसे ?
बढती थी धडकन ।
चढती थी साँसे।
कहन को मिला मौका।
कुछ भी न सोचा।
बेकरार दिल से।
इकरार पूछा।
वो बोली''समय दे,
मुझे है सोचना।
अभी कैसे बताऊँ
तुम्हे समझे बीना?''
खुश था मै बनाके उन्हे मीत।
था यकीन, होगी जीत।
मिलेगी उसकी प्रीत।
आखीर वो दिन आया।
बेकरार हो गया जीया।
पर हायरे किस्मत
डूब गयी प्यार की नैया।
हमने बनाया उन्हे सैया।
पर कह गयी मुझे वो भैया।

कुलकर्णी उदयराज पी.
टी. वाय. बी. एस्सी.

''माँ''

करना सकेंगे तोल इसका,
हीरे-मोती या जवाहरात !
सचमुच अनमोल है, इस जगत में,
माँ की ममता और उसका प्यार !

सचमुच कितना अनमोल है,
इस जगत में माँका प्यार !
यही एक शक्ति है-जिसके आगे,
सभी वीर गए है हार !

लेकर सारा धन इस जग का,
किसी भी दुकान में जाओ मेरे यार !
मिलेगा तुम्हे सब कुछ वहाँपर
ना मिल सकेगा माँ का प्यार !

देखो आप होंगे बहुत ही बडे,
मगर ना करना, कभी अभिमान !
चाहे माँ कैसी भी हो, है वह महान
हमेशा करो उसका सम्मान !

अस्क्ले डी. व्ही.
टी. वाय. बी.ए.

दोस्त

''दोस्त के नाम''
मेरी एक प्रिय दोस्त है।
...... है उसका नाम।।
हँसती है तो मोती झडते,
बोल मीठे बोल।
मोनालीसा सी मासूम
है मीलनसार दिल खोल।।
मेरी दोस्त बडी अलबेली
यह लेती है मनको मोह।
ऐसी दोस्त मिले कहीं तुम्हे ना
चिराग लेकर लो जगह-होट।।
बैठी तीतलीयोंके पंखोपर
गयी परियोके संग उसपार।
चुपके-चुपके चली गयी जहाँ
बैठा चाँद सा युवराज।।

पाटील युवराज शंकर
एफ. वाय. बी. एस्सी.

हँसते हँसते

बच्चे - मम्मी -मम्मी चलो हम मोटर गाडी खेल खेलते है।

लडकी- भैया तुम ट्रक बनो, मम्मी तुम कार बनो और मैं स्कुटर बनती है।

मम्मी- नहीं नहीं तुम पढाई करो, कहीं पापा आ गये तो?

लडका- तो उन्हें स्पीड ब्रेकर बनायेंगे।

भिखारी - 'सेठजी, भगवान के नाम पर २५ पैसे दे दो।'

सेठजी- ' तो चार रुपया और ७५ पैसे वापस दे दो।'

भिखारी- '(पैसे वापस देते हुए)- ये लिजिए।'

सेठजी- ' अरे, ये तो पचास पैसे है।'

भिखारी- ' २५ पैसे पिछली बार के काट लिए आपने कहा था, फिर ले लेना'

सागर पाटील
टी. वाय. बी. ए.

वार्षिक गुणगौरव १७-१८

वार्षिक गुणगौरवाचे उद्घाटन
करताना मा. आर. डी. पाटीलसो

'भ्रष्टाचार' पथनाट्य सादर करताना
घेतलेला क्षण.

प्रश्नमंच सादर होत असताना

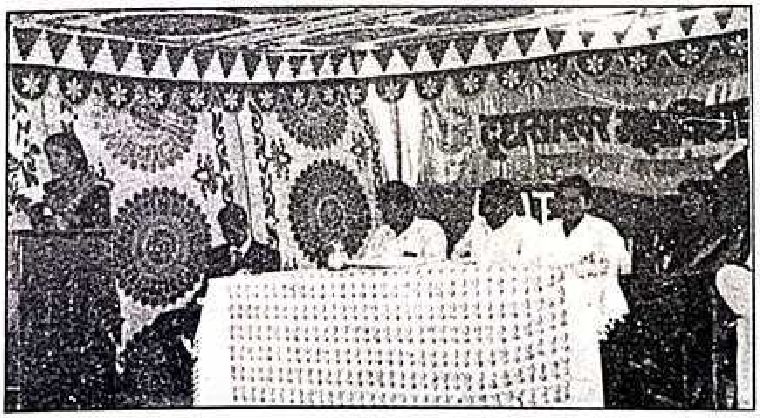

साधे फिशपॉडस् सादर करताना
विद्यार्थिनी प्रतिनिधी व प्राध्यापक वर्ग.

वार्षिक गुणगौरव १७-१८

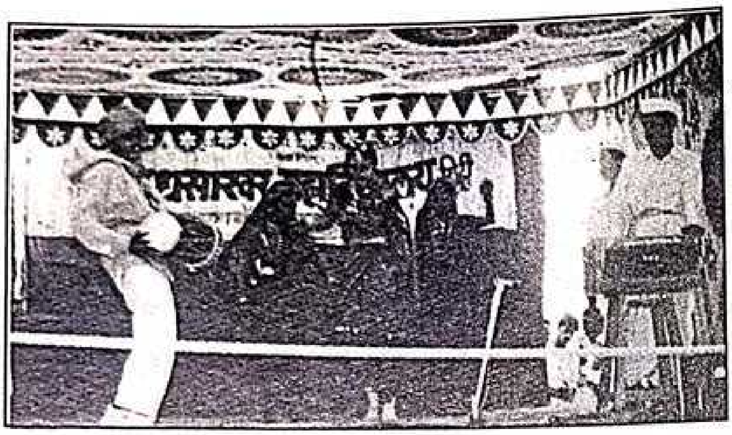

मराठी लावणी सादर होत असताना.

फॅन्सी ड्रेस सादर होत असताना
'लमाणी दृष्य.'

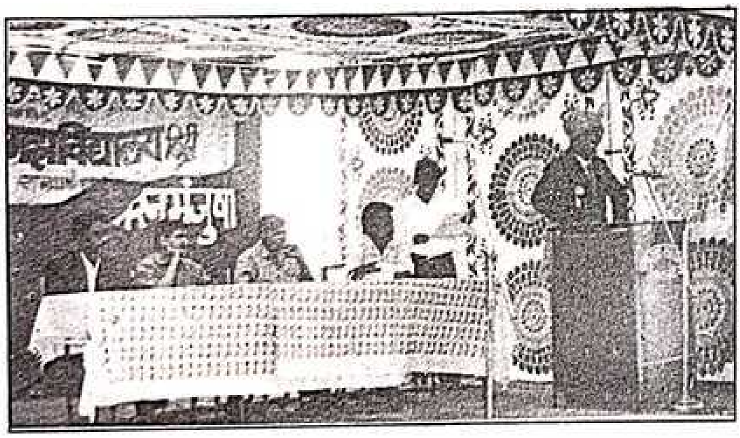

प्रश्नमंजुषा कार्यक्रम सादर होत
असताना.

मा. श्रीधर पळसुले विद्यार्थ्यांना
मार्गदर्शन करताना.

विविध उपक्रम

कवी सम्मेलनाचे उद्घाटन करताना
मा. पोतदार सर

दि. ५ सप्टेंबर हा शिक्षकदिन साजरा करणेत आला. शि[illegible] सहभागी झाले[illegible]र्थिनी

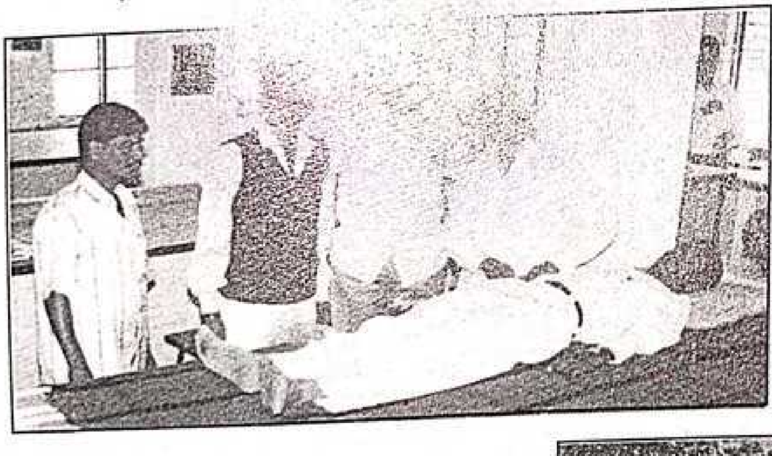

कॉलेजमधील रक्तदान शिबिरात रक्तदान करताना विद्यार्थी श्री. मांडवकर

विद्यार्थिनींची पदभ्रमंती सुरू असताना
(दुर्गमानवाड ते दुर्गमानवाडी माईन्स)

विविध उपक्रम

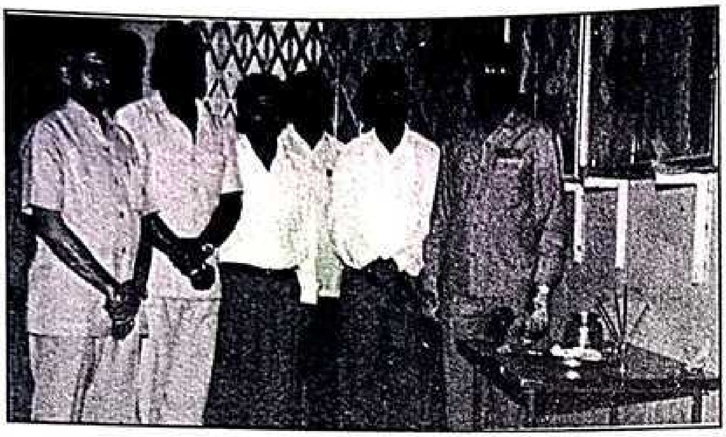

भित्तीपत्रकाचे उद्‌घाटन
मा. के. डी. गोसावी
(प्र. कार्यकारी संचालक) यांच्या हस्ते.

स्वातंत्र्याच्या सुवर्णमहोत्सवानिमित्त
स्वातंत्र्य लढ्याच्या चळवळीतील
अनुभव सांगताना. मा. आर. बी. कदम

वार्षिक क्रीडा स्पर्धेचे उद्‌घाटन
मा. के. डी. गोसावी (प्र. कार्यकारी
संचालक) यांच्या हस्ते होत असताना.

बी. ए. भाग-३ व बी. एस्सी भाग ३
यांच्या निरोप समारंभाच्या वेळी
मुलांना उपदेश करताना मा. पंडित.

आमचे सहकारी

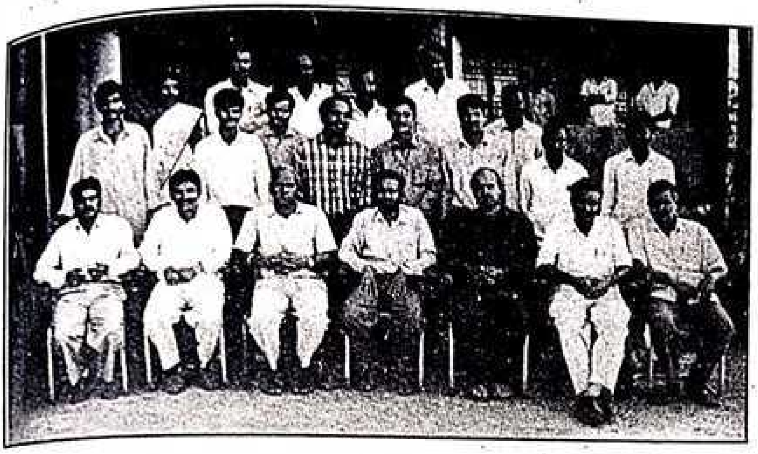

मा. प्राचार्यासमवेत प्राध्यापक वृंद.

मा. प्राचार्यासमवेत
[illegible]तर कर्मचारी वर्ग.

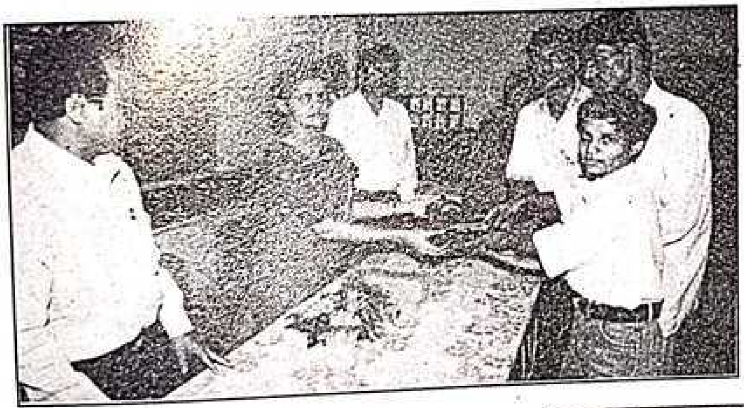

'वारणा टॅलेंट' वारणा येथे विजयी
संघ पारितोषिक स्विकारताना.

मा. प्राचार्यासमवेत स्टेज क्वीज
द्वितीय क्रमांक विजेते
(वारणा व इचलकरंजी)

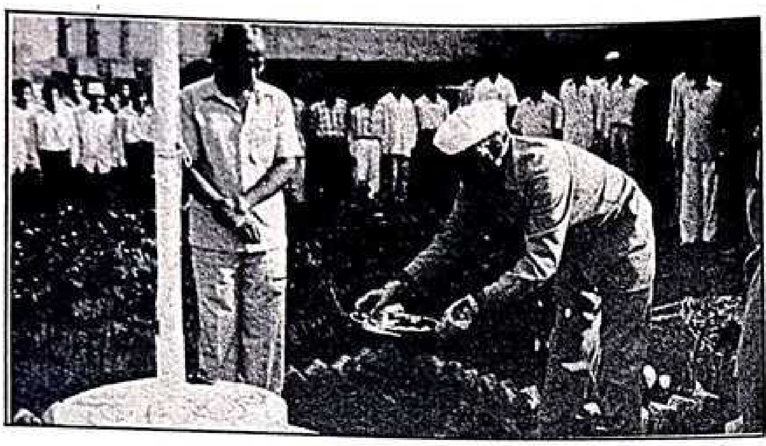

ध्वजवंदनाचे पूजन करताना
मा. के. डी. गोसावीसो.

ध्वजवंदनासाठी उपस्थित स्टाफ.

वार्षिक गुणगौरवामध्ये भांगडा नृत्य
सादर होत असताना.

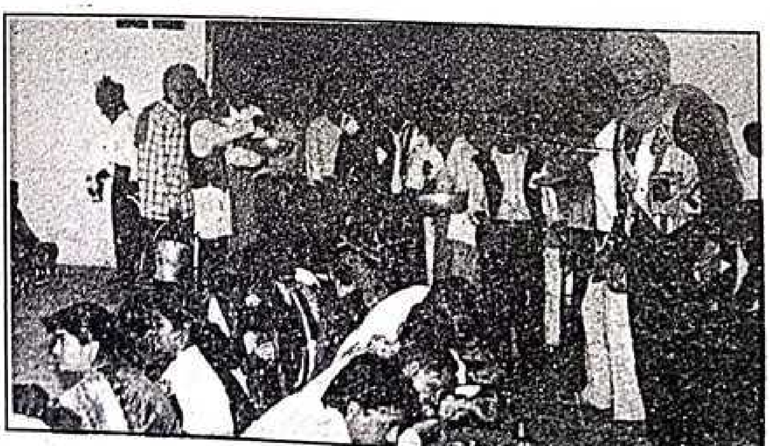

वार्षिक गुणगौरव कार्यक्रमानिमित्त
भोजनाचा आस्वाद घेताना.

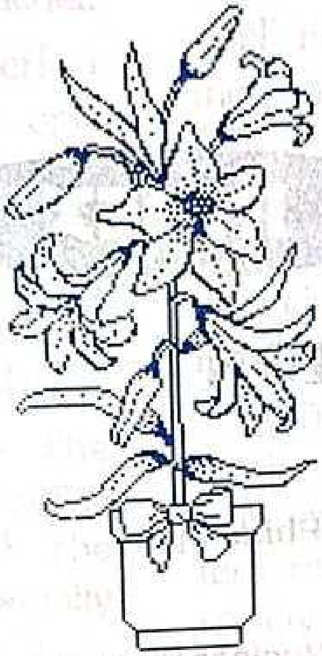

English Section

There is no such thing as a moral or immoral book.
Books are well written or badly written. That is all.

- Oscar Wilde

Section-Editor
Prof. Shrikrishna Salokhe

INDEX

ENGLISH SECTION

PROSE

1) A Teacher : Guide, Friend, Philosoper-	Musale S. V.	B. A. III
2) Dowary System	Kurade K. G.	B. A. III
3) india Should Manufacture Nuclear Weapons	Jadhav S. R.	B. Sc. III
4) Air Pollution	Nalawade P. M.	B. Sc. III
5) Human Life	Patil S. B.	B. A. II
6) The Real Masters	Kamble B. R.	B. A. III
7) Conservation of Biodiversity Mannual and Methods	Miss Bandgar M. V.	B. Sc. III
8)The Secrct Of Success	Warote D. D.	B. A. III

POETRY

1) The Months	Miss Manisha Barage	B. A. II
2) Life	Mahesh Patil	B. A. II
3) Love	Jaising Patil	B. A. I
4) Our World	Yuvraj Patil	B. A. III
5) The Child of 21st Century	Sunil Patil	B. Sc. II
6) Modern Love	Ranjeet Shenavi	B. A. III
7) Love	Kanjar B. A.	B. Sc.II
8) Trying to be Happy	Jaising Chindage	B. A. II

A TEACHER : GUIDE, FRIEND, PHILOSOPHER

Musale S. V. B. A. III

A teacher is not just a teacher. But he is the one who shows a perfect path to the students. He not only teaches the new things but also gives a perfect shape to the life of the student. A teacher is a stream of meaningful concepts, spring of education and OCEAN of knowledge.

★ 'O' For OPPORTUNITY- The teacher gives the student every possible opportunity to make his career. The student must grab the opporotunity whenever and whenever possible.

★ 'C' For CREATIVITY- The teacher makes the minds of students creative. He helps the students to create something. The teacher and the parents constitute the bridge on the valley of problems which can be tackled throught crativity of the mind.

★ 'E' For EVALUATION- The teacher evaluates the hidden abilities of the students and uses this ability to make them extraordinary. He discovers the limitations of the student which ultimately helps them to over come problems.

★ 'A' For ANALYSIS- The teacher analyses the qualities of the student which they are unable to expose to the world and helps them to decide the path.

★ 'N' For NARRATION- Narration is the communication skill. 'The teacher fulfills the students', hunger of knowledge throught effective narration. In the absence of this skill, the teacher is likely to create confusion in the minds of students.

Due to these abilities of the teacher, the career of the student is built up directly or indirectly and in turn results in building up the ideal society. He is the architect of the students' personality. Hence the teacher has to play a triple role as a guide, Friend and philosopher.

DOWARY SYSTEM

Kurade Krishna Ganapati T.Y.B.A.

Our society is suffering from many social evils at the moment. One of the most social evils is the dowry system. Dowry is the money & other items at movable properly like jewellary which parents give away to their daughter at the time of marriage. It is a custom whichs is prevalent in all sections of our society in one or the other form. This is very old custom but in recent times it has become very common, widerspread & problematic to parents of the girls. In the past it is voluntary after on the part of the parents but now a days it has become a compulsion.

This is a great curse on the Indian society. It has also reduced the status of the girls. It shows that the women are inferior to men. It is especially a curse for the poor parents who have to beg & borrow huge money to give dowry to daughter. It causes a lot of suffering to the girls as well as their parents. Some people complet their daughters -In-law to bring even after the marriage.

It' s very difficiult to find a good Boy for a girl without paying a high price for the same, parents of highly educated boys try to demand a large amount of dowry both in cash as well as in things. The rate of dowry is according to education of a boy in some communites. If the boy is a matriculate the parent want a dowry demand Rs. 10,000/- & if he is post grduate then they would demond Rs. 50,000/- & if he happens to be Doctor or an Engineer then price will be up to Rs. 1,00,000/- or much more.

Thus wheather a parent can pay or not it has become a compulsory punishment at the time of marriage. It has ruined the lives of many brilliant girls because parents could not afford to give sufficient dowry to satisfy their son-in-laws. Sometimes the girls commit suicide when their in laws pressure them to bring more & more money from their parents. Some times the greedy husbands along with their parents also kill their wives, when they are not given huge dowry. Such cases are happening day todays life. We also come across daily atleast one news of killing or burning of dowry in news-papers.

Now there is a great demand by the people that this evil of dowry should be eradicated completely. Many girls & boys are taking pledge that they will not accept dowry at the time

of their mariage. There is no doubt that until & unless the educated youths of the country come forward to abolish this evil from society.

Now a days so many girls are educated she can become an engineer, a doctor or in many fields. She can improve herself. I think that each girl must decide that she will not marry that person who will demand the dowry. I want to ask a question to those boys & their parents who take dowry. Why do they want dowry? Girl is also educated she can do job, she can help her house with the help of her education. The parents who take dowry have forgotton that they have also their own daughter. When she will marry she has to face the same problem. The people who have no daughter they must try to understand this problem seriously.

Now a days women have raised their banner of seeking equality with men. They want a change in their status in the society. They do not want to play a secondary role. There are many organisations which are helpful to those girls who are suffering from dowry system.

Our Government has also announced certains steps in this regard. Change has been made in the Government servants conduct rules. Now it is illegal for the Government servants to give or accept the dowry. Some of the state Governments like U.P. & Punjab have also taken quite strong steps in this regard.

In reality a strong propaganda should be started against this evil Government also must pass a strict law against this evil of dowry but social evil can only be abolished with the active co-operation of the society.

Nepolean was right, when he declared that, "By educating the women we can educate the whole nation". Our Great social reformer Mahatma Fule also said, "If a mother is educated whole family is educated". So to abolish the dowry system from society, each & every girl must be educated.

INDIA SHOULD MANUFACTURE NUCLEAR WEAPONS

Santosh R. Jadhav, B. Sc.III

Arguments For :-

1. In the present day world till a coutry is strong, from the military point of view, it cannot preserve its freedom, till it is able to defend on its frontiers. For making depence impregnable it is necessary that India should manufacture nuclear weapons.

2. By manufacturing nuclear weapons Indian people will have confidence in the Government. By reading the reports of Pakistan's manufacturing nuclear weapons people have developed fear and if the masses do not have confidence in the government it is not possible to make the government a success. Otherwise also if by chance war breaks out between India and Pakistan. people will not be able to with stand it for a long time.

3. For the world today a third power is needed in order to preserve peace. Third power should be strong enough to assert itself and should also be a big power. India is qualified for playing this role. The only thing which India lacks is modern weapons so by manufacturing these weapons India will definitely become a third force in the world politics and this will be in the larger interests of world peace.

Argument against:-

1. By manufacturing nuclear weapons India will be dragged in cold war and it will be difficult for India to get out of it. If once India is involved in cold war the big powers will try to destabilise for potitical set up and our Freedom will be in danger.

2. By manufacturing nuclear weapons India will be spending a huge amount of money on deliver system, testing and manufacturing weapons as a result of it. India will have to give up developmental programmes. In a developing country, this type of situation is very dangerous.

3. The testing of nuclear weapons may pollute the atmosphere and pollution caused by nuclear detonation, is very dangerous for the health of the people in the country. Many times it causes incurable sores and the persons dies a slow death. It has been pointed out that even if the tests are under ground it will be dangerous for the health of the country.

AIR POLLUTION

P. M. Nalwade, B.Sc. III

The earth is surrounded by various types of gases envelope called atmospher. This atmosphere can he divided in to three types i.e. troposhere (up to skin), Strutosphere (5 to 45 km) & mesosphere (45 to 80 km).The mixture of gases forming envelope ground me earth is called as "Air". The air consitst of 78.09% Nitrogen, 20.94% oxygen, 0.03% carbondioxide & other part is hydrogen & other gases. This normal compstion of air is altered due to addition of harmful gases & particulate matter. "Any undesirable changes takesplace in air to causes harmful effect on life activity of man, plant & domasticated species.

Sources of air pollution and Pollutants: The major sources of air pollution are Industrial chimney waste, thermal power stations, volcanoes, automobile waste & domestic combustion. These sources release different air pollutant's like carbon compounds, Sulphur compounds, Nitrogen oxides, particulate matter, heavy Metals, Flurocarbons, hydrocarbon, photochemical products & radioactive waste etc.

The carben dioxide is formed in air due to burning of coal, oilfuel, respiration of living animals carbon monoxide is formed by steel industry, oil refinary & vehicles. This gases to causes headache, affects blood purification, & difficulty in breathing. The sulphur dioxide produced in air by oil & petrol refineries, Fertilizer & chemical industry. & to causes eye irritation, bronchitis, asthma. & in plant being affect on photosynthetic productivity. In air nitrogen dioxids is produced by automobiles, industrial chimney waste power stations & by harmful bacterial action surrounding air. This gas harmful to mosses, lichen & human beings. The air pollution is also caused by soot, ash & smoke. These cause diseases like asthma, bronchitis, tuberculosis to human beings. The metals like, zink, lead, cadmium etc. formed in air from steel, paints, paper industries. These cause damage to liver kidney and nervous system of human beings.

Effects of Air Pollution: The largs number of air polutants are increased in air that disturb life of living organism. Pollutatnts damage plant growth & affect their productivity. Air pollutants affect human life by developing many diseases like eye irritution, damage to respiratary tract & lung, asthma,

tuberculosis, cancer & finally death. The air polutants from industrial waste to cause above diseases. Ozone depletion due to CFC compund is very harmful to living organism because ozone protects from harmful ultra violet light. Ozone deplection in air due to pollution may cause skin cancer melanoma.

Controlls Air Pollution :

1) The hight of the industrial chimeney are increased. 2) By using less fuel & used non combustive energy sources like. Solar energy, wind energy etc. 3) Industrial area must ke kept away from the town planning. 4) By developing plantation outside the industrial area. 5) By controlling & planning the road vehicular traffic in a such way that less amount pollutants from vehicles are added in air. This can be done by regular checking of vehicular exhaust by controlling evaporation from fuel tank & carborettor. Thermoreacters should be used in engine to convert carbon monoxide is to pure oxygen.

▶▶▶

Striking Similarities between Napoleon and Hitler

Napoleon	was born in 1760
Hitler	was born in 1889
	(Difference of 129 years.)
Napoleon	Was elected in 1804.
Hitler	Was elected in 1933.
	(Difference of 129 years.)
Napoleon	Captured Vienna in 1809
Hitler	Captured Vienna in 1938.
	(Difference of 129 years.)
Napoleon	Attacked U S S R in 1812
Hitler	Attacked U.S.S.R.in 1941.
	(Difference of 129 years.)
Napoleon	Was defeated in 1816.
Hitler	Was defeated in 1945.
	(Difference of 129 years)

Chougule S. G.
B. A. II

Modern Love

Modern love is danger
to all wandering lovers,
sacrifices of all things
And curse for life,
Modern love is like a drama
As show on the stage,
After giving money
entertainment for mind.
Modern love is selfish
Has a strong skin desire,
Like butterfly, attractive
But changes place to place,
And fades away suddenly,
leaving torture permanently.

Shenavi Rajneet
B. A. III

HUMAN LIFE

Patil S. B., B. A. II

Human life is filled with sorrows. Man cannot be happy in his life. Greed, anger, hate & attraction of sex are bad qualities in his character. So he can't become satisfied in real life. His passion about doing anything always increases. He desires to achieve it. At that time he mentally vanished & he efforts hard, but when his efforts become unsuccessful, he turns towards the violence & bad habits. In this way his life becomes in vain.

Only God can save man from this failing. God, helps in bad condition to him. God inspires him to walk on right way & to remove his faults. He saves his life from ruin. Therefore man must worship the God.

God creates all things because human being uses them & reminds him to rescue him from sorrowful life. So he must believe on God & do his duty without expect of anything.

If he do this, he will happy in his life.

A Mechanical love letter

From : Mr. Yamaha to Miss scooty
Tyre road, 60cc Building
Plat No. : 0420

My Dear Scooty,

Yesterday my brakes failed on linking road, when your indicator eyes cut my brake cable. This accident could not stop my wheels running behind you.

The reflection from your body make a clear image in my mirror. In order to turn your handle & head-lamp towords me, I gave a strong stroke of fire, but your silencer was quiet.

I hope you will give up the backfiring and accelerate with me to the end of the road.

With lots of Pertol

Your's Engine (Heart)
Yamaha

- Sanjay Jitkar, B. A. I

THE REAL MASTERS

B. R. Kamble, B. A. III

Today, just graduation does not help. In order to increase our prospects in the job market, post graduation is very important. A master's degree can provide better avenues and in the end a better life. So the more one educates on self, one gets more curious on the Facts. Knowledge synonymous with education starts from the kindergarten admmission, The last hurdle of the school life being the tenth standard board examination and then following it the twelth which would be the deciding factor, for if the jump is high, one could land safely in the much wanted enginnering or medicine field. If the performance is average then for those, are the decent graduations degree and then last but not the least but optional is the post graduation and seeking the masters degree.

With the latest trend of enrolting oneself in any vocational course such management field, Computers, journalism, mass communication where one is sure to be employed immadietely after the course, the question arises of doing a post graduation in the subject helps the student to acquire a job ? or what are the prospects of doing a post graduation? Is it necessary ?

We get the answer in the university and College Campus offering post graudation Courses where the number of students have not in any stream (Arts, Science,Commerce) decreased. In fact, the number has only increased and for that these Courses have been granted only on the basis of merit. So the lucky ones get through the course while others have to then opt for some other alternative but definitely the management Courses have completely overshadowed the post graduate Courses with many appearing for the Common Entrance Test (CET) examination and going for classes.

But the one's doing their post graduation feel otherwise like Sachin Mali who had taken initially admission to the post graduate Course in economics with his MBA Course he says that, "I can at least hope for a job after the Course due to the Campus selection but doing the MA Course in Economics the job prospects seem very improbable".

But Srirajan raj Baral of English Department is quite happy with his decision in doing his post graduate Course as he plans a career in journalism he Feels that, 'The knowledge of the language is essential'.

So Benjamin Franklin words "If a man empties his purse into his head no one can take it away from him. An investment in knowledge always the best intrest."

So have our goals clear and the real masters of the Field are definitely the ones holding the master degree.

CONSERVATION OF BIODIVERSITY - MANUAL AND METHEOD

Manisha Bandgar. B.Sc. III

Biodiversity is the variety of biodogical entities inhabiting the earth. Plants and animals, microbes and genetic material which form the base for our food, medicine, clothing, housing and cultural heritage. Biological diversity exists at three different levels viz. genetic, species and ecosystem diversity.

Animals and plants exhibit a vast panorama of disparity of size and shape. More dissimilarity is observed in the animals i.e. young animals looks different from their parents, while less dissimilarity is observed in plants. The total no. of plants and animals is approximately thirty millions. Evolutionary processes like divarience, conmvergence and parallelism are responsible for diversity of plants and animals. Infect birth and life of species is a great phenomenon with dimensions of time and species. Envionment, mutations and selections play important role in imparting diversity to living-beings. Adaptations results for appearance of different communities of animals and plants that creats biodiversity. Biodiversity is rightly considered as an index of sound health of habitat and strong base for better evolution, spcies, geses and ecosystem constituting diversity of biota(biosphere) has a direct influence and the environment of the present and future. Industrlization, intensive agriculture & animal husbandary practices & over exploitation of natural resources are resulted to look after the biodiversity.

Causes of biodiversity loss :

1) Unsustainable high rate of growth of human population and natural resource consumption.

2) Tradely production of forestry and fisheries resulting promotion of few species only & neglecting wild varieties.

3) Climate changes and pollution.

4) Misevolution of natural resources.

5) Defficiencies in basic ecological data & its application.

As per International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCNNR), man has major role in about 75% at species extinction. Due to human population explosion rapid growth of Urban areas, intensive agriculture, construction of dams & roads etc resulted in imbalance of nature & created for survival of wild life.

Nature of Biodiversity in India:- India has a rich bidiversity due

to wid range of physiiographic & climatie conditiions ranging from alpine to tropical zone. As per reports about 4 to 5% of all the known plants and animalls onthe earth, are found in India However, today 15,800 plant species and 65,000 animal species are threatened. It has estimated that 45,000 species of plants are identified in this country. 66 species of crops and 320 species of wild relative crops are known to have originateed in India. There are about 50,000 varieties of rice are grown in India. Other crops with rich diversity includes wheat, sugarcane, legumes, Sesame,Citrus, Cordamon etc.

There are about 77452 animal species found in India. But during the past 200 years about 600 animal species have dedined nearly to the point of extinction.

History of Conservation:-

International efforts for conserving florat & faunal resources were initiated in 1933 when the first treatly an preservation of wild flora & fauna was formaulated but at that time efforts conserve biodiversity was so less due to partial unity of the countries. Again conservation efforts were initiated in the mid of 1980's under the United Nations Environment Programme (UNEP) Under this programme an expert committee were set up in 1988 & an intergovernment committee was formulated in 1991. In 1992, developed & developing countries come together & focussed world's attention towards the biodiversity. Conservation through Rio-de, Janeiro 'Earth Summit' where treaty is made for especially availability & patenting of biological products.

Efforts of Indian Government- To understand biodiversity of the country, studies were made by different plant & animal research centres & some ecological studies were made by some universities & research institutes before 1980 which results in identification of an important germ plasm rich centre. In 1980 India started Department of Environment at Central Government level. In 1985 this department is expanded as Ministry of Environment & Forestry. Since then Indian council of Frest Research & Education, Wild Life Institute, Zoological & Botanical Survey of India etc are co-ordinated for comprehensive review of conservation programmes. 13 biosphere reserves, 63 National Parks, 358 sancturias & 16 wet Lands have been identified for preservation of ecology & biodiversity. Under Indian Council of Agricultural Research (ICAR) the National Bureaus of plant, animal & fish genetic resources have taken up preservation of germ plasm of dimisticated biodiversity.

Indian government protected the wild life by legal enforcement making wild life protecting Act 1972. At

present at least 20 acts & a large number of state acts has covered the certain aspects of biodiverisy.

Social Forestry Programme is also launched to active natural balance & vegetation.

Results

1) According to social Forestry Commission (1980) total forest cover was 74.8 million hactares which is constituted 22.7% of total land. But now the forest cover of India has reached 16-19%

2) Inspite of the efforts of Government to astablish about 500 National Parks & sancturies, only about 10% of sancturies & 33% of National Parks has completed all legal procedures.

3) There is no clear statistical information about classification & population of dometsic animal & plants.

4) Managemnt & equipment available with the sancturies & national parks are inadequate.

Future Needs-

Action to conserve biodiversity should contain following steps.

1) 'Surving Biodiversity'- taking efforts to project genes, species, habitats and ecosystem to provent degradation of natural ecosystem.

2) Using both traditional & modern knowledge for conservation practices.

4) There is need of develoopment of national & state level conservation policies & programme & sufficient legal provision to ensure proper conservation.

5) Endaugered, rare, threatend & genetically important plant species & animals should be identified & measures should be preferred for their conservation.

6) Erotic species whenever introduced, thoroughly evaluated.

7) Motivatius the peoples for the use of bio-fertilizers, bio-pesticides, companion cropping & integratee pest management.

8) Local peoples & non-government organisations should be encouraged.

9) Scientific studty is required to classify & identify floral & faunal species. This information should be reserved & utilized for implementing & resetting of concervation project.

Conclusion

Large number of living resources available in our country represents a diverts and rich biodiversity. Many steps has been taken and many more beed to be taken to conserve damisticated and wild flora and fauna through legistative measures. Since conservation steps often seen as an obstacle to different developmental

processes e.g. construction of dams, implementation of awareness among the people to became partner in conservation process. Other actions at Govt. level is cruclal to the success of this programme biodiversity. Conservation of wild flora and founa is betterly covered by Indian Govt. But conservatin of domesticated flora and fauna is not covered by Govt. adequately for projecting fastly depleting floral and faunal biodiversity, total ecosystem conservation policy should be applied to avoid Ecological Backlash OR Ecological Boomrangs which ocures in speciallity selected ecosystem development policy. hence due to complex biodiversity network, asectoral or narrow approach would work out in India. There is need of the hour is to develop a Programatiç multidisciplinary approach by the Govt. Especially Care should be taken while implemeting development projects that it should not be people centred but it should be conservation based developmental project.

Biodiversity is rightly called as Index of health and habitat and strong base for better evolution.

▶▶▶

Think & Act

1. Fools admire, but men of sense approve.

- Alexander Pope

2. Characters donot change. Opinions alter, but characters are only developed.

- Benjamin Disreil

3. The most thoroughly wasted of all days is that on which one has not laughed

- Chamford

4. We grow small I trying to be great

- Estanley Jones

5. Between two evils, choose neither, between two goods choose both.

- Tryon Edwards.

Mr. Ranmale Anand

B. A. III

THE SECRET OF SUCCESS

Worothe Dasharath, B.A. III

Man is the artchitect of his own fate. If he makes a proper division of his time and does his duties accordingly, he is sure to improve and prosper in life, but If he doesnot otherwise, he is suretorepent when it is too late and he will have to drag a miserable existence from day to day. To kill time is as sinful as to commit suicide, for our life. Youth is the seed of time of life. In youth the mind is pliable and soft and can be moulded in any form we like. If we lose our morning hours of life we shall have to repent afterwards.

Success in life depends upon good health. Keep your body fit, and by cleanliness, fresh air, regular habits, and suitable recreation, make your self strong to play the game. Avoid anything that will sap your strength. Drinking and smoking in your youth checks the growth of the body and clouds the brain. If is the fatal enemy of health and efficiency. Above all, remember that your character is a priceless possession. Therefore keep it unspoiled. Be truthful in all things courteous and moderate to every body, fair to your rivals, kind and helpful who are weak and suffering and don't be afraid to have the courage to stand up for what is good, pure and noble. In your leisure hours, avoid mereidling. Fill such hours with interesting hobbies good books and with good companionships and associations.

For success 'Punctuality' is a good virtue. Punctuality means keeping to the appointed or fixed time is said to be a most valuable thing in the world. And we must do planing of time. We must wake up early in the morning. So we can do good start for work. In the early morning mind is fresh and those are few sounds or distractions.

If you want to get success in your field we must remember three things in mind 1) In what field you want to success? 2) What is your final aim? 3) your different ways for achieving aim? first you have decide these things and do your start.

You have to do your daily routine mindly In each field experience is Important. So we must keep in mind experiences of ours and others in mind you have to keep a diary. And you have to note down all daily good bad works in it. You have to start your work from little thing.

While taking decisions in your life. Career you must have enough

self. Confidence and mind control needs. You must keep our wrath in mind in mind you don't have malice or note others while runing on the life-line. And you have not to run away from obstacles you have to be couragerous and times to your taken decision. If you want to achieve you goal, you must sacrific your happiness, pleasure. You often see that what distance is remained for your aim and what you have to do pass the way & You must have good personality and truthfulness.

While running on your life-career, you have to do quick decisions. You must not see other fault but you have to search your own faults and mend them. These are the some ways to achieve the goal of your life. And this is the secret of your success.

Trying to be happy

Yesterday when
I was trying to be happy
I loved those who loved me
I respeced those who respected me
I smiled at those who smiled at me.
I helped those who helped me,
I hated those who hated me,
But I was sad and bad
As I was called self-cent red.
Today when
I sit alone in the night,
The glittering stars vied at.
In the sky that was blue and bright
stared at me and smiled at me
The cool breeze whispered to me
That you are happy and gay.
Hoping I am on the way
Like a honey bee searching,
bloosms away.
Because
I love those who hate me
I respct those who never respect me.
I help those who never help me.
I smile at those who never
smile at me
I am generous and kindful
To those who are strangers or revengeful.

Jaysing Chindage
B. A. III

THE MONTHS

January the first month of the year,
Brings joy not tears.
February the second,
with 28 days it wil end.
March the month of Examination is here,
But do not be nervous dear.
April the month of fools,
Makes all fools go to schools.
May is for mangoes,
ice-creams, jellies and tangos.
June brings the rain,
Run to the school and back again.
July is boring month,
Are all your lessons be learnt ?
August brings the Independence Day,
Another year to add its way.
Septemebr ends the rain,
Hurry ! we shall play again.
October dear old,
Changes leaves to gold.
November brings winter,
In the rooms people put heaters
December we go for X-Mas,
And pray for this good year to pass.

Miss. Manisha Barge
S. Y. B. A.

"LIFE"

Across the desert of life
I understand what life is ?
It is a drama played by God
And it can be nothing profound.
Chilhood is its morning
That is fresh and blossoming
Youth is the period, we must overcome,
Because lust and emotions,
So not Patch any outcome
Old age is the evening
it is chilhood reviving.
Rich in experience we are bound to end,
nerer to rise again, we meet our end.

-Mahesh Patil
S. Y. B. A.

LOVE

Love is a coin,
Having you and I in.
It has two faces, dear
Never it faces fear.
Love is a train,
Which never runs invain.
Loce is timeless,
But it is not sense less.
In time the lovers meet,
Making the time sweet
Loce is not a game,
Played to make someone lame.
Don't play the game,
To spoil someone's name.
Love is war;
Easy to start
Difficult to stop.

Jaysing S. Patil
B. A. I

Our World

Decaying bodies washing,
Different is your world.
Different is ours.
African or Islam,
Indonesia, Burma, Siam,
Those nameless who revolt
To them-Indonesia's salute.
We do not sow war
But we creat Buddas.
Shedding our sweat
we earn a price on that
Soaked in the flow of time
Our world, is different.
To us the sky is stunted
star and winds are our friends
Hammer in hand the sun comes to work,
Clouds bend to us in salutation,
From machines and gorgs of this country.
From the blue waves of the Ganges
From the trees and leaves of this earth.
We erect morning and evening.
Our world is different.

Patil Yuvaraj Baburao
B. A. III

The Child of 21st Century

How shall he be ?
The child of 21st century ?
with a big, great head
And a small, tiny body
of wheels as legs
And guns as hands,
with brain as computer,
And heart of a Machine
Nose with an oxygen mask
And eyes with a bi-scope.
With no Feelings of emotion
with no feelings of love
only feelings of hate
only feelings of killings.
with no thought of humanity.
with no thought of brotherhood.
Oh ! How shall he be ?
The child of 21st century ?

Patil Sunil Suryaji
B. Sc.II

Love

Everybody praises love
Somebody says, "Love is God"
Somebody says, "Love is Love"
Somebody says, "Love is Blind"
Somebody says,... somebody says..
In love we can't compel
It happens naturally.

Kanjar B. A.
B. Sc. I

सन १९९७-९८ चा वार्षिक अहवाल

"जिमखाना अहवाल"

श्री दुधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ संचलित दुधसाखर महाविद्यालयाची स्थापना १३ जुलै १९९० रोजी झाली. महाविद्यालयात सुरुवातीस कला शाखेकडे ६४ विद्यार्थी व शास्त्र शाखेकडे २४ विद्यार्थी शिकत होते. १९९७-९८ या वर्षात ६५० विद्यार्थी शिकत आहेत. महाविद्यालयात कला व शास्त्र शाखेचे पदविपर्यंत अध्ययन केले जाते.

महाविद्यालयात सहामाईपरीक्षा व सेमिनार्स घेऊन विद्यार्थ्यांवर वैयक्तिक लक्ष केंद्रीत केले जाते.

सन १९९६-९७ मधील विद्यार्थी श्री. अभिजीत रंगराव पाटील याची माटुंगा मुंबई येथे 'बी. एस्सी टेकसाठी निवड झाली. तसेच या वर्षी शास्त्र शाखेकडील १० विद्यार्थ्यांना गुणवत्तेनुसार एम. एस्सी.साठी व ६ विद्यार्थ्यांना एम. सी. ए. साठी आहेत..

महाविद्यालयातर्फे जिल्हास्तरीय व राज्यस्तरीय वादविवाद स्पर्धांसाठी अनेक स्पर्धकांना पाठविण्यात येते. यातील यशस्वी स्पर्धकांमध्ये प्रामुख्याने सुभाष संतराम पाटील बी. एस्सी. भाग ३ व कु. सविता विलास पाटील बी. ए. भाग १ यांचा समावेश आहे. तसेच महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना वक्तृत्व विकासासाठी व्यासपीठ देण्याच्या हेतूने वाद संवाद कार्यक्रमाद्वारे विविध विषयांवर विचारमंथन करण्यात आले.

Planetory Motion या विषयावर पुण्याचे प्रतिथयश संशोधक डॉ. एस. व्ही. साठे तसेच ज्येष्ठ स्वातंत्र्य सैनिक प्रा. माधवराव भोसले व मा. आर. बी. कदम यांचे सुवर्णमहोत्सवानिमित्त 'मंतरलेले ते दिवस' विषयावरती व्याख्यान व चर्चासत्र आयोजित केले. तसेच महाविद्यालयातील प्राध्यापकांची विषयांतर्गत जाण वाढविण्यासाठी "स्काफ ॲकॅडमी" एक गरज असून त्याची कार्यवाही सातत्याने सुरू आहे.

तात्यासाहेब कोरे यांच्या स्मृती दिनानिमित्त वारणानगर येथे आयोजित केलेल्या 'वारणा टॅलेन्ट'व इचलकरंजी येथे लिओ क्लबने घेतलेल्या स्टेज क्वीजमध्ये महाविद्यालयाच्या संघाने द्वितीय क्रमांक पटकाविला.

१२ ऑक्टोबर १९९७ रोजी वारणानगर येथील जिल्हास्तरीय युवक महोत्सवमध्ये महाविद्यालयातील संघ वक्तृत्व, वादविवाद, प्रश्नमंजुषा, एकांकिका, समुहगीत यामध्ये विद्यार्थ्यांनी उत्स्फुर्त सहभाग घेतला. यामध्ये सादर केलेल्या देशभक्तीपर समुहगीताची ५ वी ते १० वी सुधारीत अभ्यासक्रमामध्ये महाराष्ट्र मुख्याध्यापक संघाने निवड केली.

महाविद्यालयात वाङमय मंडळातर्फे 'खुले कविसंमेलन' घेण्यात आले. यामध्ये कॉलेजचे विद्यार्थी व ब्रिदी परिसरातील नवोदित व मान्यवर कविंनी भाग घेतला. तसेच ५ सप्टेंबर रोजी विद्यार्थी शिक्षक दिन, मकरसंक्रांतीनिमित्त महिलांसाठी 'हळदी कुंकू' कार्यक्रम, मुलींची दुर्गमानवाड ते दुर्गमानवाड माइन्स अशी जवळजवळ १२ कि. मी. पदभ्रमंती आयोजित केली होती. यामध्ये ६८ विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला होता. कॉलेजमध्ये सालाबादप्रमाणे ब्लड डोनेशन कॅम्प घेण्यात आले. त्यावेळी ३२ रक्तदात्यांनी रक्तदान केले. तसेच 'स्पंदन' या महाविद्यालयीन वार्षिक अंकासाठी १५ ऑगस्ट व २६ जानेवारी रोजी भीतीपत्रक विशेषांक प्रसिध्द करण्यात आले. तसेच १५ ऑगस्ट रोजी लेखी क्वीज घेण्यात आली. तसेच या वर्षी २६ जानेवारी ते ३० जानेवारी अखेर वार्षिक गुणगौरव समारंभ उत्साही वातावरणात पार पडला. या कार्यक्रमास मा. श्रीधर पळसुले यांनी बहुमोल मार्गदर्शन केले.

वरील विविध उपक्रमाबरोबर इतर अनेक समित्यांनी आपापल्या परीने विविध कार्यक्रम पार पाडले. हे सर्व

कार्यक्रम पूर्ण करत असताना मा. प्राचार्य, प्राध्यापक, प्रशासकीय कर्मचारी, विद्यार्थी-विद्यार्थिनी या सर्वांचे बहुमोल मार्गदर्शन व सक्रीय सहभाग लाभला त्याबद्दल मी सर्वांचा मन:पूर्वक अभारी आहे.

प्रा. सावंत एस. के.
जिमखाना प्रमुख

सांस्कृतिक अहवाल

५ जुलै १९९७ रोजी सर्व प्राध्यापकांचे सहकार्याने शाहू जयंतीचा कार्यक्रम पार पडला. ५ सप्टेंबर ९७ शिक्षकदिनी विद्यार्थ्यांनी शिक्षक दिन साजरा केला. या दिवशी विद्यार्थ्यांकरवी तास घेण्याचे आयोजन केले होते. व त्यांनी ते व्यवस्थित पार पाडले. १२ ऑक्टोबर ९७ रोजी शिवाजी विद्यापीठाने आयोजित केलेल्या 'वारणानगर' येथील युवक महोत्सवामध्ये विद्यार्थी विद्यार्थिनींचे वक्तृत्व (मराठी, हिन्दी) वादविवाद, प्रश्नमंजुषा, एकांकी, समुहगीत व लोकनृत्य या प्रकाराचे समुह घेऊन त्यांची पूर्वतयारी व युवक महोत्सवामध्ये स्वत: कमिटी सदस्यांबरोबर जाऊन सहभाग घडवीला. 'गायन समाज देवल क्लब' कोल्हापूरने आयोजित केलेल्या गायन स्पर्धेत सहभाग घेण्यासाठी श्री. समीर पाटील हा विद्यार्थी पाठविला. शहाजी महाविद्यालय कोल्हापूरने आयोजित केलेल्या हिन्दी निबंध स्पर्धेत सहभागी होण्यासाठी विद्यार्थ्यांना आव्हान केले. तसेच २९-३० जानेवारी ९८ रोजी महाविद्यालयामध्ये झालेल्या गुणगौरव समारंभाचे निमित्ताने घेण्यात आलेल्या 'विविध गुणदर्शन' कार्यक्रमाचे पूर्व नियोजन पूर्वतयारी व ३० जाने. ९८ रोजी हा कार्यक्रम निश्चित करून व्यवस्थित पार पाडला.

वर्षभर हे कार्यक्रम पार पाडण्यासाठी कमिटी सदस्य प्रा. एच. डी. धायगुडे, प्रा. डी. एन. पाटील व प्रा. सौ. जे. एम. पाटील व इतर प्राध्यापक सहकारी यांचे सहकार्य लाभले.

प्रा. धनंजय दिघे
सांस्कृतिक कमिटी निमंत्रक

सहल व पदभ्रमंती विभाग

विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयीन कार्यक्रमांतर्गत व्यक्तिमत्व विकास करणेसाठी महाविद्यालयामध्ये विविध उपक्रमाचे आयोजन केले जाते.

सहल व पदभ्रमंती विभागामार्फत महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी सहल व पदभ्रमंती उपक्रम राबवणेत आले व निसर्गाशी जवळीक साधण्याचा प्रयत्न केला. शैक्षणिक वर्ष १९९७-९८ मध्ये द्वितीय सत्रात महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींसाठी 'पदभ्रमंती' मोहीम आयोजित करण्यात आली. ही मोहीम 'दुर्गमानवाड ते दुर्गमानवाडी माईन्स'या मार्गावर आयोजित केली होती. १२ कि. मी. अंतर एक दिवसात विद्यार्थिनींनी चालत पूर्ण केले. या मोहीमेत एकूण ६५ महाविद्यालयीन विद्यार्थिनी तसेच प्रा. एन. डी. पाटील, प्रा. डी. एन. पाटील, प्रा. एस. एस. पाटील व प्रशासकीय कर्मचारी श्री. एस. एन. कांबळे हे सहभागी झाले होते.

वरील उपक्रमामुळे विद्यार्थ्यांचा आत्मविश्वास वृध्दींगत झाला. तसेच जीवनामध्ये कोणता प्रसंग उद्‌भवतो याचा अनुभव आला.

वरील उपक्रम यशस्वी होण्यासाठी मा. प्राचार्य, मा. जिमखाना चेअरमन, इतर प्राध्यापक वर्ग व प्रशासकीय कर्मचारी यांचे सहकार्य लाभले.

प्रा. ए. बी. माने (कला विभाग)
प्रा. एस. ए. गंगावणे (शास्त्र विभाग)

परीक्षा विभाग

शैक्षणिक वर्षात कला १९९७-९८ या विभागातील बी. ए. व बी. एस्सी भाग १, २, ३ या वर्गासाठी सत्र परीक्षा घेण्यात आली. सदर परीक्षेस विद्यार्थ्यांचा उत्तम प्रतिसाद मिळाला.

सदर परीक्षा या विद्यापीठ प्रश्नपत्रिकांच्या स्वरुपानुसार घेतल्या गेल्या सत्र परीक्षांचा मुळ उद्देश म्हणजे विद्यार्थ्यांना या निमित्ताने प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप समजावे. वाचन, चिंतन आणि मनन यामध्ये सातत्य रहावे असा होता. परीक्षा विभागात काम करत असताना समिती सदस्य प्रा. सी. बी. कमाने, प्रा. एस. डी. पाटील, प्रा. ए. बी. माने, प्रा. एस. जी. खानापुरे यांचे ब्रहुमूल्य सहकार्य लाभले.

प्रा. पी. एस. पाटील
प्रा. एस. एस. पाटील
परीक्षा विभाग प्रमुख

ग्रंथालय विभाग

मानवाची जडण-घडण, व्यक्तीमत्वाचा सर्वांगिण विकास, सुसंस्कृतपणा, संस्कारक्षमता या सर्व गोष्टींचा विकास होण्यासाठी ग्रंथ हेच एकमेव साधन आहे. उत्कृष्ठ ग्रंथाद्वारेच संस्कारक्षम विद्यार्थी घडतात.

विविध मासिके, पुस्तके, संदर्भग्रंथ, कथा-कादंबऱ्या, काव्यसंग्रह, नाटके व इतर धार्मिक व बौध्दीक स्वरूपाच्या ग्रंथांनी आमच्या महाविद्यालयाचे ग्रंथालय समृध्द आहे. आज महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयात एकूण-६४४९ ग्रंथ असून त्यावर खर्च रु. ३,११,३००/- खर्च केला असून जिंदाल ट्रस्ट, बेंगलोर यांचेकडून रु. २०,०००)- ची १८० पुस्तके भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, वनस्पतीशास्त्र, प्राणीशास्त्र, समाजशास्त्र, गणित व राज्यशास्त्र इ. विषयांचे संदर्भ ग्रंथ देणगी स्वरूपात मिळाले आहेत. शिवाय स्पर्धा परीक्षा व इतर जनरल नॉलेजची २५ मासिकांसाठी प्रतिवर्षी रु. २८००/- इतका खर्च केला जातो. सन १९९७-९८ या शैक्षणिक वर्षात रु. २५०००/- ची ४६७ पुस्तके खरेदी केली आहेत. ग्रंथालयासाठी स्वतंत्र अभ्यासिका असून, प्राध्यापक, कर्मचारी व विद्यार्थी मिळून सुमारे ७००/- सभासद ग्रंथालयाचा लाभ घेतात. वेळेचे कोणतेही बंधन न पाळता दररोज देव-घेव सुरू असते. ग्रंथालयाच्या या यशापाठीमागे आमच्या संस्थेचे अध्यक्ष, सेक्रेटरी, महाविद्यालयाचे प्राचार्य यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले आहे. ग्रंथालय कमिटीचे चेअरमन व सदस्य हे ग्रंथालयातील प्रश्न सोडविण्यासाठी सक्रीय भाग घेतात. त्यांचाही मोलाचा वाटा आहे.

ए. टी. वागरे
ग्रंथपाल

प्रसिध्दी विभाग

कवीसंमेलन, अंधश्रध्दा निर्मूलन, वार्षिक स्नेहसंमेलन इ. बातम्या दै. सकाळ, दै. महासत्ता, दै. केसरी इ. वर्तमान पत्रातून प्रसिध्द झाल्या. त्यासाठी दै. सकाळचे प्रा. सुनील पाटील (क. वाळवे) व दै. केसरीचे श्री. भैरवनाथ डवरी (बिद्री) यांचे सहकार्य लाभले. आभारी आहे.

आपला
आनंद वारके

कला-शास्त्र विभाग

शैक्षणिक वर्ष सन १९९७-९८ या वर्षी कला व शास्त्र विभागाच्या प्राध्यापक सेक्रेटरी म्हणून काम पाहताना समाधान वाटले. प्राध्यापकांचे प्रश्न मा. प्राचार्यांशी चर्चा करून सोडविण्याचे प्रयत्न केले. मा. प्राचार्य, प्राध्यापकांच्या सहकार्याबद्दल आभारी आहे.

प्रा. एस. डी. पाटील
प्रा. डी. डी. कोमेजवार

वाङ्मय मंडळ अहवाल

विद्यार्थी-विद्यार्थिनींच्या वाङ्मयीन गुणांचा विकास होण्यासाठी प्रत्येक वर्षाप्रमाणे चालू शैक्षणिक वर्षात सन १९९७-९८ आमच्या दूधसाखर महाविद्यालयात वाङ्मय मंडळ स्थापन केले आहे.

प्रथमसत्रात- वाङ्मय मंडळातर्फे १८.९.९७ रोजी सकाळी १०.१५ वा. 'खुले कवी संमेलन' घेण्यात आले. यामध्ये कॉलेजचे विद्यार्थी व बिद्री परिसरातील नवोदित मान्यवर कविंनी भाग घेतला. अध्यक्षस्थान मा. प्राचार्यांनी भूषवले होते.

मान्यवर कविंमध्ये बाबूराव शिरसाठ (का। वाळवे), प्रा. बाळ पोतदार (बिद्री), मारुती म्हांगुरे (का। तारळे), तानाजी पाटील, राजेंद्र पाटील इ. नी भाग घेतला.

या कार्यक्रमासाठी प्रा. आनंद वारके, वाङ्मय मंडळाचे सदस्य प्रा. अनिल माने, प्रा. साळोखे, प्रा. जाधव इत्यादींचे विशेष सहकार्य लाभले.

सदरच्या कार्यक्रमास आर्थिक सहकार्य संस्थेचे सेक्रेटरी मा. के. डी. गोसावीसाो यांनी उपलब्ध करून दिल्याबद्दल वाङ्मय मंडळ त्यांचेही आभारी आहे.

मा. प्राचार्य एस. के. पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली हा कार्यक्रम पार पडला.

प्रा. अशोक जानवे
वाङ्मय मंडळ प्रमुख

स्पर्धा परीक्षा अहवाल

स्वातंत्र्य सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्त महाविद्यालयात ऑगस्ट १९९७ मध्ये लेखी स्पर्धा परीक्षा घेण्यात आली. यामध्ये एकूण ३५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

इचलकरंजी लिओ क्लबने घेतलेल्या 'क्विझ मध्ये

महाविदद्यालयाचा संघ सहभागी झाला होता. या स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक प्राप्त झाला. कु. सविता पाटील बी. ए. भाग १ विवेकानंद खाडे बी. ए. भाग १, कु. मनिषा बरगे बी. ए. भाग २, , सागर पाटील बी. ए. भाग २, अजित र. देसाई बी. एस्सी. भाग ३याच विद्यार्थी संघाने कै. तात्यासाहेब कोरे स्मृतीप्रित्यर्थ आयोजित केलेल्या 'वारणा टॅलेन्ट ९७' या क्विझमध्ये द्वितीय क्रमांक प्राप्त केला.

निवड मंडळ व एम. पी. एस्सी परीक्षांना बसलेल्या काही विद्यार्थ्यांना वैयक्तिक मार्गदर्शन करण्यात आले.

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन विभागाला मा. प्राचार्यांचे मार्गदर्शन व सहकार्य मिळाले. तसेच मा. ग्रंथपाल, ग्रंथालयातील कर्मचारी यांचे सहकार्य मिळाले. त्याचबरोबर प्रा. सी. वाय. जाधव, प्रा. एम. व्ही. टाकळे, प्रा. ए. बी. माने यांचे योग्य ते सहकार्य लाभले. त्याबद्दल मी सर्वांचा आभारी आहे.

आपला विश्वासू

प्रा. ए. आर. माने

माझे सहकारी प्राध्यापक

पुणे येथे झालेल्या मराठी उद्बोधन वर्ग क्र. १० साठी दि. २१.८.९७ ते १८.९.९७ पर्यत हजर. ग्रामीण साहित्यिक प्रा. रंगनाथ पठारे यांच्या मुरगूड येथे झालेल्या प्रकट साहित्य चर्चेत बी. ए. भाग २ व ३ च्या विद्यार्थी-विद्यार्थिनींसह उपस्थिती व सहभाग.

प्रा. एस. डी. पाटील

दि. १३ व १४ एप्रिल १९९७ रोजी 'सह्याद्री चॅरिटेबल ट्रस्ट' सांगली येथे झालेल्या 'शिवाजी विद्यापीठ राज्यशास्त्र परिषदेच्या ११ वे अधिवेशनात सहभाग.

प्रा. ए. बी. माने

राज्यशास्त्र विभाग

१) ९ जुलै ते २९ जुलै- ॲकॅडमिक स्टाफ कॉलेज, गोवा येथे सहभाग. तेथे "100 years of X-rays" या विषयावर व्याख्यान दिले.

२) ९ ऑक्टोबरते १२ ऑक्टोबर - गोगटे-जोगळेकर कॉलेज, रत्नागिरी येथे एम. एससीच्या विद्यार्थ्यांना Magnetism या विषयावर दहा व्याख्याने दिली.

३) १० नोव्हेंबर ते १४ नोव्हेंबर इंदूर येथे Inter University Centre- Departement of Atomic Energy ने आयोजित केलेल्या School on Science with Synchrotron Radiation मध्ये भाग घेतला. तिथे Preparation of Lithium Ferrite या विषयावर व्याख्यान दिले.

प्रा. डॉ. कुलकर्णी एस. एन.

दि. ५ नोव्हेंबर ते २ डिसेंबर या कालावधीत पुणे विद्यापीठामध्ये इंग्रजी विषयाचा रिफ्रेशर कोर्स यशस्वीरित्या पूर्ण केला.

प्रा. श्रीकृष्ण साळोखे

इंग्रजी विभाग

१) दि. १२ व १४ नोव्हेंबर १९९७ मध्ये सी. बी. खेडगीत सायन्स, राजा विजयसिंह कॉमर्स आणि राजा जयसिंह आर्टस् कॉरूज अक्कलकोट येथे शिवाजी विद्यापीठ अर्थशास्त्र परिषदेच्या ८ व्या अधिवेशनात सहभाग.

२) दि. २८ जानेवारी १९९८ ते १७ फेब्रुवारी १९९७ मध्ये गोवा विद्यापीठ येथील अकॅडेमीक स्टाफ कॉलेजमधील अर्थशास्त्र विषयाच्या रिफ्रेशर कोर्समध्ये Rural Industrialisatioon या विषयावर व्याख्यान दिले.

प्रा. करपे लक्ष्मण शाहू

१) दि. ६ डिसेंबर १९९७ रोजी तुरबे माध्यमिक विद्यालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा स्मृतिदिन साजरा केला. या ठिकाणी प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शनपर व्याख्यान झाले.

२) बुधवार दि. २१.१.९८ रोजी माध्यमिक विद्यालय, पडेवाडी ता. राधानगरी या हायस्कूलमध्ये 'अंधश्रध्दा निर्मूलन' या विषयावर व्याख्यान व चमत्काराचे प्रयोग करून दाखविण्यात आले.

- प्रा. ए. आर. माने

दि. ७ जानेवारी ते २७ जानेवारी १९९८ या कालावधीमध्ये गोवा विद्यापीठातील गणित विषयाचा रिफ्रेशर कोर्स यशस्वीरित्या पूर्ण केला.

- प्रा. डी. डी. कोमेजवार

आपला

प्रा. श्रीकृष्ण साळोखे

दूधसाखर महाविद्यालय, बिद्री

(मौनीनगर) ता. कागल, जि. कोल्हापूर

प्राध्यापक वृंद

१९९७-९८

प्राचार्य शिवाजीराव पाटील, एम. एस्सी.

मराठी

प्रा. एस. डी. पाटील — एम. ए. बी. एड. एम. फील

प्रा. ए. जे. वारके — एम. ए. बी. एड.

हिंदी

प्रा. एस. बी. देसाई — एम. ए. एम. फील.

प्रा. डी. जी. दिघे — एम. ए.

इंग्रजी

प्रा. सी. वाय्. जाधव — एम. ए. (पी.जी.डी.टी.ई.)

प्रा. डी. एन्. पाटील — एम. ए.

प्रा. एस. ए. साळोखे — एम. ए. एम्. एड्.

इतिहास

प्रा. एस्. आर. पाटील — एम. ए.

प्रा. ए. आर. माने — एम. ए. बी. एड.

समाजशास्त्र

प्रा. डी. के. शिंदे — एम.ए. एफ.फील

प्रा. ए. डी. जानवे — एम. ए.

अर्थशास्त्र

प्रा. एल्. एस्. करपे — एम. ए. बी. एड.

राज्यशास्त्र

प्रा. ए. बी. माने — एम. ए.

प्रा. पी. एस्. पाटील — एम. ए.

भूगोल

प्रा. सी. बी. कमाने — एम. ए.

शारीरिक शिक्षण

प्रा. एन्. डी. पाटील — एम. पी. एड्.

पदार्थ विज्ञान

प्रा. एच्. डी. धायगुडे — एम. एस्सी.

प्रा. डॉ. एस्. एन्. कुलकर्णी — एम. एस्सी. पी. एच. डी.

प्रा. एम्. व्ही. टाकळे — एम. एस्सी.

प्रा. एस्. ए. गंगावणे — एम. एस्सी.

रसायनशास्त्र

प्रा. एस. एन्. झेंडे	एम. एस्सी.
प्रा. आर. बी. चोपडे	एम. एस्सी.
प्रा. एस्. के. सावंत	एम. एस्सी.
प्रा. एस्. जी. खानापुरे	एम. एस्सी.

वनस्पतीशास्त्र

प्रा. डॉ. एस्. जी. गायकवाड	एम. एस्सी पी. एच. डी.
प्रा. एस्. एस्. पाटील	एम. एस्सी., एम.फील
प्रा. श्रीमती जे. एम्. पाटील	एम. एस्सी.
प्रा. पी. बी. पाटील	एम. एस्सी.

प्राणीशास्त्र

प्रा. आर. एस. पाटील	एम. एस्सी.
प्रा. व्ही. व्ही. गायकवाड	एम. एस्सी.

गणित

प्रा. डी. डी. कोमेजवार	एम. एस्सी., एम.फील
प्रा. एस. जे. जितकर	एम. एस्सी.

संख्या शास्त्र

प्रा. वाय. एस. पाटील	एम. एस्सी.
प्रा. एस्. एच्. पाटील	एम. एस्सी.

ग्रंथपाल

प्रा. ए. टी. वागरे	एम. ए. बी. लीब. सायन्स

प्रशासकीय कर्मचारी

१९९७-१९९८

कार्यालय

श्री. पी. व्ही. पाटील	एम. कॉम
श्री. एम्. के. भोईटे	बी. कॉम
श्री. आर. एच्. कंकाळ	बी. कॉम
श्री. आर. एम्. देसाई	बी. ए.
श्री. व्ही. डी. तळेकर	

प्रयोगशाळा सहाय्यक

श्री. एस्. के. पाटील	बी. ए.

प्रयोगशाळा परिचर

श्री. बी. एस्. सुतार
श्री. आर. पी. आळवेकर
श्री. अे. एम्. घुंघरे पाटील
श्री. शिवाजी कांबळे

ग्रंथालय परिचर

श्री. एन्. एस्. वारके	एम. ए.
श्री. एस. टी. जोशी	

शिपाई

श्री. एन्. व्ही. पाटील
श्री. अे. बी. हवालदार
श्री. जगन्नाथ कांबळे

॥ विद्या परम भूषणम् ॥

श्री दूधसाखर शिक्षण प्रसारक मंडळ, बिद्री (मौनीनगर)

ता. कागल, जि. कोल्हापूर.

परिसराच्या आर्थिक उन्तीबरोबरच शैक्षणिक विकास व प्रगती साधावी या उदात्त हेतूने कार्यरत असलेल्या आमच्या शैक्षणिक शाखा

दूधसाखर महाविद्यालय

(कला, विज्ञान)

दूधसाखर माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विद्यालय

(कला, विज्ञान, वाणिज्य व व्यावसायिक)

दूधसाखर सैनिक शाळा प्रवेश तयारी वर्ग

दूधसाखर विद्यानिकेतन

(प्राथमिक विभाग)

ठळक वैशिष्ट्ये :

- विविध शैक्षणिक शाखांसाठी भव्य व सुसज्ज इमारती.
- उच्च गुणवत्ता प्राप्त शिक्षक वर्ग.
- शिक्षण, कला, क्रीडा व संस्कार यासाठी वैयक्तिक व विशेष लक्ष.
- अद्यावत ग्रंथालय, सुसज्ज प्रयोगशाळा, भव्य क्रीडांगण व अभ्यासिकेची स्वतंत्र सोय.
- शांत व निसर्गरम्य परिसर.

मा. के. डी. गोसावी
प्र. कार्यकारी संचालक

मा. प्रविणसिंह पाटील
उपाध्यक्ष

मा. के. पी. पाटील
अध्यक्ष

श्री दूधगंगा-वेदगंगा सहकारी साखर कारखाना लि. बिद्री. (मौनीनगर)

तालुका- कागल, ज़िल्हा - कोल्हापूर.

तार : दूधसाखर बिद्री
६६१५७८ कोल्हापुर ऑफिस

फोन : २४९२२ ते २४९२५

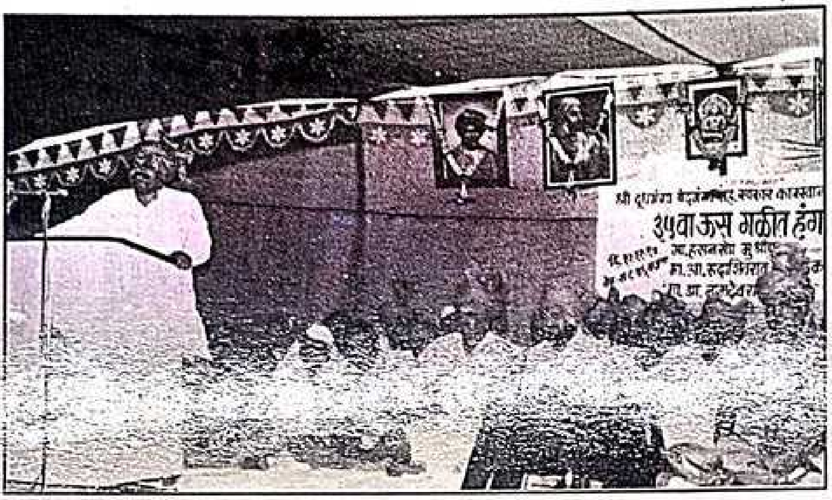

दूधगंगेच्या काठावरती
धवलक्रांती सह-शिक्षणाची
गंगोत्री, वाहे
गावागावातूनी
वेदगंगेच्या पुनित स्पर्शाने
दऱ्याखोऱ्यातूनी
गंगा सहकाराची!
गाथा ही नवनिर्मितीची-
समर्थ मौनींच्या आशीर्वादाने
हरित क्रांती फुलू लागली
कामधेनू प्रसन्न झाली अन्
रीते संसार सजले
सारे आनंदात न्हाले
खरीखर
स्थते[illegible] आकांक्षेने
का[illegible]वाडी साकारली,
रणरणत्या माळावरती
खाण ही संस्काराची
नाव तिचे "दूधसाखर"!!

मा. के. डी. गोसावी
प्र. कार्यकारी संचालक

मा. प्रविणसिंहजी पाटील
उपाध्यक्ष

मा. के. पी. पाटील
अध्यक्ष

संचालक मंडळ

मा. दि. भा. जाधव	मा. वि. कृ. मोरे	मा. नं. या. सूर्यवंशी
मा. बा. ब. पाटील	मा. मा. गो. फराकटे	मा. ज्ञा. गुं. फराकटे
मा. सु. द. सूर्यवंशी	मा. रा. दौ. पाटील	मा. र. ग. पाटील
मा. म. कि. बारदेस्कर	मा. ना. कों. चौगले	मा. के. गो. नांदेकर
मा. चं. जो. वाडेकर	मा. वि. द. कांबळे	मा. सौ. वि. अ. चव्हाण
मा. सौ. मा. पां. पाटील	मा. बा. शं. पाटील	मा. य. सो. पाटील

■ मुद्रक : श्रीपाद ऑफसेट को./६५८४०१